

The copyright of this thesis vests in the author. No quotation from it or information derived from it is to be published without full acknowledgement of the source. The thesis is to be used for private study or non-commercial research purposes only.

Published by the University of Cape Town (UCT) in terms of the non-exclusive license granted to UCT by the author.

BRITS - KAFFRARIA 1853 - 1866.

Deur

H. P. STEYN.

MA 1926

VOORWOORD.

In die behandeling van Brits-Kaffraria van 1853 tot 1866 (dit wil sê vanaf Cathcart se skikkinge tot by die bekendmaking van die anneksasie van Brits-Kaffraria) is die bedoeling nie gewees om 'n volledige opgawe te gee van al die besonderhede in verband daarmee nie, omdat dit die perke van 'n skripsie te ver sou oorskry. Daar is alleenlik 'n poging aangewend om 'n duidelike beeld te gee van die belangrikste geskiedkundige gebeurtenisse en ontwikkelinge in Brits-Kaffraria tydens daardie periode.

Die gevolge van die anneksasie moes onaangetas gelaat word daar ruimte dit nie toegelaat het nie, en ook omdat sommige van die gevolge hulle waarskynlik lank daarna eers laat geld het en dit sou my te ver van die eintlike gekose tydperk wegvoer.

Vir die materiaal van hierdie werk kon die skrywer hiervan gebruik maak van 'n groot verskeidenheid van bronne, soos manuskripte, briewe, proklamasies, nuusblaaie, blouboeke en bestaande werke. Maar laasgenoemde is eintlik nie as 'n outoriteit beskou nie behalwe in die algemene inleiding tot die werklike tydperk wat feitlik buite die intensiewe verhandeling val en die tyd dit nie toegelaat het om soveel aandag daaraan te bestee nie.

In verskeie gevalle was dit besonder moeilik om duidelikeheid op sekere punte te kry daar bylaes tot briewe aan die Koloniale Sekretaris in so 'n warboel verkeer dat sistematiese navorsing feitlik nie moontlik was nie. Baie bylaes word heeltemal vermis of die lot daarvan net met 'n klein opmerking soos een van die volgende bepaal:

"Returned to Mr. Willes", "Original sent to Secretary of State", ens.

Besonder veel bylaes gedurende die laaste jare van Sir George Grey word vermis wat moontlik te wyte is aan die feit dat sy

korrespondensie personeel nie kan byhou om kopieë te maak van inkomende korrespondensie nie. Of sy ontevredenheid met die Koloniale Kantoor kon hom waarskynlik beïnvloed het om 'n weinig slapheid in sy werk te laat insluip.

Gelukkig is daar altyd in die dépêches melding gemaak van die bylaes en is daar verwys na die inhoud, iets wat natuurlik die leemtes baie opvul. Behalwe daardie leemtes is daar volop stof oor die tydperk.

Al die strominge of ontwikkelinge of onderafdelings in die skripsie is natuurlik nie geneem tot op dieselfde jaartal nie. Geskiedenis vorm so 'n onafgebroke geheel dat dit moeilik sou wees om immigrasie, anneksasie, naturelle - politiek almal by die begin van 1866 af te kap. Dit sou in alle geval nie juis mylpale aandui nie, en die strewe was om die verskillende onderdele min of meer te laat verwickel tot op 'n punt waar dit as 'n natuurlike afkapping beskou kan word.

Die inleidende hoofstuk is moontlik 'n weinig te lank as gevolg van die skets van die voor-geskiedenis van die Oos-grens vraagstuk. Maar vir 'n aanknopingspunt by latere gebeurtenisse, en om die leser op hoogte te bring met die ontstaan van Brits-Kaffraria en om iedereen 'n leidraad te gee van die vorige toestande op die grens (sodat latere reëlins beter vergelyk en verstaan kan word) sal so 'n skets regverdig kan word.

INLEIDING:

Tussen die jare 1853 en 1866 vind ons dat Suid-Afrika nog baie onbekend en ook vrywel onbeminde is. Haar natuurlike bronne is nog nie ontgin nie en nog niemand weet van die groot minerale rykdomme wat later soveel aandag trek nie. Afrika is nog heeltemal die donkere vasteland met hier en daar 'n skynende liggie wat nie juis 'n betowerende aantrekkingskrag besit nie. Dog die min belangstelling het ook sekere vaste oorsake.

Ons is nou in die groot liberale tydperk in Engeland, en die ideale waarvoor die Franse Rewolusie gestaan het, was met die einde van die Napoleontiese Oorloë nie vernietig nie. Stadigaan begint die mense te strewe na meer persoonlike regte en konstitusionele vryhede. Liberalisme wen veld ten koste van despotisme. En teen 1853 is daar byna geen land, waar daar nie groot politieke en sosiale hervormings teweeggebring is nie. Daar was 'n idee dat almal in 'n staat gebind word deur dieselfde sedes en gewoontes en dat dit beter sou wees vir die bevolking as daar minder regering was en hulle aan hulleself oorgelaat kon word.

Gepaard met die beginsels waarvoor die Franse Rewolusie gestaan het, gaan ook die Industriële Omwenteling wat feitlik 'n nuwe klas in die lewe roep - die opkoms van sosialisme. Vir die klas moet daar in alle lande voorsiening gemaak word. Op konstitusioneel en sosiaal gebied trek hulle baie aandag. In Engeland is die Konstitusie reeds 'n vaste vorm gegee maar ander Europese lande maak nog 'n proeftyd deur. Frankryk het nog te kampe met 'n stryd om demokratiese beginsels in te voer. Ander lande soas Duitsland en Italië is nog verbrokkel by die begin van hierdie tydperk, maar daar word kragdadige pogings aangewend om NASIONALE eenhede te bewerk. Hierdie opkoms van nasionale bewyssyn is baie kensketsend van die tyd.

Voor die vyftiger jare is die omwentelinge in Europa meestal liberaal, maar daarna kom daar 'n sterk gevoel van nasionalisme op - iets wat feitlik geen rekening mee gehou is by vorige groot vredestraktate soos die van Weene in 1815. Die verskillende nasionaliteite wil hulleself nou groepeer op nasionale lyne en nie volgens die grille van diplomate nie. Die Krim-Oorlog, die opkoms van Pruise en Duitsland, Italië, van Japan en die Balkan State is voorbeelde daarvan.

Die neiging is sterk dat die elemente of die staatjies in 'n staat nouer aaneen moet gebind word. In die Verenigde State word dit getoets en dit loop uit op Burger-Oorlog. So is die federasie idee sterk aan die opkom byna oral; Van die Dominiums feuerereer Kanada reeds in 1867 en Sir George Grey ~~den~~ sy bes om dit in Suid-Afrika ook te bewerk.

Al die skommeling en gistings in Europa en elders het dit vrywel onmoontlik gemaak vir die state om veel belang te stel in die buitelande waar direkte voordele nie juis sigbaar was nie. Eers later toe dit blyk dat Kolonies nie noodwendig 'n las behoef te wees nie, het die lande van sienswyse verander.

In Engeland is dit 'n periode van weinig aktiwiteit veral wat kolonies betref. Sy het nie juis kolonies nodig gehad nie. Daar was nog geen drukke kompetisie van ander lande wat haar hulp laat soek nie. Sy is nog die verwerker, die bank en die vervoerder - sy wil soveel moontlik produseer en handel drywe, en daarvoor is haar vloot sterk genoeg. Groot verdienstelikhede van kolonies is nog nie ingesien nie en daarom word hulle dan ook sover as moontlik aan hulleself oorgelaat.

Die Laissez-Faire politiek het gedurende die tyd die oorhand; verdere uitbreiding van kolonies is 'n uitsondering en en nie die algemene reël nie, en daarmee hang ook saam die konstitusionele vryhede wat gegee word aan die kolonies. Sal hulle dan nie maar almal afval soos die Spaanse of Amerikaanse Kolonies as die tyd maar net geskik daarvoor is nie? Daar was die Verenigde State wat getoon het dat kolonies wat selfbesturend word, baie bloeiend kon word. Dit sou miskien beter wees vir die handel as die kolonies aan hulleself oorgelaat word, en dit sou tenminste die duur garnisoene wat in die kolonies gehou moes word, verwyder. So redeneer die liberale en die uitslag daarvan is duidelik te bespeur. Hulle wil besuinig ten alle koste - konstitusionele vryhede word verleen aan die kolonies, as 'n saak van beginsel omdat Engeland feitlik die moeder van vrye instellings is; maar veral word dit gegee omdat dit die verantwoordelikheid en die koste sou verminder en uitbreiding - - - - -

bly in die agtergrond om dieselfde redes. So sien ons dat die Oranje-Rivier-Soesereiniteit opgeoffer word in 1854 omdat koste en opoffering die hoofsaak is - ook word die Transvaal erken as 'n onafhanklike staat.

Met die wegval van die Oranje-Rivier-Soesereiniteit, bly daar nog drie afsonderlike Britse provinsies in Suid-Afrika oor, en twee onafhanklike republieke. Sir George Grey probeer federasie te bewerk tussen die verskillende state in Suid-Afrika, maar in Suid-Afrika kry hy nie die gewenste ondersteuning nie en in Engeland ly sy planne verder skipbreuk omdat die Imperiale regering nie wou afstap van sy gewestigde politiek om nie Britse soesereiniteit in welke vorm ook al oor die Oranje-Rivier-Soesereiniteit te hervat nie en Grey het gemeen dat dit in 'n federasie betrokke moes wees.

So bly die drie Britse besittings dan apart. Elkeen met 'n afsonderlike bestuur en afsonderlike metodes om vraagstukke van algemene belang te behandel.

Die doel van hierdie werk is om die vraagstukke van een van die provinsies na te gaan, naamlik, die van Brits-Kaffraria 1853-1866. Soos sal blyk, open die natuurlike politiek feitlik die geskiedenis van Brits-Kaffraria, en die ander vraagstukke vloei werklik uit die natuurlike-probleem. Vandaar dan dat die natuurlike-politiek die eerste hoofstuk uitmaak, en die ander vervolgens behandel word in die volgende volgorde::
KONSTITUSIONEEL-POLIEKE ASPEK, die EKONOMIESE ONTWIKKELING, NEDERSETTING en IMMIGRASIE, en ANNEKSASIE.

Om die leser bekend te maak met Brits-Kaffraria by die begin van 1853 is dit waarkynlik nodig om in kort die voorgeschiedenis van die Provinsie na te gaan as 'n aanknopingspunt by die gebeurtenisse van 1853. Dit staan in baie noue verband met die natuurlike-politiek in Suid-Afrika, daarom gaan ek die hooftrekke daarvan kortliks aanstip.

x
Sien Kaart no 1.

Met die afmars van die Bantoe en die opmars van die European in Suid-Afrika het daar 'n vraagstuk ontstaan so groot dat oplossing daarvan beter veronderstel dan gevind kan word. In die begin van die ontmoeting was die politiek gevolg deur die blanke teenoor die naturel baie weifelend en die waarde wat die Kaffers daaraan geheg het, het grotendeels afgehang van die persoonlikheid van die Goewerneur in Suid-Afrika. Die Europese outoriteite skyn weinig erns in die saak te sien, veral as gevolg van die liberalisme en die invloed van die filantropie en sendelinge wat alles wys in die rigting van beskerming van die naturel. In Engeland meen baie dat die koloniste tog maar die Kaffers moes geterg het want die wilde natuurkind kan geen kwaad doen nie. Dat dit nie die geval was nie het die Hollanders al ondervind en die Goewerneys in Suid-Afrika het een na die ander met baie moed hierheen gekom en weg gegaan met 'n onopgeloste vraagstuk. Die Kaffers wou hulle by geen grens beperk nie en die aantreklikheid van die vee van die grens koloniste het 'n nadelige invloed uitgeoefen op die gemoed van natuurkinders op die Oos-grens van die Kaap Kolonie. Met die koms van Lord Charles Somerset kry ons die eerste sterk poging om veedierery stop te set. In 'n ooreenkoms bepaal hy dat gestole vee agtervolg kan word en dat die hoof van die kraal waar die spoor doodloop, aanspreeklik gehou sou word vir uitlewering of kompensasie. Hy probeer ook 'n vraagstuk op te los waaroor die Kaffers self nie kan besluit nie, naamlik, wie die opperhoof van die Kaffers is. Hy verklaar ten gunste van Gaika. Hierdie inmenging in die onderlinge geskille van die Kaffers was nadelig. Baie Kaffers het gesien dat hy een party voortrek en hy het daardeur vir hom baie vyande gemaak.

In alle geval bly die Vis-Rivier nog die Oos-grens van die Kaap Kolonie, en die Kaffers Oos daarvan is heeltemal onafhanklik soos voorheen. Die skikkinge van Somerset het net soos die van sy voorgangers weinig sukses behaal. Diewery het aangehou, en toe die ou twis tussen Gaika en Nlambie weer ontbrand het Somerset deur sy optrede die Europeaan in oorlog gedompel met die naturen. Omdat hy die party kies van Gaika en hom help, kry hy die volgelinge van Nlambie openlik teen hom in 'n bloedige oorlog. Vrede eindig die oorlog maar nie die moeilikhede nie want in beginsel is die Kaffer nie teen vrede maak nie maar wel teen die uitvoering van die vredesvoorwaardes.

In die loop van die oorlog het dit vir Somerset duidelik geword dat as hy 'n beter toestand wou skep hy die grens van die Kaap-Kolonie moes verander. Die Vis-Rivier het te veel woude, bosse en skuilplekke om die grens skoon te hou, kan miskien gebeur as die Keiskamma-Rivier die grens kan word. Dis reeds in die tyd van Caledon deur Majoor Collins aanbeveel, en Somerset voer die plan uit. Gaika word toegelaat om in die Tjumie vallei te woon, maar verder word die gebied tussen die Keiskamma en die Vis as ope gronde verklaar waar alleenlik soldate mag kom op verkenningstogte. Dus beoog Somerset absolute skeiding tussen blank en swart.

In sy afwesigheid op verlof word die eerste steen in die fondament van sy grens-reëling omgestoot deur Sir Rufane Donkin wat verkies het om afgedankte soldate van die "Royal African Corps" daar te plaas. Hier lê Donkin die presedent neer dat die witman ook vredes-ooreenkomste kan breek, en die morele invloed daarvan op die Kaffer was groot. Verder verwyder Donkin nog daardie breë grens tussen wit en swart deur handel toe te laat tussen Xosas en blanke handelaars onder offisiële toesig. 'n Finale slag word nog toegedien aan die territoriale

segregasie skema van Somerset toe Makoma (Gaika se regterhand seun) toegelaat word om sy kraal te bou op die Kat-Rivier in die voorjaar van 1822.

Diefstalle begint nou straf te vermeerder, Gaika se getrouheid wankel, en 'n Kommando moet teen Makoma gestuur word teen die ent van 1823. Baie vee word geneem, maar verder word daar net beloftes gemaak. Vir 'n rukkie is dit egter stil, en dis duidelik dat net strenge optreding die gewenste uitwerking kon hê.

Terwyl die grens van die Kaap Kolonie nie vry van gevare was nie, het daar verderaf gistinge onder die Bantoe rasse van Suid-Afrika plaasgevind. Dit was nie die enigste van sy soort nie maar omstreeks die jaar 1820 word daar weer op ekstensiewe skaal bloeddorstige wreedhede onder die Bantoes Suid van die Sambesie gepleeg. Hierdie keer is dit Tshaka wat, nadat hy die stamme tussen die Toegela en Pargola riviere verenig het, die vuur van vernieling aan brand gestee het waarvan die brandende vonke al die Bantoe rasse Suid van die Sambesie ernstig beïnvloed het. Stamme moer mekaar uit as gevolg van famielie twiste of onverdraagsaamheid; onderlinge verdeeldheid split sommige stamme op; ander stamme weer word vergroot deur die oorwinnings, maar gepaard met die woelinge gaan ook die bloeddorstige uitroeings van die swart bewoners van Suid-Afrika. Uit die gaas verrys daar nuwe stam-groepering soos b.v. die opkoms van die magtige Soeloe nasie, die Basutoes, ens. Die swakkere betaal daarvoor want alleenlik die kragtige jong manne en vroue word opgeneem en die oues en kinders verdwyn van die toneel. Oral is daar vlugtelinge in alle rigtings, en hulle maak ook taamlik skoon sover hulle togte gaan. Vegtende hordes het weldra ook die grens van die Kolonie in gevaar gestel; vlugtende bendes het oor die

grens begint kom om die moeilikheid van die Oos-grens vraagstuk nog te vergroot. Besonder groot word die aantal diefstalle, en die onmiddellike opvolgers van Somerset slaag nie daarin om 'n suksesvolle oplossing te kry nie. Bourke vind die "Reprisal" stelsel van Somerset nie goed nie en bepaal dat vee nie oor die grens gevolg moes word tensy hulle sigbaar was. Die hoof die naaste aan die grens, moes in kennis gestel word en hy moes dan die vee probeer terug kry. Toe Sir Lowry Cole in 1828 in die Kaap aankom, bepaal hy weer dat gestole vee oor die grens gevolg kon word maar geen Kaffer beeste mag as kompensasie geneem word nie.

By die tyd is daar ook feitlik nie meer 'n grens nie, want die Kaffers kom oor wanneer hulle wil en baie bly ook somaar in die Kolonie. Veral is dit Makoma wat die meeste Moeilikheid gee. Toe hy in die voorjaar van 1829 'n Bawana stammetjie plunder, word 'n Kommando teen hom gestuur, en sy volgelinge vlug. In die gebied wat hulle ontruim, word Hottentotte geplaas as 'n maatreël om leeglopery in die Kolonie te verhinder en om 'n ander tiepe op die grens te plaas. Ook kon daar 'n militêre pos om die terugkeer van Makoma te belet,

Die grond wat nog nie beset was deur die Xosas en Hottentotte wou Cole opvul met Europeane. Volgens instruksie van die Koloniale Sekretaris kon grond verkoop word aan Engelse en Hottentotte maar nie aan Hollandse koloniste nie. Hier wyk die Goewerneur af van die idee van skeiding tussen blank en swart.

Gedurende die regering van Cole het die Koloniale Sekretaris vir die eerste keer getoon dat die ernstigheid van die naturelle-vraagstuk besef word. Dit kom uit in die Depêche van die Koloniale Sekretaris aan Cole van 6 Mei, 1830. Hy voel jammer dat die Kaffers nog in die verowerde gebied is,

maar hy voel onwillig om hulle met geweld te verban uit die land van hulle voorvaders. Deur afskeiding sou die hoop van die naturel op beskawing verdwyn, maar tegelykertyd sal baie temptasies en mdeilikhede voorkom kan word. Hulle moet beïnvloed word om 'n beskaafde leefwyse te lei, en skikkinge behoort getref te word by wyse van 'n proklamasie om die Kaffers uit die Kolonie te verdrywe sodra hulle handelwyse dit noodsaaklik maak. Die naturelle wat oor die grens woon mag nie toegelaat word om in die verowerde gebied te kom woon nie.

Hier het ons dan die kern van die sienswyse van die Britse regering. Die naturelle probleem is met teensin beskou en nie as iets aantrekliks waaroor graag gepraat was nie.

Vir die volgende sewentien jaar probeer die Koloniale Kantoor feitlik om verantwoordelikheid te ontvug (iets wat so kenmerkend van die liberale was). Weinig het die Koloniale Kantoor geweet dat daar 'n verskil was in die manier van opvatting van 'n Kaffer en ander meer ontwikkelde rasse soos die Indiërs. En mense in Suid-Afrika het daardie idee versterk. Mense soos b.v. Dr. Philip het met 'n rekbare gewete voor die Selek Komitee van 1836 verklaar dat die

// "Kaffers heeltemal in staat was om 'n stelsel van internasionale wet te begryp en te waardeer."

Die nuwe Goewerneur, Sir Benjamin D'urban was ook beïnvloed met die gees van die tyd, en vas het hy geglo dat 'n beter verstandhouding tussen Kaffer en witman teweeg gebring kon word deur vriendelikheid - konsiliasie deur middel van ooreenkomste met Kaffer-hoofde.

Die instruksies van Lord Stanley, die Koloniale Sekretaris, vestig ook sy aandag by die saak, en hy kry opdrag

// Brookes, Bls. 14.

// Theal, Band II, Bls. 30.

/// Theal, Band II, Bls. 49.

"To cultivate an acquaintance with the chiefs of the Kafir tribes by stationing prudent and intellectual men among them as agents".

Die Koloniale Sekretaris meen dat, indien nie almal nie dan tog wel die meerderheid van die hoofde langsamerhand deur middel van jaarlikse persente oorgehaal kan word om verantwoordelik te wees vir die vreedsame gedrag van hulle volgelinge.

Intussen word die toestand op die grens hagliker en die 6e Kaffer Oorlog breek uit. Maar nog voordat dit gebeur het vind ons dat Sir Benjamin D'urban 'n nuwe toestand op die grens wou skep. So skrywe hy dan aan die Koloniale Sekretaris dat die hele stelsel hersien moes word - 'n stelsel "which seems to have been guided by no fixed principle, certainly by no just one" - onregverdige beskouing.

Beïnvloed hierdeur en deur die gees van die tyd kon die Koloniale Sekretaris reeds voor die einde van die Oorlog, en VOORDAT LORD GLENELG KOLONIALE SEKRETARIS WAS, die politiek van die Britse regering bekend maak. Dit kom hierop neer dat die direkte bestuur van die naturelle stamme nie onderneem sou word nie, en verder sou traktate aangegaan word met die verskillende naturelle hoofde. Hierdie nuwe traktaat toets is nie deur Glenelg begint nie, maar deur sy voorgangers. Hy voer dit net uit en D'urban maak die verandering in die ou politiek.

Die 6e Kaffer Oorlog het hom geleentheid verskaf om sy plan in werking te stel. 'n Ooreenkoms is met Kreli getref om voortaan die Kei as die grens van die Kaap-Kolonie te erken - dis 'n beter grens want die bosse is nie so dig nie en die skuilplekke is veel minder Oos van die Kei dan Oos van die Keiskamma. Die streek tussen die Kei en Keiskamma

// Brookes.

// Brookes.

Theal, Band II, Bls. 117.

(10 Mei, 1835)

word tot Brits gebied verklaar onder die naam van 'Provinsie van Koningin Adelaide'. Nogtans word direkte Britse soewereiniteit nie oor die stamme, wat vroeër in daarde gebied gewoon het, verklaar nie. Dit word net bepaal dat Tyali, Makoma, Eno, Botumane, Nlambie, Dushanie, Umhala en Siyolo vir altyd uit daardie gebied verban word en as vyande beskou sou word indien hulle daar verskyn. Terselfdertyd was dit egter die bedoeling om die verbanne hoofde as Britse onderdane te beskou.

Soos verstaan kan word het die plan van D'urban weinig byval gevind by die Kaffers. Die verbanne hoofde was nog Wes van die Kei en alleen geweld kon hulle verwyder. Vir soiets sien D'urban nie kans nie daar hy nie genoeg troepe tot sy beskikking kon kry nie, en as dit hom nog geluk om hulle uit te drywe, dan moes hy sorg dra dat niemand weer terugkeer nie. Hiervoor sien hy op, en hy verander dus sy vorige politiek. Hy gaan die vorige bewoners van Queen Adelaide toelaat om daar te bly op voorwaarde dat hulle Britse onderdane word en onderneem om te buig onder algemene wette van die Kaap Kolonie. Hulle behou egter hulle wette en gewoontes vir die huislike bestuur van hulle mense. 'n Traktaat is opgetrek en behoorlik geteken. Ongeveer 72,000 Bantoe kom daardeur onder Europese bestuur. Agente sou aangestel word om toesig te hou oor die stamme. Dit wil sê uitbreiding van beskaafde toesig oor die Bantoe en die begin van Europese administrasie onder hulle.

Voor hierdie laaste berig Engeland bereik stuur Lord Glenelg die nuwe Koloniale Sekretaris berugte Dépêche af. Onkundig omtrent die nuwe skikkinge deur D'urban getref en beïnvloed deur die valse getuienis van Stockenström en Dr. Philip kon hy hom nie nog die tyd gun om vir die rapport van die Selek-Komitee te wag nie. Sonder om te ondersoek wat die beste sal wees, stoot hy die skikkinge deur

D'urban getref omver. Die Provinsie van Koningin Adelaide moes teruggegee word want

// "The original justice is on the side of the conquered not of the victorious party".

Die Kaffers geniet die weifelende politiek wat hulle as 'n swakheid bestempel. Die teruggawe was 'n ongelukkige voorval, maar Lord Glenelg het hiermee nie juis iets nuuts in die lewe geroep nie. Dit was die politiek van sy voorgangers - die liberale tydperk wat teen uitbreiding is - en hy vervolg dit net.

Kort na die brief van Glenelg het die rapport van die Selek-Komitee verskyn en in teorie is hulle teen traktate met naturelle hoofde, hoewel hulle in praktyk dit aanbeveel. D'urban is ook ten gunste van die laaste. En sodra hy die teruggawe van die provinsie proklameer het, het hy verdrae begin sluit met die verskillende hoofde - iets wat na die sin van die Koloniale Sekretaris was en ook nie teen die aanbevelings van die Selek-Komitee nie.

Die koloniste is egter daarteen, omdat daar nie veel waarde aan geheg kon word nie, en hulle was reg. Diewerye het steeds aangehou en in sommige gevalle selfs moorde. Dis nou die tyd wanneer baie grensboere die land verlaat en een van die grootste redes is die onsekerheid wat heers op die grens.

Die doel van die verdrae was wel om die Kaffers op te hef in die beskawing deur 'n beroep te doen op hulle gevoel van geregtigheid. Dit het Stockenstrom gemeen sou 'n beter uitwerking hê dan geweld in die geval van gestole vee en andere oortredings. Maar ook dit het nie veel gebaat nie.

Sir George Napier kom tref die toestand nog onopgelos aan in 1838, maar hy sien daar geen kwaad in om ook 'n

// Theal, Band II, Bls. 143.

// Brookes.

/// Theal, Band II, Bls. 254.

aanbeveling te maak nie. Eers probeer hy diefstalle te voorkom deur weer toe te laat dat vee agtervolg kon word oor die grens maar die agtervolgers moes ongewapend wees. Toe dit nie veel help nie gee hy aan die hand dat salarisse aan die hoofde betaal moes word op voorwaarde dat hulle sorg vir die vreedsame gedrag van hulle onderdane. Hy beskou die invoering van beskawing onder die naturelle ook as onontbeerlik vir die vrede van die grens. Hierop het die Koloniale Sekretaris aan Maitland die opvolger van Napier geantwoord dat alles gedoen moes word om vrede te bewaar. Beskawing glo hy nie sal onmiddellike gevolge hê nie, en daarom moet iets anders gedoen word - net oorlog moet vermy word. So gaan Maitland na die grens en sluit nuwe verdrae, en die Kaffers is nie beskroomd om veiligheid te waarborg nie veral nou dat 'n jaarlikse toelaag beloof word. Verbeter het die toestand nog nie en in die voorjaar van 1846 breek die 7^e Kaffer Oorlog uit. By die tyd was dit duidelik dat Kreli wel deeglik 'n hand in die onluste had, en hy word gevolglik aanspreeklik gehou vir die dade van die grensbewoners. Na onderhandelinge beloof hy dit en die oorlog word dus net gevoer teen die direkte skuldige hoofde.

Toe die Kaffers moeg was vir oorlog gee sommige hoofde hulle bereidwilligheid te kenne om vrede te maak. En as voorwaardes word gestel 'n nuwe grens, naamlik, die Kei (byna dieselfde as deur D'urban aangegee). Verder sal die Kaffers tussen die Kei en Keiskamma, wat nou Brits Kafferland genoem word, onder Britse beamptes kom. Die Kaffers sien nie vir die voorwaardes kans nie en daar kom net 'n stilstand van wapens tot stand.

Maitland beoog die opvulling van die land tussen die Kei en Keiskamma met kleurlinge, en hy erken geen hoof in die gebied behalwe Umtirara. Sonder dat iets gedoen kan word

is hy vertrek en Pottinger volg hom op.

Hy glo ook daaraan dat die gebied tussen die twee riviere opgevol sou word, maar daarvoor gaan hy blanke, gekleurd en Fingoes gebruik. Hy is verder ten gunste daarvan dat die Kaffers deur middel van hulle hoofde regeer sou word. Nogtans het Pottinger nie meer sukses met sy teorie gehad nie, want oorlog breek weer uit. Hy gee aan Kreli Kennis dat vrede gesluit kon word indien die Kei as grens erken word, en as 10,000 beeste uitgelewer word.

Onder sulke omstandighede kom Sir Harry Smith hier, aan toe die oorlog reeds ver gevorder was. Aan hom word dit gelaat om voorwaardes te bepaal. Die ou grens van die Kaap-Kolonie het hy 'n weinig verander en op 'n vergadering van Kaffer hoofde het hy op 23 Desember, 1847 die land tussen die Keiskamma en die Kei - byna dieselfde as die ou Provinsie van Koningin Adelaide - annekseer tot Groot Brittanje en nie die Kaap Kolonie nie onder die naam Brits-Kaffraria. Die Wesgrens is die nuwe grens van die Kaap Kolonie van die see tot by die sameloop van die Klipplaat-Rivier met die Swart Kei, vandaar langs die Kei tot by die see is die Oosgrens. Die bestuur word waargeneem deur die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria wie onder hom weer onder-Kommissarisse by die groot Kafferstamme het.

Brits-Kaffraria word beskou as 'n reserve vir die natuurlike oor wie die Hoë Kommissaris die posiesie van opperhoof inneem.

Op 7 Januarie, 1848 roep hy al die hoofde bymekaar om verdere terme voor te skrywe. Hy stel geen voorwaardes nie maar dikteer eenvoudig aan die hoofde wat hy goed vind. So bepaal hy dat wette en bevele van die Hoë Kommissaris bewaar moes word deur die Kaffer hoofde, en dat hulle onderdane die-

// Brookes.

// Theal, Band III, Bls. 57.

/// Brookes.

/// Brookes.

selfde sou doen; geen hoof sou gehoorsaam word ander dan die Koningin van Engeland; op elke verjaarsdag van daardie gebeurtenis moes 'n vet os na Kingwilliamstown gebring word as erkenning dat hulle op die land van die Koningin woon; towery en veelwywery sou voortaan afgeskaf word - 'n begrip soos die laaste, b.v. kon die Kaffers nie begryp nie, maar in alle geval het ons tog hier 'n afwyking van die Verdrag-stelsel. Smith tree streng op en hy wil op die manier 'n indruk nalaat by die Kaffers.

Hoofde wat hulle goed gedra, beloon hy met gifte en gee glad geen persente waar die gedrag dit nie regverdig nie. Meesal gee hy landbou gereedskap en ander artikels wat waarde het om beskawing aan te moedig.

Hierdie keer word die uitbreiding van Brits gebied goedgekeur deur die Koloniale Kantoor nie omdat die reël is nie maar omdat dit blyk dat daar geen betere oplossing van die Kaffer moeilikheid was nie.

Smith wou seker maak dat die land behou sou word, en hy reken dat militêre dorpe net die regte iets sou wees - so word vier militêre dorpies aangelê, Juana^sburg, Woburn, Auckland en Ely. Vir 'n tyd lank het alles taamlik reëlm^atig gegaan in Brits-Kaffraria, en dit het gelyk asof die begeerte op vrede werklik verwesenlik was. Dog mettertyd het die Kaffers begint herstel, voorbereidings gemaak en die bepalings begint verbreek. En ten spyte van die nuwe skikkinge en verdere voorsorgsmaatreëls het oorlog uitgebreek teen Krismis 1850. Groot verwoestinge is aangerig en dit sou nie aan Sir Harry Smith oorgelaat word om weer die vredesterme te dikteer nie.

In die loop van die oorlog is hy teruggeroep deur die ironie van die noodlot op voorwendsel dat sy voor^tsetting van vyandelikhede nie streng genoeg was nie. Die reuse taak.

word toevertrou aan Sir George Cathcart.

Met meer troepe tot sy beskikking slaag hy daarin om die oorlog suksesvol tot 'n einde te bring. En die voorwaardes wat hy stel wys ongetwyfeld dat die Kaffers in alle geval vir 'n tyd onderwerp was.

Hierdie skets van die voorgeskedenis van die Oos-grenskwessie en die trapsgewyse uitbreiding van blanke beheer - telkens gemaak as 'n middel tot oplossing van die moeilikhede, waarvan die skepping van Brits-Kaffraria die laaste produk is - bring ons tot die meer volledige beskouing van die verskillende vraagstukke in Brits-Kaffraria vanaf 1853 tot 1866 met inbegrip van die ontwikkeling van die naturelle politiek van Sir George Cathcart. (1852).

NATURELLE - POLITIEK IN BRITS - KAFFRARIA 1853-66

Die ooreenkoms getref deur SIR GEORGE CATHCART en die ontwikkeling van sy planne vanaf 1852.

(1) FAKTORE EN OMSTANDIGHEDE WAT SY REELINGS BEÏNVLOED

Gelei deur die dure ondervinding van die vorige outoriteite in verband met die Oos-grens-kwessie, kom Sir George Cathcart om 'n doeltreffende skikking te trek.

Die Kaffers is nog altyd in hulle vestings, ofskoon 'n weinig mismooedig deur die feit dat die ammuniesie skaars is en die tuine baie verniel. Cathcart sien duidelik dat die Kaffers uit die sterke vestings gedryf moet word en dat daar van terugkeer geen sprake kan wees nie - wat hy verower wil. hy behou.

Die opstandige stamme moes streng onderdruk word. Hy beskou sake in hierdie stemming so pittig uitgedruk in die Grahamstown Journal van 5 Februarie, 1853,

"Conquer and humble a Kafir, and he is suppliant and docile - waver, show weakness or even benevolence which they neither understand nor appreciate and it is viewed simply as cowardice" Net die teenoorgestelde preek die sendelinge en filantropie in Europa.

Die Koloniale Sekretaris is ook al moeg vir die Kaffer-oorloë en Earl Grey in sy Depêche van 2 Februarie, 1852 gee definitiewe instruksies dat oorlog nie geëindig moes word alvorens hulle volkome en onvoorwaardelik onderwerp is: Die politiek van die laaste 20 jaar moet verander word. Daarin sal die Assistent-Kommissaris wat reeds na die Kaap gestuur is hom help om 'n rapport op te trek waarin die nuwe politiek

Correspondence with the Gov. of the Cape relative to the state of Kafir Tribes Vol. XIII.

Archives. Despatch No. 54.

Grahamstown Journal, 1853. Public Library.

Col. B.B. Minute of Cathcart on the state of Native Tribes. S. A. Public Library.

begeerte om beskawing te bevorder en die bekering van die stamme te bewerk wat die parlement beweeg om die besittings aan te hou.

Toe die 8ste Kaffer Oorlog uit breek ten spyte van die anneksasie van Brits-Kaffraria, het dit die vraag verrys of die poging reeds aangewend weer opgeneem moes word en of die Britse gesag in Suid-Afrika nie meer begrens moes wees nie. Die antwoord sou baie afhang van die sukses wat Cathcart kan behaal in sy optrede om die ontevrede elemente te versoën, en 'n regverdige strenge naturelle politiek te skep - 'n stelsel

1/ "in which injudicious indulgence and that forbearance which savages always attribute to weakness should be no less carefully avoided than injustice."

Die koloniste was net so begerig vir vrede en rus as die Koloniale Sekretaris want hulle word gestrem in hulle vooruitgang veral nou dat wol en ander produkte 'n groot item word. Die Suid Afrikaanse Republiek is reeds daar en gereed om koloniste te ontvang. So ook die Oranje Rivier Soesereiniteit. Gevolglik kom daar kompetisie en indien die grense so onveilig sou bly dan sal daar nie veel koloniste in die Kolonie bly nie - waarskynlik het hierdie feit die Koloniale-Sekretaris en die Goewerneur beïnvloed.

Soos reeds aangetoon uit die Despatch van die Koloniale-Sekretaris van 2 Februarie, 1852 aan Cathcart gee hy die versekering aan hom dat hy ongestoord kan voortgaan om 'n doeltreffende skema uit te werk wat voorsiening sal maak vir die belange van die koloniste en die moederland en vir die behoud en beskawing van die inboorling stamme in Suid-Afrika. Terselfdertyd verbloem hy dit nie dat die Britse regering nie baie opgeneem met haar besittings in Suid-Afrika is nie, en hy wanhoop selfs vir die toekoms mits Cathcart 'n oplossing kan vind. Sy taak is dus nie so maklik nie.

Col. B.B. Minute of Cathcart.

Despatch from the Secretary of State 2nd Febr., 1852..

Die mense is ontevrede oor die toestand op die grens-afgesien van die naturelle is Willem Uithaolder ook met sy Hottentotte op die grens wat onheil bewerk. Hy moet aandag gee aan die ontwikkeling van die Kaap Kolonie in die rigting van selfbestuur - die volgende jaar word verteenwoordigende regering ingevoer. Aandag moet ook gaan na die Oranje-Rivier-Soesereiniteit wat nog 'n Britse besitting is en waar daar wrywing is tussen Basoetoes en die blanke - maar wat in die volgende jaar opgegee word - te veel koste, verantwoordelikheid en opoffering daaraan verbande. Direk op die grens van die Kolonie woon Morosi. Hy is 'n afhanklike van van Mosesh en hy word beïnvloed deur hom. Mosesh wil graag sien dat die tyd van die Kolonie geokkupeer sal wees, sodat hy sy hande los kan hê. So is Morosi 'n bron van onrus, hy verleen steun aan die Tambookie rebelle. Troepe sal Cathcart nie alte gemaklik weer kan kry nie want die Krim Oorlog is aan die gang, en Engleand het haar troepe daar nodig.

Gelukkig vir Cathcart is die noordelike grens van die Kaap Kolonie in die tyd nog taamlik rustig. Al die genoemde faktore moet hy in aanmerking neem, terwyl die 8ste Kaffer Oorlog in volle gang is. Dis om dit tot 'n suksesvolle einde te bring dat hy na Suid-Afrika gestuur is en hy probeer om daardie vertroue en verwagtinge nie te skok nie. Deur sy politiek om alle vyandiggesinde stamme oor die Kei te dryf slaag hy daarin om die oorlog suksesvol te eindig.

Kreli, die eientlike groot hoof van die Kaffers, woon Oos van die Kei en daarom word daar geen territoriale ooreenkomste met hom gemaak nie. Aan die ander kant weer was al die stamme in Brits-Kaffraria nie in opstand teen die Kolonie nie en die terme van die vrede staan in direkte verband daarmee. Sommige het neutraal gebly, andere weer het aan die kant van die Kolonie geveg. Maar die meerderheid het tog in opstand gekom.

Die wat neutraal gebly het of teen die opstandelinge geveg het, moes natuurlik beloning ontvang, vandaar dan die ingewikkelde terme waar een groep Kaffers toegelaat word om in die land te bly waar andere weer geen genade verleen is nie. Nie alleen is die Kaffers wat betrokke is in die oorlog nie, maar ook die Hottentotte van Kat Rivier, vorige vriende van die Kolonie en aanhangers van die sendelinge.

Die sondebokke skyn te wees die GAIKAS onder Sandielie, Makoma, Anta en Oba; die Imidange onder Tola; die Amambala onder Stock; die twee Nlambie opperhoofde Seyola en Umfondisi; en 'n deel van die Tembus onder Mapasa - die ander deel onder Nonesi het neutraal gebly en Ooswaarts getrek om nie in die oorlog gesleep te word nie.

Die Fingoes het teen die rebelle geveg - so ook die Amagunukwebe onder Pato en Kama; die Amandlambe onder Umkayi; die Imidushane onder Siwani; Toise, Cobus Congo en Jan Tsatshu.

Met uitsondering van die reeds genoemde Nlambie opperhoofde het al die Nlambies getrou gebly en nie die rebelle gehelp nie.

Umhala (seun van Nlambie) het stil gesit ofskoon baie van sy volgelinge teen die regering geveg het - hy het aityd suspesie verwek.

Pato het die hoofweg naby Oos-Londen skoon gehou en en het beskerming verleen vir die transport waens; Kama het baie gehelp in die verdediging van Whittlesea; Umkayi het slag beeste gebring van Fort Peddie na Kingwilliamstown, en Siwani het die possakke vervoer op hierdie pad; Jan Taatshu het onderneem om die weg tussen Fort Murray en Kingwilliamstown oop te hou, maar so baie van sy mense was by die vyande en sy eie gedrag was so onbevredigend dat die Goewerneur hom by die vrede beroof het van 'n stukkies van die

(a) Col. B.B. Minute of Cathcart on the State of Native Tribes
 (b) Imp. B.B. State of Kafir Tribes Vol. XIII. Archives.
 Proclamation 12th April, 1852. Government Gazette.

grond in 1848 aan hom toegeken.

(2) WIE GAAN IN BRITS - KAFFRARIA WOON NA
DIE OORLOG?

Waar daar so baie bondgenote is, is daar altyd 'n verdeling van die buit, en hier was dit in kleine mate ook die geval.

In sy Proklamasie van 12 April, 1852, se Cathcart duidelik dat almal wat nie teen hom gegaan het nie sy vriende was, maar al die rebelle moet gestraf word. Om verdere bloedvergieting te voorkom en vrede te verhaas, moet alle opstandelinge oor die Kei gaan om nooit weer in hulle ou wonings terug te keer nie. - Assistent-Kommissaris Majoor Hogge, Mackinnon en Sub-Kommissaris van die Nlambies, Kaptein Maclean help hom met die optrek van die proklamasie.

Die grond van die rebelle beskou hy as verbeurd verklaar, maar terselfdertyd moet die wat lojaal gebly het, beloon word. Vir Umhala wil hy spesiale genade verleen ofskoon hy reeds eenkeer beboet is deur Sir Harry Smith. Hy het nooit openlik iets gedoen nie maar het tog sterk suspesie nagelaat. - nogtans wil hy nie die Nlambie stamme teen hom gekant hê nie, veral daar die grond van Umhala oop is en dus maklik te regeer, en hy het sy hande verder volgenoeg met die vyande wat reeds daar is. Met Kreli gaan hy hom nie verder bemoei nie, daar hy buitekant die Britse gebied val en omdat hy reeds swaar genoeg gestraf is. Hy moet egter die boete betaal wat op hom deur Smith gele omdat hy die vyand gehelp en aangehits het. Sodra hy die beste bring is alles oor. So nie dan word 'n Kommando teen hom gestuur.

By al hierdie planne van Cathcart sien hy nogtans in dat Ingoeie voorbehoedmiddel beter as 'n geneesmiddel is

Imp. B.B. Archives. State of Kafir Tribes. Vol. XIII.

Cathcart to Earl Grey (No. 4.) April 20, 1852.

Dit sou nie help om Kaffers uit te drywe as daar niks gedoen word om te belet dat hulle weer terugkeer nie.

Die gouste manier is om ongeveer 5000 gereelde troepe // daar te stasioneer, dog dit sou te duur wees, en die voordele van so 'n kolonie te hou is nie juis sigbaar nie.

Dus reken hy dat die beste en mees produktiewe plan sal wees om die land van die rebelle in drie afdelings te // verdeel. In sy Depêche (No. 4) van 20 April, 1852 sit hy uiteen waarom hy dit in drie verdeel en wat hy met elkeen wil aahvang.

(A) Die eerste is die deel wat aan Sandilie gegee is deur Smith. Dit bevat die gevreesde Amatolas. Die aardrykskunde van die deel is interessant - die bergevorm feitlik 'n sirkel met digte woude en diep klowe waaraan baie strome hulle ontstaan te danke het (Keiskamma Hoek vorm 'n sameloop vir die strome). Oos en Suid van die berge is daar uitstekende weivelde.

Hierdie pragtige berg natuurtonele laat vir Cathcart dink aan Switserland, en bring hom tot die gedagte dat sulke ywerige, geharde bergbewoners as die Switsers net die gewenste persone vir die deel sal wees. So stel hy voor dat twee Switserse regimente van 700 of 800 elk daar geplaas sal word.

"with a view to ultimate colonization and based upon a system somewhat analogous to that of the enrolled pensioners in New Zealand." ~~... to that of the enrolled pensioners in New Zealand.~~

Britse militere gepensioneerdes het in hierdie land nie veel sukses gehad nie as gevolg van onstandvastigheid en gebrek aan samewerking. Maar die Switsers staan baie mooi saam, kan goed skiet, is hardwerkend en sal sukses behaal as hulle 'n weinig aanmoediging kry, want die land is

// Despatch (No. 1) May 20, 1852 to Secretary of State

// Correspondence relative to the State of Native Tribes. Vol. XIII. Archives.

vrugbaar en Oos-Londen is 'n goeie hawe.

Hy het reeds sy skema voor Earl Grey gele^{te} toe hy nog in Engeland was. Volgens dit wou hy Switsers tussen twintig en veertig jaar, waarvan die meeste getroud en met klein famielies, uitstuur. Hulle sou dan as soldate uitkom tot na die oorlog wanneer hulle grond sal kry. Hy beskou die Fingoes (ofskoon hulle altyd getrou was) nie as baie geskikte setlaars nie, want daar sal altyd oorlog tussen hulle en die ander Kaffers wees. Al slaag hulle ook daarin om die land te beskerm, sal dit nog onproduktief wees want die land sal nie ontwikkel nie, en hulle net soos die ander Kaffers, hou beeste aan vir niks. Daar word byna nooit geslag nie, velle en beeste word nie verkoop nie en beeste word net aangehou om mee te spog.

(b) Die tweede afdeling is die groot landstreek Noord van die Amotolas - dit lê tussen die Klipplaat Rivier en die Groot Kei Rivier met die Windvogelberg in die middel. Hierdie deel is geografies taamlik oop en het byna geen inwoners nie. Dit het aan die Tambookies onder Mapassa behoort, maar gedurende die 7e Kaffer Oorlog is sy stam totaal vernietig deur Koloniale magte sowel as deur die Tembuhoof, Umtirara dat hierdie gronde verbeurd verklaar is en aan die kroon geval het (die res van die stam kom onder Umtirara). Verdere aanspraak wat hulle nog kon hê is verwyder as gevolg van hulle deelneming in die rebellie. Hierdie deel wil hy opvul met Boere, en Majoor Hogge word met daardie doel beveel om Hollandse Boere in die Oranje-Rivier-Soesereiniteiteit te beweeg die ope deel te kom bewoon. Cathcart neem

Kaart.

Despatch to Pakington (No.1) May 20, 1852.

Cathcart's Despatch of April 20, 1852.

Kaart.

as ongelukkig die moeilikheid van te min Europeane in die (Vrystaat) nie in aanmerking nie.

(c) Die derde afdeling is die land wat aan Seyolo en Stock behoort, d.w.s. die driehoek vormige deel met die punt naby Kingwilliamstown en die voet op die Keiskamma lyn tussen Line Drift en naby Fort Hare. Dit sal ook oopval want hulle moet ook oor die Kei gaan. As 'n eerste maatregel sal militere poste hierdie deel skoonhou, en dan sal besluit word welke opperhoof met sy volgelinge hy daar gaan vestig.

Op die oomblik meen Cathcart dat Kama die getrouste sal wees. Weier hy dan gaan hy die Fingoes van Fort Peddie daar plaas. Cathcart meen dus dat dit vir die Kaffers net so min daarop aankom as vir 'n hoender waar hulle geplaas word. Aan so 'n nuwe woning kan daar geen sentiment of traditiesies of liefde verbonde wees nie, want die prys is te nietig en die doel is te ontasbaar.

(3) HOE GAAN DIE LAND REGEER WORD?

In Brits-Kaffraria sien Cathcart groot moontlikhede, die grond is vrugbaar, water en hout is volop en Oos-Londen is 'n goeie hawe. Die natuurlike bronne sal bewys meer dan genoeg vergoeding te wees vir die gewone laste verbonde aan uitbreiding van gebiede. Al wat nodig is, is 'n goeie bestuur. In hierdie gebied - Brits-Kaffraria wat buitekant die grens van die Kolonie val - woon die Kaffer stamme onder hulle verskillende hoofde - 'n soort van feodale organisasie. Eienaardige gewoontes word aangetref onder hulle sommige baie afkeurenswaardig maar ander van genoegsame doeltreffendheid om die regering en "rude justice" in die hande van die hoofman en sy raadgewers te plaas. Hy stem heeltemal saam met sy voorganger dat Brits-Kaffraria nie onder Koloniale wette

sal val en ook nie 'n deel sal uitmaak van die Kolonie nie. Dis die geloof in die tyd dat koloniste nie genoeg takt sal hê om inboorlingstamme te regeer nie. Hierdie idee dat inboorlinge uit Engeland regeer moet word, loop tot laat in die geskiedenis van Suid-Afrika.

Dog Brits-Kaffraria kan ook nie opgegee word nie. Te veel Europeane is reeds toegelaat om hulle daar te vestig en dit sal vir die Kaffers 'n teken wees dat die Britse regering bang is. Dit sal oorlog bevorder en die stamme wat reeds gebied verloor het, sal dit weer wil terug hê, die gebergtes val dan weer in hulle hande en dieselfde Kaffer oorloë sal weer hervat moet word.

Onder Britse soewereine toesig moet die verskillende hoofde hulle stamme regeer met so weinig inmenging as moontlik. Hulle moet 'n medium vorm tussen die Kaap-Kolonie en die minder ontwikkelde stamme buitekant die grense van die Britse gebiede.

Cathcart reken dat die Kaffers in Brits-Kaffraria nog te onbeskaaf is om Europese wette te verstaan. Dit kan eers gebeur as beskawing hulle leefwyse verander het.

Die beste manier om hulle te regeer is deur hulle hoofde. Maar die hoofde moet ondersteun en gelei word deur 'n Europese beampte. Op die manier kan beide die hoof en sy volgelingen doeltreffend regeer word.

Terwyl Cathcart sulke planne voor oë het, is die oorlog reeds op die steil afdraend na die einde. Kreli is swaar gestraf omdat hy nie die boete betaal het nie - 'n les vir al die ander Kaffers -; die Kaffers is byna almal oor die Kei en net onsigbare gedaantes kruip nog weg in hulle skuilhoeke; blokhuse is opgerig by strategiese punte waar

State of Kafir Tribes Vol. XIII Archives.

Despatch to Secy. of State (No. 54) Febr. 11, 1852.

Despatch (No. 1) to Pakington May 20, 1852.

Cathcart's Despatch to Pakington (No 27) Sept. 20, 1852.

dorpe aangele¹ kan word. So begint Cathcart te dink dat vrede gesluit moet word. Die bietjie voordeel verbande aan die uitdrywe van die klompie wat agter bly, sal nie die koste regverdig nie.

Hy gaan dus na Kingwilliamstown en hou 'n vergadering met die Nlambie hoofde. Daar lê hy weer nadruk daarop dat die Gaikas nooit weer toegelaat sal word om oor die Kei te kom nie. Maar sy optrede is nie meer so streng as die vorige besluite nie. Hy moedig wel nie Gaikas aan om terug te keer nie, maar sê tog

"I will not hunt out or distrust such of their people whom you may have allowed to come into your lands so long as they obey the laws and do no harm and that you'll be answerable for their good conduct."

Hier maak hy die bepaling meer rekbaar vir die Gaikas en moeiliker vir die Nlambies daar hulle aanspreeklik gehou word vir die handhawing van orde.

Die opstandige hoofde sal as gevangene behandel word indien hulle oorgee, maar hulle lewe sal gespaar word. Hy sê verder

"Though I will pardon the people who will lay down their arms and return to their duty, if I hear of anyone of the rebel chiefs being received in your country or concealed in it, I will send a patrol to seek him out."

Hierdie bepaling laat genoeg ruimte vir heelwat Gaikas om terug te keer.

Sy plan is om vir Kama in die land van Stock te plaas, sodat hy en Siwani, albei bevriende hoofde die grens opvul van die Amatolas tot die see. Die Gaika gronde sal dan oop wees vir kolonisasie as daarvoor net genoeg geld beskikbaar is. Hierdie ope gronde sal groot genoeg wees om ook gebruik te word vir die

"Absorption of the increased number of the followers of the faithful chiefs which must unavoidably result from the expulsion and dispersion of the Gaikas, even though the greater body should have preceded or be disposed to follow their leaders

across the Kei."

Cathcart is reg in ~~wo~~verre hy meen dat die aanhang van die agterblywende hoofde groter sal word deur die uitdrywing van die Gaikas. Vir die Kaffer is dit gemakliker om onder 'n hoof te staan dan die Europeaan. Baie sal dit doen net vir eie gerief. En dit moet onthou word dat anderkant die Kei Rivier geen wonings en beeste vir hulle was nie. Dit was vir hulle 'n vreemde land met geen sentiment aan verbonde nie. Die land was nie oop nie, maar reeds bewoon, en dit beteken dat hulle nie saam kon gaan woon as 'n nasie in een blok. Hulle sal moet plek seek tussen die Kaffers wat reeds daar woon, en dit was nie seker of hulle 'n baie hartlike welkom sou geniet nie. Eie belang sou dus 'n groot rol speel, en daarvoor is die land wes van die Kei miskien die beste.

Stadigaan drywe Cathcart ook weg van sy Switserse kolonisasie skema. Die Britse regering laat die saak sloer en by die gebrek van ondersteuning moet Cathcart maar sy planne skik na omstandighede dit toelaat. Hy neem sy toevlug na Kaffers, vanwie se getrouheid en grille die vrede en veiligheid van die land baie afhang. 'n Gereelde troepemag sal weer altyd nodig wees, en die moontlikheid om die land te verower by wyse van beskawing en mense wat yrede en orde kan bewaar, word aansienlik verminder.

In sy depêche (No. 36) van 14 November, 1852 aan die Koloniale-Sekretaris sit Cathcart sommige van sy planne uiteen (die brief is gerig aan die Commanding Royal Engi heer, Kaapstad) waarin 'n ontwikkeling en afwyking in sy ou skema te bespeur is. Rondom die militêre poste gaan hy 'n streek van 2 myl uithou waar daar dorpe aangelê kan word en waaruit suksesvolle verdediging kan gaan. Die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria kry opdrag om die afbakening te reël met elke hoof. Maar Cathcart is 'n praktiese man en beveel dus dat dit nie op die landkaart gedoen moes word nie - die Kaffers verstaan niks daarvan nie - maar volgens sekere kenbare plekke in die natuur wat maklik te begryp is.

Dit is van toepassing nie alleen op gebiede van bevriende hoofde nie maar ook op die nuwe verowerde Gaika - gebiede.

Hierdie gevreesde Gaika - distrik wil Cathcart 'n "ROYAL FOREST" maak. Daar sal verskillende militêre poste wees met die omtrek van 2 myl vir uitbreiding. Hoeveel van die gebiede artillerie besitting (Ordnance property) gaan wees, weet hy nog nie:

"but an area around the central keep which I intend invariably to reserve for defensible purposes and as a place d'armes, and all ground occupied by troops who have regularly hutted themselves according to plans laid down and approved by officers of the Royal Engineers which I invariably insist upon, I will at once declare Ordnance property."

Om 'n kompakte organisasie te hê en 'n goeie stelsel vir die opvulling van die gebied waar die Gaikas gewoon het, en om te belet dat hulle weer terug sal kom, beveel hy aan dat (as die deel nie spoedig gevul word nie) by elk van die poste (met 2 myl deursnit) koloniste te plaas onder toesig van die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria. Die eiendoms-regte is voorlopig en geen aanspraak op vergoeding sal in aanmerking geneem word nie. Hulle kan die weiveld en vuur-maakhout van die dorpsgronde gebruik, maar dis nie 'n reg nie. Almal moet binne sekere perke bly. Huise kan alleenlik gebou word na goedkeuring van die Royal Engineers omdat die begint van hierdie wonings die aanle van 'n toekomstige groot dorp mag wees.

In alle geval moet veiligheid en verdedigbaarheid die groot vereiste van die ligging en aanle wees. Selfs in die keuse van 'n begrafplaas moet die toekomstige moontlikhede in aanmerking geneem word - 'n baie wyse aanbeveling omdat dit nogal soms baie ongerief verskaf.

Hierdie soort puntsgewyse kolonisasie is nie baie gesond vir die uitbreiding van 'n land nie. Daar moet 'n aaneenskakeling van koloniste wees vir die gesonde ontwikkeling en ontginning van al die natuurlike bronne van die land.

Die voorwaardes wat Cathcart stel skyn 'n weinig te onaan-treklik te wees om veel sulke koloniste te trek. Daar is onsekerheid van grondbesit, hulle moet binne perke bly en bydra tot die verdediging van hulleself. Nogtans hoop hy om sulke mense te kry onder die voorwaardes wat hy streng maak om 'n herhaling van die geskiedenis van die vier dorpies Ely, Juanasburg, Woburn en Auckland te voorkom.

Cathcart word in sy verwagting nie bedroë nie, want baie mense wat gedurende die oorlog geveg het, maak applikasie vir land nadat hy 'n Goewernements Kennisgewing op 12^e Februarie, 1853 in die koerante laat verskyn, waarin die voorwaardes uiteengesit word vir die dorpie Keiskamma Hoek (omdat dit die verste ontwikkel was). Die dorp sal eers klein begint word, maar na gelang van omstandigheid sal uitbreiding geskied. Erwe en groter stukke grond sal verhuur word aan koloniste op baie billike terme, dog alles moet ingekamp word.

Hy wil dus die snelle uitbreiding en rondtrekkery teen-gaan. Hy is bang vir die wilde elemente op die grense wat so maklik bots met die naturelle. Daarom bepaal hy verder dat soldate getuigskrifte van hulle offisiere moet kry en ander applikante weer van 'n magistraat. 'n Raad bestaande uit 'n magistraat, 'n beampste van die Royal Engineers en 'n lid deur die Hoë-Kommissaris aangestel bepaal welke applikante geskik is. Ongewenste karakters wil hy nie hê nie.

Die voorlopige grondregte mag verander word in vrye besit of nominale erfpag. Keur die Kroon die skema nie goed nie dan sal die koloniste kompensasie kry in geld of grond vir hulle veld en tuin oeste. Hout mag nie vir handel doeleindes gebruik word nie. Landbou word besonder aangemoedig. So word gereedskap en saad gratis gegee as gronde geokkupeer word en voedingsmiddele word vir die eerste ses maande verskaf.

In Januarie, 1853 is die Oorlog reeds sover dat - tenspyte
 ->>>-----

van die feit dat die oorlog met Mosesh so baie troepe uit
 // Kaffraria getrek het - hy aan Maclean kan skrywe waarin hy hom
 volmag gee om aan Kreli die voorwaardes van die oorlog bekend
 te maak. Die balans van 1000 beeste van die boete sal hom
 kwytskuldig word omdat die beeste vir Haar Majesteit net
 waarde besit in soverre dit 'n teken van onderdanigheid is.
 Om dié rede sal 'n klompie assegaaie net so goed wees mits
 hy verder belowe om sekere voorwaardes na te kom: Hy moet
 die Gaikas toelaat om oor die Kei te gaan; gesteelde vee moet
 uitgelewer word; diewe moet gestraf word; sy mense mag nie
 oor die grens kom nie en so ook die Gaikas - oortreders moet
 uitgelewer word; Britse handelaars en sendelinge moet hy be-
 skerm.

Indien die terme nie nagekom word nie, sal oorlog ver-
 klaar en 10,000 beeste gewat word.

Hier kom Cathcart weer terug op beloftes maar hy stel
 gelukkig ook die straf taamlik swaar voor. Hy verwag miskien
 baie as hy reken dat Kreli sal verstaan dat uitlewering van
 beeste eintlik net 'n teken van onderdanigheid is. Vir Kreli
 is die terme nie onmoontlik om aan te neem nie, want 'n belofte
 breek, weet hy, sal vir die witman net soveel moeite verskaf as
 • vir hom. ✓

// Oral sien Cathcart nou lig. Mosesh is gestraf, vrede is
 met Morosi gesluit en die rebelle is verneder, gestraf en
 gedwing om aansoek te doen vir vrede. Die klompie van die
 vyand wat nog nie die Kei oor is nie, is die koste en moeite
 nie werd om hulle uit te drywe nie. Hulle het reeds om
 genade gesmeek en versoek dat 'n stuk grond aan hulle gegee
 sou word waar hulle in vrede en rus kan woon.

// Despatch (No. 49) from Cathcart to Secy of State Jan. 13, 1853

State of Kafir Tribes. Vol. XIII.

// Public Library. Col. B.B. Minute of Cathcart on the
 State of Native Tribes.

So meen hy dat die tyd aangebreek het

// "when it would be safe, politic and expedient to extend the Royal pardon to rebels now sufficiently humbled and subdued, and, collecting them, place them in a new country where they can be more easily dealt with than in the mountainous and forest districts they formerly occupied and unite them under the responsibility of a recognized chief who should have power to control them and be responsible for their conduct."

Dis die kern van sy politiek soas hy dit uitgevoer het. Sy oorspronklike idee om hulle nie weer terug oor die Kei toe te laat nie is reeds dood. Hy gaan hulle weer Wes van die Kei toelaat, maar hy laat die keuse van verblyf nie aan hulle oor nie. Hy gaan self die plekke aanwys. Nogtans sien ons dat hy hom hou aan sy oorspronklike idee dat Kaffers regeer moet word deur hulle eie erkende hoof, wie verantwoordelik vir hulle gedrag sal wees. Omdat geen regeerder invloed oor die Kaffers sal he^A behalwe die wettige erkende opperhoof nie.

So vaardig hy dan op 2 MAART 1853 'N PROKLAMASIE uit.

// Hierdie verkeerd ingeligte mense wil hy tot vreedsame gewoontes laat terugkeer, en maak hy dus bekend dat hulle nie toegelaat sal word om na hulle vorige verblyf-plekke terug te keer nie. Alles behoort nou aan die Kroon en die sal daaroor beskik volgens eie goe^Addunke. Maar die Kaffers sal tog toegelaat word om terug te keer, waar hulle onder die verantwoordelikheid van hulle erflike hoof Sandielie sal kan woon in die land verder van die Koloniale grens. Dit wil se^A tussen die Kei en die Noordelike groot pad wat opgaan na die Windvogelberg, aan die Noordelike kant word dit begrens deur die Thomas Rivier en in die Suide deur die land van die opperhoof Umhala.

Jammer is dit ongetwyfeld dat Cathcart wegdrywe van sy ou plan. Die Kaffers sien daarin 'n swakheid. Die vraag is of

-----2-----

// Impl B.B. State of Kafir Tribes Vol. XIII Archives.

Despatch (No 54) of February, 1853.

// Col. B.B. Minute of Cathcart on the State of Frontier Affairs June, 1853 Public Library.

dit nou juis die beste plek was om die Kaffers te plaas. Sou dit nie beter gewees het indien hulle tenmidde van bevriende stamme geplaas kon word nie? Hulle is wel ver van die grens van die Kolonie, maar na aan Kreli, en Cathcart moes nie alleen die belange van die Kaap-Kolonie in ag geneem het nie maar ook Brits-Kaffraria wat immers ook 'n Britse gebied was en so naby die Kaffergevaar was.

Hierdie distrik is eientlik aan die bevriende hoof TOISE (h Nlambie hoof) gegee maar hy was nooit in staat om besit daarvan te neem nie. Verder het sy swak persoonlikheid die vertroue van sy volgelinge in hom so geskok en afvallig gemaak dat hy nie met veiligheid die land kan bewoon nie. Dis te naby aan die grens van Kreli en daar is te veel Gaikas. Daarom moet hy in ruil daarvoor 'n deel van die verbeurde Gaika - gebied kry - tussen die Noordelike grootpad en die voet van die Amatolas by die Kabousie Nek en Mound Kempt en Suidwaarts tot by "Yellow Woods" sewe myl van Kingwilliamstown.

Die genade wat verleen word aan die opstandelinge het sekere voorwaardes daarby:

(a) SANDIELIE as teken van onderdanigheid moet 100 gewere (behalwe die deur die Kaffer poliesie gesteel) uitlewer en moet verantwoordelik word vir die gedrag van die Gaika stam.

(b) Hy en almal onder hom sal getrou bly aan die Koningin en die bevele van Haar Majesteit, wat deur die Goewerneur en die Hoof-Kommissaris Maclean gegee word, gehoorsaam.

(c) Alle minderwaardige hoofde moet hulle wapens neerlê en die bevele gehoorsaam anders word hulle as

Despatch to the Secretary of State (NO. 54) Febr. 11, 1853.

~~Sien Kaart.~~

Cathcart's Proclamation of 2nd March, 1853.

voëlvry verklaar. Die grond waar hulle mag woon sal aan hulle gegee word deur Sandielie in die gebied aan hulle toegeken.

(d) Sandielie word ook aanspreeklik gehou vir die veiligheid van die Grootpad (Great High Road) en die besittings van die reisigers op dieselfde manier as Pato en Siwani die groot paaie deur hulle gebied moet beskerm.

Hierdie vergunning word nie buitekant Brits-Kafiraria verleen nie. As hulle in die Kolonie kom word hulle gestraf. So ook as hulle die Amatolas besoek.

Hottentotte mag nie in die gebied van die Gaikas gegee, woon nie sonder toestemming van die Goewerneur - ou bondgenote wil Cathcart skei.

Verder word bepaal in die GOEWERNEMENT SE KENNISGEWING VAN 8 MAART, 1853 dat die streek in Brits-Kaffraria waaruit die Gaikas verban is, gehou sal word as 'n "royal forest" onder die naam van "THE ROYAL RESERVE." Volgens die Kaart is die grense die volgende: In die Suide is dit die groot pad van Fort Hare na Kingwilliamstown en vandaar volg dit die groot pad na die Kei sover as die "Lower Hangman's Bush," en verderaan die Noordelike groot pad wat na Windvogelberg lei, waar dit die Klaklazeli gebergtes kruis, en dan af langs die groot Noordelike berggrens van die Amatolas by die Amatola punt verby tot die mond van die Chumie, en vandaar al met die Chumie of tot by Fort Hare.

Hierdie reserwe wil Cathcart so spoedig moontlik opvul met die oog op wedersydse beskerming van die inwoners. Nie alleen word Europeane daar toegelaat nie maar ook getroue onderdane van Haar Majesteit van naturelle afkoms - so word dit tog weer moontlik vir Kaffers om in die gebergtes te kom woon. In alle geval moet die nedersettings daar almal begint word

~~Daar almal begint word~~ volgens die reëls neergele[^] in die Goewernements Kennisgewing van Februarie 12, 1853 waarvan reeds melding gemaak is. Die doel is verdediging, wedersydse beskerming, en gevolglik sal dit nie toegelaat word dat individue ver van mekaar op groot uitgestrekte plase woon nie. Cathcart wil ook land spekulateurs uithou daarom duld hy nie groot grondbesit nie - die spekulateurs bly selde daar en die grond bly feitlik oop.

Nogtans sal landbou nie gestrem word nie, en alle bruikbare gronde sal oopgesit word vir gebruik.

Vir die FINGOES en ander LOJALE NATURELLE WAT REEDS IN DIE DEEL IS of hulle later daar mag bewind word sekere reëls opgetrek.

(a) Daar sal 'n Superintendent met 'n salaris van £200. p.a. en voer vir twee perde aangestel word vir die "Royal Reserve" wat sy bevele van die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria ontvang.

(b) Vir koste van die land moet elke eienaar van 'n aparte hut 10/- rekogniesie in die jaar betaal.

(c) Hulle mag ook nie rond en bont woon nie maar in dorpies van tenminste 20 wonings.

(d) Grond om tuin te maak en weiveld sal deur die Superintendent uitgegee word - nie meer as 10 beeste per hut word toegelaat nie (Dit lyk 'n bietjie min maar hy wil waarskynlik diewery voorkom, soas slyk uit die volgende bepaling).

(e) Niemand sal toegelaat word om buite die dorpies te woon nie, en geen beeste sal toegelaat word om in die veld te loop as dit nie aan 'n vaste dorp behoort nie.

(f) By elke dorpie sal daar 'n hooftman wees sy gemeenskap gekies, en hy sal verantwoordelik wees vir die spoor van gesteelde vee wat naby sy kraal verby gaan.

(g) Die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria sal bepaal waar nuwe lokasies aangele[^] of verskuif kan word.

(h) Lojale Kaffers wat by sendingstasies bly, kan dieselfde woorregte geniet. Daar sal die sendelinge verantwoordelik gehou word.

Op 12, Maart 1853 kon Cathcart reeds 'n Goewernements Kennisgewing laat verskyn waarin algemene vrede afgekondig word. Hy het toe al drie dae van tevore die hoofde by "Yellow Woods" (naby Kingwilliamstown) ontmoet waar hy hulle die algemene versekering gegee het dat hulle vergewe was; en dat Maclean die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria hulle sal regeer met Brownlee (die Gaika-Kommissaris) onder hulle om na hulle klagte te luister, hulle met advies te bedien en die beste vir hulle te doen. Uit die gesprekke is dit duidelik dat die Kaffers meen dat die grond aan hulle gegee te klein is. Hulle beskou dit verder baie vernederend dat hulle nie self 'n verblyf kan kies nie, maar geplaas word in 'n land wat aan ander stamme behoort het.

Die res van Brits-Kaffraria is betreklik stil, en die doel van Cathcart is om dit so te hou. Aan die grens van die Kolonie word net bevriende stamme geplaas. Die deel van die Royal Reserve Suidwaarts, wat eers aan STOCK en TOLA behoort het, kry KAMA. Aan sy Suidelike grens bevind SIWANI hom. Kama is die laaste Kaffer hoof wat in die Kolonie gewoon het (by Whittlesea) om nou te verskuif oor die grens en sodoende 'n ketting van betroubare hoofde te vorm net oor die grens. Verder af is UMKAYI en PATO en heel in die Noorde is die "Royal Reserve".

Hier kry ons 'n soort segregasie met die Keiskamma as skeiding. Hierdie hoofde meen Cathcart sal getrou bly om eie belang te behartig en ook omdat hulle besef dat daar geen Amato-las vir hulle meer is nie. TOISE soos reeds gesien kry gebied naby Kingwilliamstown.

Verder bly die posiesie van die ander bevriende hoofde feitlik onveranderd.

Deur die skikkinge hoop Cathcart dat die Gaikas in toom gehou kan word. Hulle is ver van die grens van die Kolonie; Suid van

hulle is bevriende hoofde; die "Royal Reserve" grens aan die Weste kant en daar gaan hulle nie geduld word nie; Noord daarvan is 'n sterk en digte boerebevolking aan opkom in die WINDVOGELBERG-STREEK. Net Noord daarvan het 'n digte boerebevolking by Queenstown ontstaan - sterk genoeg vir eie verdediging. Die plan is nog net om hulp te kry vir die nuwe bevolking om die Gaikas te regeer en die pad van Oos-Londen na die Noordelike binnelande vir handel te open. Die hulp sal gekry word in die burgerbevolking wat Cathcart in die Windvogelberg distrik wil vestig. Hierdie gebied meen hy om 'n deel van die Kolonie te maak deur dit by Queenstown te voeg en dit van Brits-Kaffraria af te skei. Dit vorm 'n goeie eenheid. Die Windvogelberg-streek het eers aan die Tambookie Mapassa behoort, maar die grootste gedeelte van sy gebied het eientlik in die Kolonie geval. Sy gebied is nou verbeurd verklaar en daar ontstaan dus aan albei kante van die grens ope gronde. Die grond is na regte een en dis net 'n onbevredigende grens, die Swart Kei, wat dit in twee verdeel.

Die Noordelike deel is reeds opgevul met burgers en hy reken dit sal makliker wees om die Windvogelberg-gebied ook op te vul as die twee gebiede by mekaar gevoeg word - dit sal ook "squatters" uithou. Geografies vorm hulle een, en 'n natuurlike grens is tog daar, naamlik, die Amatola-gebergte. Werklik was daar nooit verband tussen hierdie distrik en die eientlike Brits-Kaffraria nie - die Hoof-Kommissaris het hom nooit daarmee bemoei nie.

Oorspronklik het dit behoort aan die Boesmans onder Windvogel. Na sy dood is sy mense uiteen en die ope gronde is toe aan Mapassa gegee. Hy het dit nooit behoorlik bewoon nie, en deur sy deelname aan die rebellie is dit verbeurd verklaar. As die ope grond nie geokkupeer word nie dan sal onwettige persone daar kom woon. Dus gaan hy dit opvul met koloniste en die magistraat van Queenstown se jurisdiksie uitbrei aan albei kante van die Swart Kei.

(1) Archives. Col. Office. Despatches to the Secretary of State. 1852-53. (2) Despatch to the Secretary of State Aug. 1853 State of Kafir Tribes Vol XIV.

ⓧ *Sien Kaart no 2.*

Dis 'n feit dat klein riviértjies wat deurgery kan word, as landelike skeiding nie doeltreffend is nie, en die volgende aanhaling vat dit mooi saam: "when placed between countries subject to different laws or forms of government, are a never failing source of litigation, misunderstanding and dispute and afford too frequently the means of defeating or evading the ends of justice".

Die aanbeveling en stap van Cathcart het Newcastle, die Koloniale Sekretaris, goedgekeur in sy dépêche van 13 Oktober, 1853 en op 7 Maart, 1854 is Letters Patent uitgevaardig tot daardie effek.

Maar Cathcart wil nog verder seker maak dat die Kolonie absoluut veilig is. So word militêre poste in die Kroome geborgtes opgerig en by Blinkwater (Kat-Rivier nedersetting) word 'n dorpie aangelê. In Viktoria is plase so naby mekaar uitgegee dat hulle mekaar kan help.

By al die moontlike plekke waar onheil kan uitbroei wil hy 'n voorbehoedmiddel stel. Hy is 'n militêre man en het altyd forte en fortifikasies in sy geheue.

Om die grens van die Kolonie nog verder te beveilig wou hy nog omtrent 250 Berede Poliesie aanhou. Hulle sou bygestaan word deur die Fingoes. Aan die getrouheid van die Fingoes, reken hy, is nie te twyfel nie - hulle word nog altyd meer haatdraend teenoor hulle vorige onderdrukkers. Vier Fingoe Kompanies van sestig man elk met ag offisiere wou hy aanhou en die daad sou genoeg wees om die lojaliteit en goedgesindheid te bewaar.

Dit sou maklik wees om ongeveer 1000 Fingoes in een dag byeen te vergader as daar oorlog uitbreek, maar dan moes hulle min of meer 'n organisasie besit. Dit wou hy doen deur baie van hulle langs die Keiskamma (aan die regterkant) in lokasies te plaas. So word hulle tussen die koloniste en die Kaffers as 'n skeiding geplaas.

Vir die Poliesie en die Fingoe Kompanies moes die Kaap Kolonie na 1 April, 1853 betaal.

(1) Grahamstown Journal. Sept. 10, 1853. (2) ~~Kaart~~. State of Kafir Tribes. 1853-58. Public Library. (3) Col. B.B. Minute of Cathcart on the State of Frontier Tribes. (4) Despatch to Secy. of State No. 58 of 15/3/53.

In Brits-Kaffraria word daar nog altyd 'n taamlike sterk militêre mag gehou om te belet dat moeilikhede weer herhaal word. Kingwilliamstown is die hoof kwartier.

So probeer Cathcart op die Koloniale grens en binne Brits-Kaffraria alle voorbehoedmiddels tref om geen herhaling van moeilikhede te sien nie. Die ou geskilpunt wat altyd die wrywing veroorsaak het, naamlik, veediewery wil hy ook 'n plan mee maak. Die staat onderneem om diewe te probeer vang en straf, maar gaan nie kompensasie gee vir verliese nie omdat dit baie keer nalatigheid aanmoedig. Beeste wat opgespoor word, sal nie aan hulle eienaar terug besorg word indien nie behoorlik gebrand nie. As hulle gebrand is, sal hulle aan die eienaar afgegee word indien hy dit eis binne 'n redelike tyd nadat kennis daarvan in die Staatskoerant gegee word. So nie word hulle tesame met al die ongebrande beeste van koloniste wat oor die grens gevang is, verkoop en die inkomste gebruik vir die onkoste van die Poliesie inrigting by Viktoria. Cathcart probeer die koloniste aanmoedig, al is dit op strenge wyse, om hulle diere op te pas en dit behoorlik te brand.

Dat vrede na al die reëlings wat getref is bewaar kan word, twyfel Cathcart nie aan nie, as die koloniste maar net binne hulle perke wil bly en die Kaffers, erkende Britse onderdane, onder imperiale bestuur geregeer word deur hulle eie hoofde volgens eie wette.

Hard moet daar net nie teen hulle opgetrek word nie, maar hulle moet net oortuig word dat weerstand nutteloos is. Versoenende optrede aan die kant van die beamptes van die regering sal daardie onderdanigheid bewerk - (iets wat nogal te betwyfel is as die ondervinding van vorige jare in aanmerking geneem word).

In alle geval het Cathcart nie soos die meeste van sy voorgangers opgetree nie. Verdrae sluit glo hy nie aan nie. In plaas daarvan dikkeer hy die terme (soos Sir Harry Smith) en hy

 Grahamstown Journal. July 18, 1853. Govt. Notice. (v²) State of Kafir Tribes. 1853-58. (11) Despatch to Newcastle Sept. 13, 1853.
 2

neem voorbehoedmiddels om te sien dat die bepalings uitgevoer word. Hy is 'n militêr. Sy bepalings wys dat hy lief is vir forte en versterkte dorpe. In sy brief aan Maclean van 19 Jan., 1854 sê hy ook duidelik "military control not Colonization is the principle of policy which has induced me to advise the retention of Kaffraria as a separate Government, independent of the Colony of the Cape instead of annexing it as a new colonial division or abandoning it altogether."

Sir George Cathcart het nie die geleentheid gehad om self sy stelsel lank op die proef te stel nie. Op 28 Maart, 1854 het Engeland aan Rusland oorlog verklaar - dis die uitbreek van die Krim Oorlog - en aan die Kaapse Goewerneur is die eer te beurt geval om 'n belangrike pos in die leer te gaan opvul. So is hy op 26 Mei vertrek met 'n bietjie meer as 'n maand voordat die eerste Verteenwoordigende Parlement in Suid-Afrika byeen gekom het - 30 Junie, 1854.

In hierdie tyd is die toestande op die grens en in Brits-Kaffraria nog heeltemal bevredigend. Maar dit sou nie so bly nie. Teen die einde van die jaar moet die Agerende Goewerneur, Luitenant - Goewerneur Darling reeds kla oor die Fingoes met wie Cathcart so in sy skik was.

SIR GEORGE GREY wat die stempel van 'n baie versigtige man dra begint ook aan hulle te twyfel. Daar is gerugte dat heelwat huwelike plaasvind tussen die Fingoes en die Kaffers. Die gerugte is 'n weinig oordrywe maar huwelike vind plaas tussen die Kaffers en die Fingoes as iets natuurliks. So iets vind oral in die wereld plaas. Grey besef dat die Fingoes nou nie meer versprei is nie maar wel in groepe geplaas is, iets wat hulle krag soveel sterker maak. Hulle gedrag word baie onbevredigend en hy meen dat meer troepe nodig is om die Fingoes en Kaffers vrees in te boesem. Die Gaikas seek baie graag toenadering tot die Fingoes want hulle grond is te klein en die ou Amatolas het hulle tog te lief.

(1) State of Kafir Tribes. Vol. XIV. (2) Imp. B.E. State of Kafir Tribes 1853-58. (3) Despatch to Secy. of State. Dec 12, 1854. (4) Despatch to Secy of State 19. Dec. 1854.

Reeds het die Luitenant-Generaal 'n versterking van 300 man geyra met 'n aanbeveling dat dit van Mauritius gekry moes word daar dit dringend is. Grey is ten gunste daarvan, maar hy wil nie die naturelle enige suspesie gee nie.

Waarvoor Sir George Grey bevrees is, is dat die Kaffers 'n groot Konfederasie sal vorm vir oorlogdoeleindes. Tussen die Vrystaat, Natal en die Kaap-Kolonie is daar 'n soliede blok Kaffers, en as hulle dit 'n algemene saak maak dan sal oorlog teen hulle ernstige gevolge kan hê. Daarby kom nog sy vrees dat die twee republieke te swak is om suksesvol hulle naturelle probleme op te los. Daardeur kan die vrede in ander dele van Suid-Afrika ook beïnvloed word.

Hierdie vrees van Grey word versterk deur berigte van mense in Kafferland by Eerw. Calderwood wat 30 jaar in die land was en die Kaffers goed geken en verstaan het.

Moses skyn 'n groot hand in die dinge te hê. Dit kom voor asof hy gedurig bodes stuur na Kreli en ander hoofde om die saak warm te hou en versekering te hê dat wedersydse hulp verleen sal word in tyd van oorlog. Openlik doen Moses dit nie, want hy is te veel van 'n diplomaat, maar uit die aantal verskillende berigte en die feit dat hy die Kolonie besig wou hou om also sy rol teen die Vrystaat alleen te kan speel, skyn daar tog grond te wees vir die vrees van Grey.

Om die Kaffers met goeie invloed te bedien is hy na die grens waar hy aan hulle duidelik gemaak het dat onaangenaamhede vermy moes word en dat vraagstukke soas teruggawe van land altyd op papier behandel moes word. Sekere persente is belowe en die stemming van die hoofde lyk beter te wees.

In alle geval wil hy samesluiting ten alle koste voorkom. Volgens sy mening sal die militêre kontrole-stelsel van Cathcart altyd moeilikheid gee en die enigste oplossing lê in die BESKA-WING en BEKERING van die Kaffers.

 (1) Despatch to Secy of State 22 Dec. 1854. (2) Imp. B.B. State of Kafir Tribes. (3) ~~Despatch to Secy. of State 30 Dec. 1854.~~
 (3) Despatch to Secy. of State March 17, 1855. (4) Despatch to Secy. 30 Dec. 1854. (5) State of Kafir Tribes Vol. XIV. (7) Desp. to Secy. of State February 14, 1855.

SY POLITIEK:-

Hy wil invloed kry oor al die Kaffer rasse tussen Natal en die Kolonie. En dit gaan hy doen deur (a) hulle op publieke werke te gebruik - daardeur sal hulle land geopen word. (b) "by establishing institutions for the education of their children and the relief of their sick, by introducing amongst them institutions of a civil character suited to their present condition; and by these and other like means to attempt gradually to win them to civilization and christianity and thus to change by degrees our at present unconquered and apparently irreclaimable foes into friends who may have common interests with ourselves". N.31

Hier in kort die doel wat Grey voor oë het. Waar die meeste van sy voorgangers die wapen wil gebruik om die vraagstuk op te los wil hy sielkundig te werk gaan.

HOE VOER HY SY PLANNE UIT?

(a) Deur Immigrasie (word in 'n ander hoofstuk behandel).

(b) Deur die oprigting van hospitale, industriële skole, aanle van publieke werke, paaie en die indiensneming van Kaffers.

(c) Deur 'n verandering in die regstelsel van die Kaffers aan te bring.

Vir so 'n skema is egter baie geld nodig. Hy meen die koste sal ongeveer £45,000 per jaar bedra, waarvan Engeland £40,000 moet bydra, die Kaap-Kolonie sal die ander gee omdat sy grens dan ook veilig sal wees. Na die derde jaar hoop hy sal die som elke jaar verminder totdat na ag of tien jaar die natuurlike bronne van Brits-Kaffraria reeds sover ontwikkel is, dat Groot-Brittanje geen hulp meer hoef te gee nie. Oor die algemeen sal dit dus vir Engeland 'n besparing en nie 'n uitgaaf wees nie, as dit in aanmerking geneem word dat die 8ste Kaffer Oorlog £1,000,000 per jaar gekos het, en onder die nuwe skema hoop Grey sal daar nie weer oorlog wees nie.

Waar Cathcart Brits-Kaffraria aan die Kaffers wou laat en die land net onder streng militêre kontrole plaas, wil Grey Europese immigrante daarheen kry om vir die verdediging van die land te sorg en verder by te dra tot die beskawing, die kolonisasie, die bekering van die naturelle en die ontginning van die Land.

Die voorgestelde planne van Grey het 'n goeie indruk by die

Koloniale Sekretaris gemaak. Hy belowe sy ondersteuning, maar tegelykertyd sien hy baie struikelblokke. Sal daar genoeg immigrante gekry kan word om na Brits-Kaffraria te gaan en die naturelle stamme deur beskawing te oorwin? In Australië word die inboorlinge in toom gehou deur die militêre Kolonies, maar daar is dit "husbandmen exercised as soldiers and not of soldiers turned into husbandmen." Sal die gepensioneerde immigrante wat Grey hierheen wil kry dit ook kan doen?

Tenspyte van die moeilikhede wil Lord Russel sy hulp verleen omdat die saak opgelos moet word, nie omdat Groot-Brittanje die besittings van Brits-Kaffraria wil behou met die oog op uitbreiding van gebied, want "so far as the interests of this empire are concerned, British Kaffraria might be abandoned... without any injury to the power of the United Kingdom and with considerable saving to its finance." Maar die vervulling van

'n eerbare plig teenoor die Britse koloniste, die behou van 'n posiesie wat verkry is teen grote koste van mense en geld, en

"views of comprehensive and vigilant humanity induce Her Majestys Government to take a very different course. Her Majesty impelled by these high motives, approves therefore of the general line of policy which you propose to adopt."

Verder belowe hy ook die £40,000 vir die uitstuur van gepensioneerd, maar die Koloniale Parlement moet ook sy ondersteuning en geldelike hulp verskaf. As die skema 'n sukses is dan sien Russel 'n goeie toekomst en tegelykertyd ook 'n eerbare daad in die lyn van beskawing. Geluk dit dan word die Kaap-Kolonie gered van invalle, heidense stamme word beskaaf gemaak, 'n groot veld word geopen vir die invloed van godsdien, daar word 'n voorbeeld in die lewe geroep van 'n Afrikaanse nasie wat die vreedsame gewoontes en sosiale verbeteringe van 'n Europese gemeenskap aanneem - (met die ondervinding van vandag sou Lord John Russel waarskynlik iets anders gesê het). Maar misluk dit dan gee Engeland dit op 'n oorloë sal weer op die toneel verskyn.

PUBLIEKE WERKE, SKOLE, HOSPITALE.

By die Kaffers het die skema ook heelwat byval gevind. Baie

- (1) Despatch from Lord John Russel to Gov. Grey June 3, 1855.
 (2) Imp. B.B. State of Kafir Tribes 1855-58.

Ongetwyfeld egter is die waarde van goeie weë vir die witman nie te betaal maklik nie. Dit 'n middel tot die ontginning van 'n land, dit vergemaklik oorlog en bevorder handel.

Ander publieke werke soos watervore en openbare geboue en industriële skole is ook begint. Sodat daar op 12 Desember, 1855 op die publieke werke 526 naturelle gewerk het. Arbeid en beskawing is daardeur aangemoedig ofskoon die uitgaaftot 31 Januarie 1856 reeds £5747. 12. 11½d bedra het.

DIE VERANDERING IN DIE REGSTELSEL.

As 'n tweede groot stap om die Kaffers onder Europese invloed en kontrole te bring, gee Grey in sy Despatch No. 46 van 18 Desember, 1855 aan die Koloniale Sekretaris, Molesworth, die volgende aan die hand. Voordat sy aanbevelings egter behandel word, is dit nodig om in kort na te gaan hoe die vorige stelsel was. (a) Aanklagte en klagte is voor die hoof van elke stam gebring. Hy, tesame met sommige van sy raadgewers, hoor dit dan aan en lê 'n boete op die skuldige - gewoonlik perde en beeste. Die boete word dan ingesamel deur die bodes van die hoof, wie uit die boete beloon word. Daarna neem die hoof soveel hy wil en verdeel 'n deel daarvan onder sy raadgewers. Wat dan nog oorbly, word in private gevalle aan die aanklaer gegee wie op sy beurt weer sy getuies en ondersteuners in die saak beloon met 'n deel.

Die opperhoof beskou sy onderdane as 'n besitting en daarom kom die gehele boete aan hom in gevalle van moord of geweld op 'n persoon. Gewoonlik gee hy weer 'n deel daarvan aan sy raadgewers

(b) Die boetes maak dus 'n groot deel van die inkomstes van die hoof uit. Die raadgewers is minder gelukkig omdat hulle net 'n tydjie aanbly. Nogtans dra die stelsel by om gedurig 'n groot aanhang vir die hoof te verseker - almal is gretig om die inkomste van boetes met die hoof te deel.

(1) Despatch to Molesworth Jan. 16, 1856. (2) Despatch to Rt. Hon. Grey, 22 Febr., 1856. (3) Imp. B.B. State of Kafir Tribes Vol XIV Archives.

(c) Towy is 'n kriminele daad en iemand wat daarvan skuldig is, kan gepynig of gedood word, waarmee saamhang die totale konfiskasie van sy besittinge. Hierdie beskuldiging word besonder baie gerig teen rykes, want daar is die beste buit. Die stelsel verhoed dat die Kaffers vooruit kan gaan in beskawing of kan volhard om op 'n eeflike manier besittinge te vergader. Diewery word aangemoedig en die hoofde bly onwillig om gesteelde goedere uit te lewer, omdat die grootste deel daarvan uiteindelik tog aan hom kom. Die hoofde moedig verder klagtes aan om meer sake te kan hoor.

(d) Deur hierdie verderflike stelsel verdring die hoofde die prerogatief van die Kroon, deur soesereiniteit uit te oefen waardeur hulle 'n deel van die publieke inkomstes toeëien, en inmeng met die prerogatief van genade "by preventing the Crown from remitting fines and penalties, however unjustly they may be imposed, and finally preventing the Queen from throwing any part of the protection afforded by British laws over the quiet and well-disposed amongst the Kafir subjects." Hierdie gevaarlike mag sal nog elke jaar gevaarliker word naarmate die bevolking toeneem.

Op hierdie tydstip skyn dit byna asof daar 'n verandering teweeg gebring kan word. Die longsiekte onder die beeste het 100,000 beeste in Brits-Kaffraria laat verdwyn, en het die Kaffers baie verarm. Daarmee is 'n groot bron van inkomste van die hoofde verlore.

So lyk dit of daar nou 'n kans is om die gehele regstelsel van die Kaffers te vernietig - 'n daad wat baie vir die vooruitgang van die Kaffers sal beteken en ook vir die behoud van vrede.

So stel hy voor: (1) Die hoofde 'n maandelikse salaris te gee wat gelyk sal wees aan die gemiddelde inkomste wat hulle gewoonlik gekry het. Hy het min of meer 'n beraming laat maak van die waarde van die boetes. Die raadgewers ontvang ook 'n sekere toelaag, bereken volgens die tyd wat hulle diensdoen.

(1) Despatch to Molesworth Dec. 18, 1855. (2) Grey to Labouchere Aug. 16, 1856. (3) Despatch No. 46 to Molesworth Dec 18, 1855.

(11) Boetes en Fooie vir openbare oortredings word dan 'n inkomste van die Kroon - boetes vir manslag gaan na die famielie van die gestorwene. In alle geval gaan die hoofde en hulle raadgewers nog sake verhoor - hulle is "Administrators of Justice" - maar hulle kry net nie meer van die boetes nie. In hulle beraadslagings sal hulle ook nou bygestaan word deur Europese magistrate. Deur so 'n stelsel sal die slegste deel van die Kaffer Administrasie (Polity) verdwyn, die hoofde sal ondergeskik word aan die regering vir hulle inkomste. Stadigaan sal die Europese wette die van die Kaffers vervang en die hoofde sal gedurig met bekwame Europeane in aanraking kom wie baie invloed sal wen oor die naturelle stamme.

Om die administrasie van justiesie te vergemaklik gaan Grey Brits-Kaffraria in elf distrikte verdeel - elk met 'n hoof en sy raadgewers. Die elf distrikte vorm ag afdelings met magistrate en tolke waar moontlik. Dis die plig van die magistrate om rond te gaan en in alle gevalle waar sake voor die hoof en raad kom by te wees om op te tree "as adviser and assessor, endeavouring in all cases to have such a decision arrived at as was consistent with equity and good character."

Hy het aan Maclean die Hoof-Kommissaris en Brownlee (die Gaika-Kommissaris) die voorstelle ook bekend gemaak en opdrag gegee om die saak voor die Kaffers te lê. Maclean stem met hom nie saam nie, omdat die Kaffers lief is vir hulle gewoontes en hoofde. Hulle sal dit as 'n vernedering beskou as die hoofde die regswese met magistrate moet deel, en verder sal hulle meen dat die witman die hoofde van magte wil beroof. Brownlee maak ook die beware en merk nog op dat daar 'n sekere kode vir handleiding van die magistrate moet wees, omdat daar 'n ooreenkoms getref moet word as hulle en die hoofde verskil oor die vraagstuk van skuldigheid of boetes. Hierdie besware van die twee ervare manne in Brits-Kaffraria bevat ongetwyfeld veel waarheid, maar terselfdertyd bly dit 'n feit dat Grey deur so 'n stelsel meer invloed op die hoofde en volgelinge kon uitoefen. Dit het die weg gebaan tot die latere ontneming van mag aan die hoofde in Brits-Kaffraria.

Tenspyte van die moeilikhede wat Maclean en Brownlee gesien het, het heelwat hoofde van die staanspoor af die stelsel aangeneem, en reeds op 11 Desember, 1855 kon Maclean berig dat al die belangrike hoofde ingewillig het - in sommige gevalle wil hulle self die keuse van 'n magistraat maak. Waarskynlik is hulle gewilligheid baie te feit aan die longsiekte, die verleidelikheid van salaris en die feit dat hulle moontlik nie beseef het dat soiets hulle mag kon affekteer nie.

Volgens die magistrate het die hoofde besonder goeie aandag in die begint gegee. Of dit so sou aanhou sou afhang van omstandighede.

Die Koloniale Sekretaris, Labouchere, in sy brief van 20 Maart, 1856 aan Sir George Grey sien ook nie oral lig in die skema nie, maar hy vertrou tog op Sir George Grey. Hy noem dit 'n eksperiment (wat dit ook was), wat volgens Grey minder sal opbring as die administratiewe koste van die drie magistrate en die verskillende hoofde (Dis te verstaan dat die regstelsel nou minder sal opbring want die hoofde sal nie meer veel moeite doen om sake aan te moedig nie, en die boetes sal ook nie meer so hoog wees nie).

Die invloed van die baie hoofde het hierdeur verminder. Eiendomme het meer verseker geraak en die Kaffers het dus die regering met vertroue en hoop begint beskou.

Die goeie verwagtinge wat Grey van sy skema gekoester het, het nie lank geduur nie. Reeds op 8 Februarie 1856 moes hy aan Earl Grey skrywe dat die Hottentotte by Kat-Rivier woelig word op die grens. Hy gee nog sy vrees te kenne dat Mosesh 'n Konfederasie wil vorm en troepe is dus nodig om moeilikhede te voorkom. Hy dink om maar voorlopig hulp van Mauritius te kry. Dog as die Duitse "Legion" net gou uitkom meen hy sal daar nie gevaar wees nie.

Tog bly dit 'n feit dat daar gevaar is - aan die een kant is

(1) Imp. B.B. State of Kafir Tribes Vol. XIV. (2) Grey to Secy. of State April, 8, 1857. (3) Imp. B.B. State of Native Tribes Vol. XIV. Archives.

alles vorm 'n ware paradys vir die gemoed van die Kaffer.

Hierdie betowerende aanbod het Kreli gretig aangeneem en 'n groot poging is aangewend om soveel moontlik oor te haal sodat die geeste nie kwaad kan word nie. Baie hoofde in Brits-Kaffraria het sy voorbeeld gevolg.

Toe die bepaalde dag sou aanbreek was tweederdes van die hoofde in Brits-Kaffraria reeds gereed om volgens die voorwaardes die skatte te ontvang.

Angstig is die verwikkelinge afgewag in die hutte, maar die dag was doodgewoon. Die son het soos gewoonlik opgekom, en vir baie was dit 'n sonsondergang van die lewe omdat die strenge werklikheid en die besef van die haglike toestand, hulle duister in die oë gestaar het - hulle was onvoorbereid vir so 'n tragedie.

Intussen het Sir George Grey alles in sy vermoë gedoen om die Kaffers van hulle dulle idee af te kry, en hom voorberei om die gevolge van die ramp te weerstaan.

Die gelowiges was onbeweegbaar. Kreli is gewaarsku maar geen indruk word daardeur op hom gemaak nie. Hy en Moshesh stuur nog bodes om dit aan te moedig.

Om die gevolge te versag het Grey skikkinge getref: (a) Militêre voorbereidings is gemaak om aanvalle van die Kaffers te verydel en om te belet dat bende rowers en plundersers die grens sou oorkom.

(b) Die hoofde in Brits-Kaffraria is bewaak. (c) Alle skikkinge is getref om die behoeftige gelowiges te help deur publieke werke te skep vir hulle dienste. Koring is opgekoop en weggebêre (is goedkoop/^{opgekoop} teen 7/6 per 180 lbs waar die vroeër waarde 15/- was).

(d) Die ongelowiges het hy georganiseer sodat hulle hulle besittings kan verdedig teen die gelowiges.

Deur sulke maatreëls te tref, was Grey dus effens voorberei om geweld in toom te hou. Maar net die ramp kon hy nie voorkom nie.

(1) Despatch to Labouchere, March, 1857. (2) Imp. B.B. State of Kafir Tribes. Vol. XIV. — (3) Grey to Labouchere 6 March, 1857. (4) Despatch to Labouchere August 16, 1826.

In Augustus, 1856 word die treurspel afgespeel. Die rede daarvoor is moeilik te vind. Grey en baie in Suid-Afrika het gemeen dat Kreli die skema begint het met die doel om die Kaffers te verenig in 'n oorlog van hongersnood - hulle moet deur honger gedwing word om saam te staan en desperaat en manmoedig die gevare te kan trotseer.

Die Kafferhoofde het egter geweet dat hulle nie die witman in die ope kon aanval nie. Die gevolg van die prediking van 'n man soos Umlanjeni was wel nog vars in die geheue van die Kaffers maar dis moeilik om aan te neem dat Kreli die Xosas so 'n wilde stap sou laat neem. Die Kaffer was besonder geheg aan sy besittinge en so 'n stap was so onseker. Hy en ander hoofde kon nie vooruitsien of so 'n skema vir die meeste Kaffers aannemelik sou voorkom nie. Hy was bewys daarvan dat so 'n stap die ore van Sir George Grey sou bereik, maar hy was nie seker dat die Goewerneur nie 'n ekspediesie teen hom sou stuur nie. Ook skyn dit byna nie waarskynlik te wees dat hy soiets kon organiseer sonder om iewers uit te laat wat die doel daarvan was nie. Sy lewe het hy in gevaar gestel deur sy besittinge te vernietig.

Uit verskillende berigte uit Brits-Kafraria en Kafferland blyk dit asof Moshesh 'n groot deel met die moeilikhede gehad het. Hy het soos beweer word, dikwels ruiters na Kreli gestuur. Ofskoon Moshesh alles ontken, kan al die berigte van Kaffers, sendelinge en beamptes in die Kaffer gebiede nie almal sonder grond wees nie. Hy het belang by die saak gehad want so 'n ramp het hy geweet, kon heelwat moeilikheid vir die Kolonie gee. Dan kon hy sy hande los hê vir die Vrystaat. So 'n stap kon ook vir hom 'n ander betekenis hê, naamlik die uitdunning van die Kaffer rasse wat die naaste aan sy grens was - daar is die moontlikheid van ope gronde vir sy mense. Aan die ander kant lê die groot rede vir die selfmoord seker in die geestelike toestand van die Xosas. Hulle is bygelowig, en die pragtige

en baie het hulle van die honger verlos deur die hand aan die lewe te slaan. Ongeveer 30,000 het in die Kaap-Kolonie werk kom soek om die hongerdood te ontsnap en waar hulle die kwessie van tekort aan werkvolk opgelos het en voordelig vir die Kolonie was. Omstreeks 68,034 dit is $\frac{2}{3}$ van die totale bevolking van Brits-Kaffraria het daaruit verdwyn en omtrent twee keer die getal uit die eientlike Kaffraria.

(c) Nie alleenlik was daar 'n groot verlies van menselewes verbonde aan die gebeurtenis, maar ook 'n groot ekonomiese gevolg. Die gelowiges het al hulle besittings uit die weg geruim en hulle tot die bedelstaf gebring. Hulle het die land daardeur verarm. Aan die ander kant weer was die Hoë Kommissaris wat uit 'n mensliewende oogpunt die verarmdes met kos voorsien het totdat daar 'n uitkomste was - iets wat koste meegebring het. Daarby moes hy ook om ongereeldhede te voorkom 'n groot troepemag in die veld hou en dit het ook baie koste meegesleep. Daar is 1413 diewe na die Kaap oor see gestuur met heelwat koste daaraan verbonde. So iets kon nie vooraf gesien word nie en gevolglik is daarvoor by die begin van die finansiële jaar nie applikasie gemaak nie. In 1858 is die imperiale toelaag skielik verminder met die helfte en die gevolge van die ramp is dus sterk gevoel.

Verder is die uitgaaf nog verhoog deur die feit dat Grey meer arbeiders op die openbare werke in diens moes neem omdat daar so baie was wat geen lewenbestaan gehad het nie.

(d) Uit die waarboel wat daar ontstaan het en in die aanwesigheid van honger en dood het die Kaffers nie veel gedink aan hulle opperhoofde en hulle verblyf nie. Die hoofde het so te sê hulle kontrole oor hulle onderdane verloor deur die uitmeekaarspat. Die land in Brits-Kaffraria is baie ontvolk en die hoofde is so verarm dat hulle genoodsaak was om na die regering op te sien vir hulle inkomste.

(1) Kaart. (2) Despatch to Secretary of State March 25, 1857.

⊗ *Sien Kaart no 4.*

hulle nê aan die profete gesteur het nie, het hulleself opgebou en vooruitgegaan.

Oor die algemeen was die selfmoord dus 'n seën vir Grey in plaas van 'n vloek en baie regeerders het moontlik later die salige hoop gekoester dat hulle dergelike hulp kan kry in die oplossing van die netelige vraagstuk. Sy hande is nou nie meer gebind nie want die mag van die Kaffers is gebreek. Hervorming kan sonder vrees ingebring word en beskawing kan op alle maniere probeer word. Die Kaffers is verswak en grootdele is ontvolk.

Onder sulke omstandighede was die probleem om suksesvol die naturelle-vraagstuk aan te pak dus vir Grey nie so moeilik nie. Die magte van die hoofde is of gebreek of verminder. Baie verdwyn uit Brits-Kaffraria. Van die wat agterbly, het die meeste byna geen mag nie en dis net 'n paar wat werklik enigsins hoofde genoem kan word.

Van die posiesie wil Grey gebruik maak om sy ou skema uit te voer. Die ope gronde wat daar ontstaan wil hy met Europese immigrante opvul. Dit sal die vrede waarborg en ook die beskawing van Brits-Kaffraria. In die volgende aanhaling sê hy wat sy doel is daarmee: "The line of policy I have aimed at has been to intersperse amongst each other the European and native populations of this country, that neither of them might remain an object of dead apprehension to the other but that they might become mutually beneficial to one another. But equality in number or at least influence between the two races is necessary. This can not be attained so long as the Natives are under their own chiefs, their own laws and customs and in the majority."

Grey wil min of meer uniforme wette hê vir Kaffers en blankes. Stadigaan torring hy aan die hoofmanskap, en die ou leenroerige stelsel wil hy stelselmatig verander. Die hoofde wat nêe deelgeneem het aan die delusie nie, bly nog in hulle land onder Europese magistrate in dorpieë waarin vreemdelinge nie mag kom sonder toestemming van die regering van Brits-Kaffraria nie.

Trapsgewyse word die naturelle wette en heidensegewoontes

- (1) Kaart. (2) Despatch No. 45 to Secy. of State April, 1857. (3) Grey to the Officer Administering Affairs in Kaffraria 14th July, 1858. (4) Grahamstown Journal June 26, 1858. (5) Grahams-town Journal March 16, 1858.

ondermyn.

Die gehele gebied is nou onderwerp, en daarom word die Kaffers nie meer beskou as 'n aparte volk (peculiar people), "but living on the same soil are called upon to obey social and moral laws as Europeans, and to bear with them the protections and punishments of our civil and criminal Code." Die Kafferstelsel wil Grey opneem in die regering.

Heeltemal het die invloed van die hoofde nie verdwyn nie, want in 1862 het Sir Walter Currie verklaar dat die Kaffers nog baie geheg was aan hulle hoof en sy bevele sal gehoorsaam. Maar hulle mag is tog baie verminder, omdat Grey hulle 'n slag toegedien het deur hulle 'n salaris te gee en inkomstes van hofsake in die skatkis te plaas. "For while the chief was legally entitled to be present at all trials, he no longer had any pecuniary interests in the bulk of them. His subsidy came in monthly whether he did much or whether he did little. It is not surprising, then, that in a very few years the Ciskeian Chiefs had ceased to adjudicate in Criminal cases, being replaced entirely by the magistrates. In civil cases, however, they continued for many years to arbitrate privately although they had no legal power to enforce their decisions." Namate die belangstelling van die hoofde swakker word, neem die mag van die magistrate toe. Reeds in Augustus, 1858 word daar vir Brits-Kaffraria 'n "Criminal Commission" geskep - 'n soort sentrale Hooggeregshof oor die ander howe in Brits-Kaffraria (Dit het bestaan uit vyf - 'n Kroonvervolger, 'n Registrateur en drie magistrate waarvan een van hulle die voorsitter is).

Die howe kan soos verstaan kan word heeltemal in die war omdat hulle nie geweet het welke wette toe te pas nie - jare daarna is dit eers opgelos.

Nogtans het Sir George Grey rigting aangegee deur op 8 September, 1858 'n Proklamasie uit te vaardig waardeur hy beveel dat die wette wat in die Kaap-Kolonie in swang was voortaan op

-
- (1) Grahamstown Journal 10 April 1858. (2) Sc 1-62 Report & proceedings of the Comm. of the Legisl. Council on Kafir Passes. (3) Brookes P. 95. (4) Grah. Journal Aug 21, '58. (5) Brookes. (6) Grahamstown Journal 21 September, 1858.

Brits-Kaffraria ook toegepas sou word. Dit geld veral van Kriminele sake.

Deur so 'n stelsel bring Grey die Kaffers direk onder Europese bestuur waar die enigste medium van kommunikasie tussen die Goewerneur en die Kaffer stamme vroeër twee Kommissarisse was. Hulle moes geskille tussen Europeane en naturelle deur middel van die hoofde probeer besleg. Met die gevolg dat hulle alleenlik beïnvloed kon word deur middel van argumente. Nou gaan dit volgens reg by die howe.

Gevalle van diefstal was vroeër baie ingewikkeld. Die spoor van die gesteelde vee moes van een kraal na die ander gevolg word. Die spoor word gevolg tot by die tweede kraal deur mense van die eerste kraal; vandaar word dit geneem deur mense van die tweede kraal en so hou dit aan totdat die beeste gevind was. Die hoof neem dan as kompensasie meer beeste as wat vereis word en hou die wat oor die getal is vir hom en sy beamptes.

Voortaan hang dit nie af van die grille van die hoof nie, want diefstalle word gestraf deur die gewone geregshoue in Brits-Kaffraria.

Vir so 'n stelsel van rus en orde moet die Kaffers egter betaal en daarom hef Grey 'n hut belasting van 10/- per jaar en 'n belasting van 2/6 op elke perd.

Deur hierdie maatreël het Grey gedoen wat volgens sy oortuiging die beste vir die voorspoed, orde, rus en vrede van die land was. Hy wou die Kaffers onder 'n beskaafde regeringstelsel plaas, en aan hulle ook meer voordele verleen - wel op die volgende manier:

VERBETERING VAN DIE REGTE VAN DIE KAFFERS.

Voorheen het die hoofde met hulle volgelinge grond bewoon solank die Kroon dit wou duld. Wat die Kroon nodig gehad het vir forte en weë het hy geneem en die Kaffers kon geen kompensatie eis nie. Aan private persone is liksense uitgereik om hout te kap of te vergader op gronde deur Kaffers bewoon, en die hoof het geen reg gehad om liksense uit te reik nie. Dus het

(1) Grey to Labouchere No. 102. Oct. 18, 1856. (2) Grey to Labouchere Oct. 18, 1856.

die naturel geen erkende regte of belange in die grond gehad nie. Hulle kon van 'n sekere plek verwyder word sonder dat die rede daarvoor hoef gegee te word. Daarby het die Hoofde nie eers die reg besit om 'n blanke (behalwe sendelinge wat toelating gekry het), selfs nie eers 'n Handelaar in sy lokasie toe te laat nie. As hulle iets wou verkoop, moes hulle na sekere punte gaan waar hulle toegelaat was om handel te drywe met handelaars, wat £20 in die jaar vir liksense betaal. Al die euwels wou Grey verwyder.

As deel van 'n algemene plan vir grondbesit, vaardig hy in Februarie, 1858 'n Proklamasie uit waardeur voorsiening gemaak word vir Europeane sowel as naturelle. Vir blanke word die volgende regulasies opgetrek: (a) Huurders van regeringsgronde word die reg verleen om dit te koop teen £1 per akker. (b) Ope gronde sal verkoop word teen £1 per akker of verhuur word vir nie meer as vyf jaar teen 1/6d per akker per jaar. Die seksies wat gehuur kan word is 80 akkers en niemand sal toegelaat word om meer as twee seksies te huur nie. Binne die verloop van vyf jaar kan huurders die grond koop teen £1 per akker. As die gronde by die ent van die huurtyd nog nie gekoop is nie dan val dit terug aan die Kroon. Hier wend Grey dus 'n poging aan om die mense indirek te dwing om grond te koop en om hulle by klein plasies te beperk sodat daar nie twis tussen Europeane en naturelle kon ontstaan, deurdadig die Europeaan uitbrei in dele waar die Kaffers kan aanspraak maak nie.

In dieselfde Proklamasie word besitsreg vir die naturelle ook moontlik gemaak.

(2) Aan naturelle wat as geskik beskou word deur die Hoof-Kommissaris van Brits-Kaffraria om toekenning van vrye erfpag te verkry, mag dit verleen word op aanvraag by die kantoor van die Landmeter-Generaal in sulke afdelings wat die Hoof-Kommissaris van tyd tot tyd oopsit vir sulke doeleindes. So 'n applikant moet £1. per akker betaal as sy applikasie goedgekeur word, maar

(1) Imp. B. B. State of Kafir Tribes Vol. XIV. (2) Grey to Lytton 17 Febr. 1859. (2) Govt. Notice. No. 3 of 1858. (4) Grahamstown Journal 13 February, 1859.

dit moet tenminste 20 akkers wees anders moet hulle meer betaal.

(b) Naturelle word ook die reg verleen om gronde van 40 akkers vir vyf jaar te huur en dit te koop gedurende die tyd.

Gronde is nie vervreembaar nie of dit nou al deur verkoop of verhuur is indien die toestemming van die Hoof-Kommissaris nie daartoe verkry is nie. Niemand behalwe die eienaars of huurders mag op die gronde bly nie sonder die toestemming van die magistraat van die distrik vooraf verkry is nie.

Die doel is dus om die naturelle geheg te maak aan hulle gronde en om hulle aan te spoor om te werk alvorens die gronde in hande gekry kan word. Leeglopers vind nie veel genade nie.

Vir die naturelle is dit nog gemakliker gemaak as vir Europeane om die gronde te bekom, want hulle kan kleiner stukke / grond koop of huur. By die dorpies word gronde uitgemeet en Kroon eiendomsregte word gegee aan naturelle eienaars (Native Proprietors) onderhewig is die betaling van 'n jaarlikse erfpag van 10/- met die reg om beeste aan te hou op die dorpsgronde aan die dorpies.

Deur die stelsel van grondbesit voel die Kaffers dat hulle besittings verseker is en terselfdertyd het die regering van Brits-Kaffraria 'n goeie vat op die naturelle omdat hulle die toestemming van die Kommissaris moet kry alvorens hulle iewers mag woon.

Dit volg nie meer dat as 'n hoof op 'n stuk grond kan bly die ander Kaffers ook daar kan woon nie. Hulle moet eers toestemming kry.

Dat die Kaffers nie teen die stelsel was nie blyk uit die feit dat kort na die regulasies uitgekom het, hulle op een dag / 300 akkers teen £300 gekoop het.

Aan hoofde wat werd was om aangemoedig te word is goeie gronde gegee "held in fee simple." Vir kinders van hoofde wat gaan studeer het, het Grey waardevolle gronde in hande van voogde geplaas. Dit sal uitgehou word vir hulle toekomstige voor-

deel, sodat hulle later besitters kan word van waardevolle gronde in die land wat so lank deur hulle ras bewoon was.

Deur op die manier die grond onder behoorlike kontrole te bring en 'n aansienlike Europese bevolking na Brits-Kaffraria te kry en 'n gereelde mag (met inbegrip van die Kaffer poliesie) in Brits-Kaffraria te hou, hoop Grey dat vrede vir altyd sal duur. Sy plan om Kaffers ook as poliesie dienaars te gebruik, is om 'n deel van hulle direk met beskaafde leefwyse in aanraking te bring en hulle te gebruik om wet en orde onder hulle landgenote te bewaar.

Om net sy plan woort te sit vir 'n duursame vrede, beoog Sir George Grey nog net om die hawe werke by die mond van die Buffels Rivier (waarmee reeds begint is) gou klaar te maak. Kommunikasie en voorrade sal dan gemakliker en gouer deur Brits-Kaffraria kan gaan. Voorheen is dit van Algoa Baai gebring met waens - die paaie is sleg en die koste hoog. Van Aliwal-Noord tot by die mond van die Buffel wil hy 'n sterk lyn van militêre poste plaas langs die groot pad om also die naturelle in twee te verdeel en 'n snelle verkeer te skep.

Na die delusie en as gevolg van die doeltreffende skikkinge deur Sir George Grey getref, is vrede vir baie jare in Brits-Kaffraria geniet. Af en toe het die regeerders weer begint vrees vir die ergste, veral toe so baie Kaffers uit die Kolonie teruggekeer het en toe die strawwe van die hoofde begint verstryk het. Maar daar was nooit werklik 'n gevaar nie en Brits-Kaffraria kon dus in vrede ontwikkel.

Van eientlike naturelle politiek is daar vir die res van hierdie tydperk nie meer veel te bespeur nie. Wat daar is, is so nou verbonde aan die algemene ontwikkeling en die anneksasie van Brits-Kaffraria dat dit waarskynlik beter sal wees om dit in verband daarmee te behandel.

B. KONSTITUSIONEEL - POLITIEKE ASPEK.

Op hierdie gebied is daar groot veranderinge te bespeur. In

(1) Grey to Lytton Nh. 139. 30 July 1859 (2) Wodehouse to Newcastle 5th December, 1862.

1852 was daar slegs 1200 Europeane (ingesluit militêre) en dis te verstaan dat 'n ingewikkelde, uitgebreide regeringstelsel nog nie onontbeerlik was nie. Die enigste siviele amptenare wat vir die regering gesorg het in Brits-Kaffraria was die Hoof-Kommissaris en twee Kommissarisse - een vir die Nlambies en een vir die Gaikas.

In 1852 is 'n Resident-Magistraat aangestel vir Kingwilliams town.

Die aantal siviele amptenare is eers vermeerder namate die bevolking toegeneem het en omstandighede dit vereis het. Nogtans was daar 'n vaste vorm van regering deur die imperiale regering in die lewe geroep. Reeds op 16 Desember 1850 is "Letters Patent" uitgevaardig waardeur 'n gereelde regering vir Brits-Kaffraria ('n afsonderlike provinsie) geskep is. Dis egter nie in werking gestel of weer melding van gemaak nie totdat Sir George Cathcart dit weer ander die aandag gebring het nie. Hy het niks daarvan geweet nie, maar het dit op sy kantoor gevind met die gevolg dat hy daarvoor aan die Koloniale Sekretaris geskryf het. Waarom dit uitgestel is, weet hy nie, want dit kan uitgevoer word

Macleane, hoewel hy nie meer in die leër is nie en dus nie mag oor die leër kan hê nie volgens krygswet, kan Luitenant-Goewerneur wees, omdat daar 'n Majoor-Generaal is om altyd sy gesag te ondersteun - hulle kan mekaar aanvul. Deur hom Luitenant-Goewerneur te maak sal sy magte wat hy nou uitoefen nie verander word nie, maar hulle sal dan konstitusioneel en wettig word. Al wat nodig sal wees, is dat die vorige regulasies verander moet word in die vorm van 'n ordonansie en alle latere veranderings of regulasies moet ook in die vorm van ordonansies gemaak word soos in die "Royal Instructions" bepaal word om dan aangestuur te word vir die goedkeuring van die Koloniale Sekretaris.

Volgens die "Letters Patent" moet daar 'n Luit-Goewerneur

(1) Despatch from Grey to Stanley June 17, 1858. (2) Grey to Secy. of State Dec. 8, 1857. (3) Despatch No. 51 to Secy of State. February, 11, 1853.

wees, d.w.s. hy moet siviele en militêre hoof wees.. So 'n stelsel is Cathcart nie tengeruoste van nie. Hy reken daar moet 'n Majoor-Generaal wees vir die troepemagte in die Kaap-Kolonie en Brits-Kaffraria en dat die gehele regering van die Kolonie (Brits-Kaffraria) beter toevertrou kan word aan 'n Siviele Goewerneur-Generaal en dat 'n Luit-Goewerneur dus oorbodig is. Hy wil die magte apart hou soos in Kanada waar militêre en siviele magte geskei is.

In antwoord sê die Koloniale Sekretaris, Newcastle, in sy brief van 13 Oktober, 1853 dat hy twyfel of die tyd al ryp is om die voorlopige regering wat toe in Brits-Kaffraria was in 'n meer stelselmatige en sterker sisteem te verander, nogtans meen hy dat dit gedoen kan word volgens oordeel van Cathcart. Die regering-vorm wat in die "Letters Patent" aan die hand gegee is, sal weer hersien word, en verander word volgens omstandighede. Intussen moet sake gedryf word volgens die algemene politiek bevat in die "Letters Patent" - "More complete authority will be furnished later on". Op 7 Maart 1854 is die "Charter and Royal Instructions" daarby derhalwe uitgevaardig. Daardeur word vir die regering van Brits-Kaffraria ingestel: (a) 'n Goewerneur en "Deputy Governor." (b) 'n Uitvoerende Raad, aangestel deur die Goewerneur en samegestel uit geskikte persone in Brits-Kaffraria. Die mag van die Goewerneur word enigsins aan bande gelê deur 'n bepaling wat ingevoeg is: "he was not to exercise any of the powers and authorities entrusted to him by Her Majesty's Government except by and with the consent of that Executive Council."

Die Goewerneur (met toestemming van die raad) het absolute mag om wette te maak vir die orde, vrede en goeie regering van die land.

Met hierdie Charter het dit nie veel beter gegaan as met die van 1850 nie, want sonder dat daar enige uitvoering aan gegee is, moes die Koloniale Sekretaris teen die einde van die

- (1) Despatch No. 54 to Secy. of State, February 11, 1853.
- (2) Imp. B.B. State of Kafir Tribes, Vol. XIV Archives.

jaar 1857 aan Sir George Grey skrywe en vra waarom dit nie van krag gemaak was nie.

Antwoorde het by die Hoë Kommissaris nie ontbreek nie

(a) Hy verwys daarna dat sy voorgangers 'n dergelike misstap begaan het sonder dat hulle oor die kole gehaal is, en lê verder uit dat die stelsel vir die klein landjie te duur sou wees. (b) Brits-Kaffraria was maar 3050 v.k. myl groot met 'n wit bevolking van slegs 1200 Europeane, waarvan 626 in Kingwilliamstown woon as 'n groot militêre garnisoen, en die res by militêre poste of sending stasies. - daar is 'n naturelle bevolking van 90,000. (c) Die jaarlikse koste van die Uitvoerende Raad, sonder inbegrip van die Goewerneur, as dit uit vier bestaan met 'n salaris (en toelae) van £650 per jaar elk sal £2,600 wees. As hulle klerke en ander beamptes nog bygetel word wat nodig sal wees vir die regering kan sal die jaarlikse uitgaaft die aardige sommetjie van £5,000 bereik. Dit is te duur vir die mense, en dis te betwyfel of al die lede van die raadgekies sal word uit mense in Brits-Kaffraria, omdat daar miskien nie genoeg geskikte persone te vind sal wees nie. Hulle kies nie self die lede nie en dus is dit nie hulle werklike verteenwoordigers nie. So 'n stelsel sal die neiging hê om hulle kanse op verteenwoordigende inrigtinge swakker te maak. (d) Soos die stelsel nou is, kan die Hoë Kommissaris tog ook maar advies van mense in Brits-Kaffraria kry sonder die Raad. As die Raad daar is, sal hy gestrem word omdat hy die toestemming moet verkry van die Raad, terwyl hy al die verantwoordelikheid teenoor Haar Majesteit vir die behoorlike bestuur van so 'n moeilike land tog maar op hom rus.

So meen Grey dat radikale veranderings gemaak moet word alvorens die nuwe Konstitusie in Brits-Kaffraria ingevoer kan word.

(e) Hy is bevrees dat die Raad hom sal dwing om veranderinge te maak waarvoor hy nie aanspreeklik behoort te wees nie. Hierdie Raad is 'n wetgewende liggaan wat verworwe magte sal wil

(1) Grey to Col. Secy. December 8, 1857. — (2) Despatches to Secy. of State 1857.

laat geld. Met die gevolg dat daar in Brits-Kaffraria spoedig 'n menigte wette ontstaan wat sal verskil van die in die Kaap-Kolonie net oorkant die stroompie water. Moontlik sal doeane kantore op die grens ontstaan op albei kante van die Keiskamma om doeanebelastingste hef.

(f) Grey sien net moeite en uitgaaf verbonde aan so 'n stelsel en hy meen dat dit beter sal wees as Brits-Kaffraria ingelyf word by die Kaap-Kolonie as een van sy kleinste distrikte, omdat die hulpbronne dieselfde is as die van die Kolonie. Terselfdertyd sal Engeland bevry word van die koste verbonde aan Brits-Kaffraria.

(g) In geval die afskeidingsbeweging in die Kaap-Kolonie 'n voldonge feit word, is dit nog meer nodig dat Brits-Kaffraria ingelyf sal word by die Oostelike deel, omdat dit noodsaaklik is dat daar uniforme wette vir Europeane en veral naturelle aan albei kante van die Keiskamma moet wees. Die naturelle saak is 'n interprovinsiale saak, meen Grey en hy glo nie dat heeltemal afsonderlike regeringsliggame aan albei kante van die Rivier die Uniforme wette sal aanneem nie.

(h) Ook sal die Konstitusie die neiging hê 'n selfstandige gees in Brits-Kaffraria aan te wakker, sodat 'n spoedige unie met die Kaap-Kolonie moeiliker gemaak sal word. Sir George Grey voel tevrede met die oystelsel en vind dat die wette van die Kaap-Kolonie goed aanpas by Brits-Kaffraria.

Ofskoon die meeste van die argumente van Grey onomstootlik is, kon hy nogtans nie so 'n indruk op die Koloniale Sekretaris maak om af te sien van die "Letters Patent" nie.

Van nou af speel die ekonomiese toestand van Brits-Kaffraria so 'n groot rol in die korrespondensie tussen die Hoë Kommissaris en die Koloniale Sekretaris dat dit nodig sal wees om op plekke daarna te verwys.

Reeds voordat Sir George Grey sy sterk pleddoi afgestuur het, het Labouchere op 4 Desember 1852 aan Grey geskrywe waarin hy

jaar 1857 aan Sir George Grey skrywe en vra waarom dit nie van krag gemaak was nie.

Antwoorde het by die Hoë Kommissaris nie ontbreek nie

(a) Hy verwys daarna dat sy voorgangers 'n dergelyke misstap begaan het sonder dat hulle oor die kole gehaal is, en lê verder uit dat die stelsel vir die klein landjie te duur sou wees. (b) Brits-Kaffraria was maar 3050 v.k. myl groot met 'n wit bevolking van slegs 1200 Europeane, waarvan 626 in Kingwilliamstown woon as 'n groot militêre garnisoen, en die res by militêre poste of sending stasies. - daar is 'n naturelle bevolking van 90,000. (c) Die jaarlikse koste van die Uitvoerende Raad, sonder inbegrip van die Goewerneur, as dit uit vier bestaan met 'n salaris (en toelae) van £650 per jaar elk sal £2,600 wees. As hulle klerke en ander beamptes nog bygetel word wat nodig sal wees vir die regering kan sal die jaarlikse uitgaaf die aardige sommetjie van £5,000 bereik. Dit is te duur vir die mense, en dis te betwyfel of al die lede van die raadgekies sal word uit mense in Brits-Kaffraria, omdat daar miskien nie genoeg geskikte persone te vind sal wees nie. Hulle kies nie self die lede nie en dus is dit nie hulle werklike verteenwoordigers nie. So 'n stelsel sal die neiging hê om hulle kanse op verteenwoordigende inrigtinge swakker te maak. (d) Soos die stelsel nou is, kan die Hoë Kommissaris tog ook maar advies van mense in Brits-Kaffraria kry sonder die Raad. As die Raad daar is, sal hy gestrem word omdat hy die toestemming moet verkry van die Raad, terwyl hy al die verantwoordelikheid teenoor Haar Majesteit vir die behoorlike bestuur van so 'n moeilike land tog maar op hom rus.

So meen Grey dat radikale veranderings gemaak moet word alvorens die nuwe Konstitusie in Brits-Kaffraria ingevoer kan word.

(e) Hy is bevrees dat die Raad hom sal dwing om veranderinge te maak waarvoor hy nie aanspreeklik behoort te wees nie. Hierdie Raad is 'n wetgewende liggaan wat verworwe magte sal wil

(1) Grey to Col. Secy. December 8, 1857. (2) Despatches to Secy. of State 1857.

laat geld. Met die gevolg dat daar in Brits-Kaffraria spoedig 'n menigte wette ontstaan wat sal verskil van die in die Kaap-Kolonie net oorkant die stroompie water. Moontlik sal doeane kantore op die grens ontstaan op albei kante van die Keiskamma om doeane belasting te hef.

(f) Grey sien net moeite en uitgaaf verbonde aan so 'n stelsel en hy meen dat dit beter sal wees as Brits-Kaffraria ingelyf word by die Kaap-Kolonie as een van sy kleinste distrikte, omdat die hulpbronne dieselfde is as die van die Kolonie. Terselfdertyd sal Engeland bevry word van die koste verbonde aan Brits-Kaffraria.

(g) In geval die afskeidingsbeweging in die Kaap-Kolonie 'n voldonge feit word, is dit nog meer nodig dat Brits-Kaffraria ingelyf sal word by die Oostelike deel, omdat dit noodsaaklik is dat daar uniforme wette vir Europeane en veral naturelle aan albei kante van die Keiskamma moet wees. Die naturelle saak is 'n interprovinsiale saak, meen Grey en hy glo nie dat heeltemal afsonderlike regeringsliggame aan albei kante van die Rivier die Uniforme wette sal aanneem nie.

(h) Ook sal die Konstitusie die neiging hê 'n selfstandige gees in Brits-Kaffraria aan te wakker, sodat 'n spoedige unie met die Kaap-Kolonie moeiliker gemaak sal word. Sir George Grey voel tevrede met die oystelsel en vind dat die wette van die Kaap-Kolonie goed aanpas by Brits-Kaffraria.

Ofskoon die meeste van die argumente van Grey onomstootlik is, kon hy nogtans nie so 'n indruk op die Koloniale Sekretaris maak om af te sien van die "Letters Patent" nie.

Van nou af speel die ekonomiese toestand van Brits-Kaffraria so 'n groot rol in die korrespondensie tussen die Hoë Kommissaris en die Koloniale Sekretaris dat dit nodig sal wees om op plekke daarna te verwys.

Reeds voordat Sir George Grey sy sterk pleddoi afgestuur het, het Labouchere op 4 Desember 1852 aan Grey geskrywe waarin hy

beweer dat die "Letters Patent" die inkomste van Brits-Kaffraria sal verhoog deur middel van doeanebelastinge. Hierop antwoord Sir George Grey in sy brief van 20 Maart 1858 No. 24. aan die Koloniale Sekretaris dat die enigste hawe waar Brits-Kaffraria inkomste kan kry, Oos Londen was, en dat die Prokureur-Generaal van oordeel was dat, tensy spesiaal vermeld in die Konstitusie, Oos-Londen buitekant Brits-Kaffraria sal val as dit (Brits-Kaffraria) afgeskei word deur die nuwe "Letters Patent" because it had once been made an integral part of the Colony." Al val dit nog in Brits-Kaffraria sal die inkomste nog nie genoeg wees nie, want die land is so lank uitgerek dat baie artikels oor land na Brits-Kaffraria gaan.

Al die uitleg van Grey waarin al die moeilikhede gebesig word, het die Koloniale Sekretaris nie kon beweeg om heeltemal af te sien van sy plan. Op 5 Mei 1858 in sy Despatch No. 25 gee die Koloniale Sekretaris, Stanley, duidelik sy gevoelens en planne te kenne. Hy is van mening dat Grey die "Letters Patent" nie reg begryp nie omdat hy melding maak van 'n Legislatiewe en Uitvoerende Raad. Volgens die Charta is daar nie soiets as 'n Legislatiewe Raad in die lewe geroep nie. Intendeel is die Goewerneur voorbedag en doelbewus die enigste outoriteit gemaak, omdat Brits-Kaffraria nog nie ryp was vir 'n ingewikkelde administrasie stelsel nie. Die Uitvoerende Raad is slegs daar om hom met raad te bedien en nie om hom te beheer nie. (Aan hierdie uitleg is nogal te twyfel want die Konstitusie bepaal dat geen wetgewing van krag sal wees alvorens dit die goedkeuring van die Raad geniet).

Stanley wil egter aanneem dat Grey miskien bevrees was vir die magte toevertrou aan die Raad, maar hy meen dat dit nog nie genoeg regverdiging is vir Grey om die uitvbering van die "Charter" te vertraag. Grey moet sy bevels gehoorsaam.

Verder beweert die Koloniale Sekretaris dat die moeilikheid omtrent Oos-Londen toe te skrywe is aan die feit dat die "Letters Patent" nie uitgevoer is nie. As dit onmiddelik in

- (1) Despatches to Secretary of State 1857-59. Archives.
- (2) Despatches from Secy. of State, 1858. Government House.

in werking gestel is dan kon dit die proklamasie van Sir Harry Smith (waardeur Oos-Londen by die Kaap-Kolonie gereken is) vernietig het. Nou is die moeilik, en hy gelas Grey om die gehele saak goed te ondersoek en volgens advies van die Prokureur-Generaal te handel.

Om Grey enigsins tegemoet te kom in die moeilikhede en gevaar wat hy in verband met die Charta mag sien, gaan hy aanvullende instruksies aanstuur wat die dele, waarteen Grey beswaar maak, tydelik skors. By die ontvangs daarvan moet die afkondiging van die Charta sonder versuim geskied. En Stanley reken stellig dat die in werking stelling van so 'n eenvoudige gereelde vorm van regering nie in die minste inbreuk sal maak op die belangrike vraagstuk van latere inlywing van die Kaap-Kolonie.

Nadat Grey hierdie driftige en gedetermineerde brief van die Koloniale Sekretaris ontvang het, het hy gesien dat verdere weerstand hom nie veel sou baat nie. Dus gee hy in sy dépêche van Junie, 11, 1858 aan Lord Stanley sy bereidwilligheid te kenne om uitvoering te gee aan die begeerte van die Koloniale Sekretaris sodra hy die aanvullende instruksies ontvang. By die belofte voeg hy ook sy ontevredenheid en verklaar dat daar by hom nie die minste misverstand bestaan het omtrent die instruksies nie. Hy bly staan op sy punt dat die Uitvoerende Komitee hom 'n onderskikte posiesie gee - hy mag geen wette maak sonder toestemming van die Raad nie.

Die aanvullende instruksies het Lord Lytton, die Koloniale Sekretaris, op 22 November, 1858 aangestuur met die bevel 'with this authority of suspending the summoning of an Executive Council, I conclude you will see no further objections to the promulgation of the instruments in question, and will proceed to promulgate them accordingly.'

Dus het Grey darem tot sekere mate sukses behaal met sy pleidooi om die swakste deel van die Konstitusie verander te kry. Verder bepaal Lytton dat vorige regulasies wat in Brits-Kaffraria in swang was in die vorm van 'n Ordonansie uitgevaardig

moet word (met behulp van die advies van die Prokureur-Generaal van die Kaap-Kolonie) anders mag hulle miskien nie geldig wees nie. *

Grey belowe in sy brief van 7 Februarie, 1859 No. 24. aan Lord Lytton om die Ordonansies op te trek om die regering stelsel vlot te laat werk. Maar terselfdertyd wil hy op enige punte uitleg hê voordat hy die nuwe Charta in werking gaan stel.

(a) In geval dit besluit word om Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie binne kort in te lyf, sal dit dan nog nodig wees om die nuwe stelsel in te voer? Dit sal die federasie skema van hom bemoeilik indien daar nog 'n afsonderlike staat met afsonderlike regering geskep word, en wat meer is dit sal onnodige instellings in die lewe roep en verhoogde koste veroorsaak.

Daar sal, byvoorbeeld, 'n Hooggeregshof opgerig moet word, 'n Goewerneur moet aangestel word en so ook 'n regter.

(b) OOS-LONDEN. Hy haal verder die moeilikheid omtrent Oos-Londen aan. As die "Letters Patent" uitgevoer word; dan val Oos-Londen aan die Kaap-Kolonie, en verloor Brits-Kaffraria nog die doeaneinkomstes volgens die opinie van die Prokureur-Generaal van die Kaap-Kolonie. Hy baseer sy opinie op die volgende bewyse: (1) Toe Sir Harry Smith op 22 Desember, 1847 deur proklamasie verklaar het dat die gebied tussen die Kei en Keiskamma onder Britse toesig regeer sal word, het hy die hawe Oos-Londen inbegryp. Maar hy het gevoel dat "the singularity of British rule in British Kaffraria left him no other alternative to prevent every species of fraud upon the Revenue, and a general check to the best interest of commerce other than to annex the mouth of the Buffalo River to the Colony." So het hy op 14 Januarie, 1848 'n proklamasie tot daardie effekte uitgevaardig en dis bekragtig deur Haar Majesteits Regering (Lord Grey's despatch of April 25, 1848).

(II) Haar Majesteits orde in Raad van 1 Maart, 1849, het die hawe Oos-Londen 'n vrye hawe verklaar en 'n vrye pakhuis hawe van die Kaap-Kolonie.

(11) Haar Majesteits bekragtiging van die doeane regulasies van die Kaap-Kolonie (No. 6 van 1853) waarin Oos-Londen geklassifiseer word met Kaapstad, Port Elizabeth en ander Koloniale hawes, en waardeur daar ook wetgewing gemaak is vir Oos-Londen. Om die saak nog sterker te maak, voeg Grey daarby, dat volgens die "Letters Patent" van 14 Desember van 1850 Brits-Kaffraria 'n heeltemal aparte regering kry..."no law, custom or usage now in force... in the Cape Colony, shall by force and virtue thereof extend to and become in force within British Kaffraria, and no court or magistrate within the Cape Colony shall by force and virtue thereof hold, acquire or exercise jurisdiction within British Kaffraria." Dit wil se Oos-Londen val dan aan die Kaap-Kolonie of Haar Majesteit's regering moet die saak anders uitwys.

Cathcart was ook onder die indruk dat Oos-Londen aan die Kaap-Kolonie behoort het, en vir meer dan sewe jaar lank is twee proklamasies jaarliks opgetrek deur een van die regters van die Kaapse Hooggeregshof, "and promulgated by the Governor appointing a Circuit Court for East London as a district of the Colony."

Gronde wat binne Oos-Londen en omtrek val, is uitgegee deur die Goewerneur as grond van die Kaap-Kolonie.

As dit aan die Kaap-Kolonie gaan, vind ons eers die hawe wat aan die Kaap-Kolonie behoort, dan 'n streek omtrent 35 myl breed wat Brits-Kaffraria is, verderaan die Kaap-Kolonie wat voorrade deur Oos-Londen kry net soos Brits-Kaffraria. Op die oomblik kry die Kaap-Kolonie al die hawe inkomste van Brits-Kaffraria ook. Maar val Oos-Londen aan Brits-Kaffraria dan beteken dit dat die Kaap-Kolonie 'n groot deel van sy wettige inkomstes verloor.

Die Kaap-Kolonie sluit feitlik Brits-Kaffraria in, dus sal dit nie reg wees as Brits-Kaffraria vir Oos-Londen kry nie - dis te klein.

Op 5 April, 1859 het die Koloniale Sekretaris hieroor geskryf dat die wetsadviseurs ondersoek sou instel aan wie Oos-Londen behoort.

Die Parlement van die Kaap-Kolonie wat besig was om die inlywing van Brits-Kaffraria te oorweeg, het ongelukkig vir Grey 'n

klap gegee deur te verklaar dat dit nie raadsaam was vir die Kaap-Kolonie om grense uit te brei. Maar die vraagstuk omtrent Oos-Londen is tog ligter gemaak vir die Koloniale Sekretaris deur te verklaar "that the House of Assembly sees no objection to the restoration of East London to British Kaffraria which was for the purpose of temporary convenience annexed by Sir Harry Smith to the Cape Colony... should Her Majesty's Government deem it desirable." Hierdie stap het die besware wat Grey altyd kon voorhou aansienlik uit die weggeruim. En dit word vir hom dus moeiliker om tyd te wen.

By wyse van 'n proklamasie het hy toe bekend gemaak dat Oos-Londen by Brits-Kaffraria gevoeg sou word en dat dieselfde doeane wette en regulasies as wat in die Kaap-Kolonie in swang was ook in Brits-Kaffraria van krag sou wees. Die gevolg hiervan, so het hy gemeen, sou wees dat die inkomste van Brits-Kaffraria jaarliks met £35,000 verhoog kon word en dat Brits-Kaffraria dus selfondersteunend kon word.

Op 12 April 1860 (No. 109) het Newcastle sy beslissing gegee omtrent Oos-Londen na hy ook wetsadviseurs geraadpleeg het, en nadat die Kaapse Parlement en ook Grey die saak reeds 'n wending gegee het. Oos-Londen moes ingelyf word by Brits-Kaffraria.

Wat die "Letters Patent" betref, sien ons in die *depeche* van Grey aan Lord Lytton op 20 April, 1859 dat hy versoek om die ou stelsel vir tog nog twee jaar in Brits-Kaffraria in swang te laat bly, "so that the new system, whatever it may be, may be brought into operation gradually." Hier wil hy weer tyd wen om die Anneksasie van Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie eers te laat geskied voordat die nuwe regering ingevoer kan word.

Nog voor Lord Lytton egter hierdie brief ontvang het, het hy op 5 April, 1859 aan Grey geskrywe dat aangesien die inkorporasie van Brits-Kaffraria met die Kaap-Kolonie hierdie dae onder bespreking was, hy geregtig was om die in werking stelling van die "Letters Patent" vereers uit te stel.

Ongelukkig sien die Koloniale Sekretaris aan die houding van

(1) Grey to Lytton 13th July, 1859. (2) Despatches to Secy. of State, 1857-59. Govt. House. (3) Despatches from Secy. of State. 1859.

van die Parlement van die Kaap-Kolonie dat inlywing van Brits-Kaffraria nie binne kort sal geskied nie, en hy voel dus genoodsaak // om op 12 April, 1860 aan Grey te skrywe dat die inlywing van Oos-Londen by Brits-Kaffraria opgevolg moes word deur die inwerking ~~st~~elling van die "Letters Patent". (iets waarvoor die inwoners van Brits-Kaffraria reeds begint agiteer het, en 'n versoekskrif aan Grey gestuur het, waardeur hulle eis dat Brits-Kaffraria aparte regering moes Kry).

Die Koloniale Sekretaris meen dat Maclean bekwaam genoeg is om Luitenant-Goewerneur te wees en hy nomineer hom dan met verhoging van salaris van £800 tot £1,200. Sy hoofklerk Brownlow kan aangestel word as Sekretaris met salaris ~~van~~ £350 per jaar. Ook kan die staf van beamptes vergroot word.

Om tyd te wen het Grey eers op 22 Oktober, 1860 geantwoord // dat die instruksies uitgevoer sal word, maar dat hy volgens wet alleenlik 'n "Deputy Governor" kan aanstel. Dus moet die aanstelling van Maclean eers deur Haar Majesteit geteken word voordat hy Luitenant-Goewerneur kan word. Dit het egter nie moeilikheid veroorsaak nie, en die "Letters Patent" is in werking gestel voordat die antwoord ontvang is.

Die enigste stap wat geneem moes word, was om die vorige // regulasies en wette wat in Brits-Kaffraria was, deur 'n ordonansie geldig te maak. Dit het beteken dat die wette wat in die Kaap-Kolonie in gebruik was net van krag gemaak moes word in Brits-Kaffraria. Grey wou die wette maar behou en nie die wette van Groot-Brittannië invoer nie so lang die inwoners nie daarvoor vra nie. Sy redes is, dat daar geen direkte immigrasie van Groot-Brittannië na Brits-Kaffraria plaasgegryp het nie behalwe 70 Ierse meisies waarvan die meerderheid net deur Brits-Kaffraria na die Kolonie gegaan het. En die Europese bevolking van Brits-Kaffraria was gewoond aan die wette van die Kaap-Kolonie -

(1) Despatches from Secy. of State 1860 Govt. House. (2) Despatches to Secy. of State 1859-62. Govt. House. (3) Grey to Secy. of State 19 Nov. 1860. (4) Despatches to Secy of State 1859-60 Government House.

gewoond aan dieselfde stelsel van grondbesit, Van die 3764 siele in Brits-Kaffraria is 1284 boere wat in die Kaap-Kolonie gewoon het, dan is daar nog 528 wat in Oos-Londen woon wat voorheen 'n deel van die Kolonie was.

Ook sal die uniformiteit van wette latere federasie en anneksasie makliker maak.

Met die instelling van 'n nuwe vorm van regering, en met die ontwikkeling van Brits-Kaffraria het die omstandighede vereis dat daar ook 'n vermeerdering in die personeel en 'n uitbreiding in die instellinge van die regering sou kom. Gepaard daarmee het ook die uitvaardiging van nuwe ORDONANSIES gegaan.

Met die invoering van die nuwe Konstitusie is die Konstitusionele stryd in Brits-Kaffraria vir 'n ruk geëindig. Wat daarvan oorgebly het, was eintlik net die aanvulling van die leemtes en vereistes in die regeringstelsel.

Reeds vroeg in 1861 word daar 'n PROKUREUR - GENERAAL vir Brits-Kaffraria aangestel - S. Jacobs 'n Jood. Daar is behoefte aan 'n regter maar Grey is bevrees dat dit moeilik sal gaan om een in Suid-Afrika te kry, dus moet een in Engeland aangestel word. Daar moet ook 'n SEKRETARIS vir Brits-Kaffraria aangestel word - sy posisie is min of meer gelykstaande met die van die Prokureur-Generaal, maar sy salaris wil die Koloniale Sekretaris nie so hoog hê nie. Sy pos is later verbind met die van Ouditeur-Generaal vir Brits-Kaffraria (Wodehouse aan Newcastle 19 Januarie, 1863.)

Verder is daar ook siviele aanstellings gemaak soos, byvoorbeeld, die van SIVIELE ENSJINEER en LANDMETER - GENERAAL. Iets wat natuurlik koste meegebring het want hulle moes 'n staf hê met kantore.

Gepaard met die nuwe regeringstelsel het ordonansies vir die beter en meer effektiewe bestuur van die land van tyd tot tyd verskyn. Alvorens sulke ordonansies van krag kan word, moes hulle eers na die Koloniale Sekretaris gestuur word vir sy goed-

(1) Grey to Secy. of State 19 April, 1861. (2) Wynyard to Newcastle 5 Oct. 1861. (3) Wynyard to Newcastle 28 Nov. 1861.

keuring. Ook moes die doel van sulke ordonansies duidelik uiteengesit word deur die Luitenant-Goewerneur van Brits-Kaffraria wat die ordonansies uitvaardig.

In Werklikheid het die Koloniale Sekretaris gewoonlik die opienie en aanbeveling van die Goewerneur van die Kaap-Kolonie in ag geneem, sodat op slot van sake alleenlik wette aange-
neem is wat sy goedkeuring en politiek aangesui het. Nogtans was dit 'n stadige prosedure want dit het lank geneem voordat die antwoord verkry kan word.

Die eerste Ordonansie wat uitvaardig was, om vir Kingwilliamstown 'n Munisipale Korporasie in die lewe te roep - Hier word dit gedoen om plaaslike bestuur aan te moedig en ook om algemene uitgawes te bevry van uitgawes van blote plaaslike aard, wat deur plaaslike bydraes aangevul behoort te word.

Om verder die finansiële vooruitgang te bevorder en om te reël dat boere gemakliker produkte van die hand kon sit, is 'n ordonansie (No. 8 van 1862) uitgevaardig waardeur dit geoorloof was om oral markte op te rig, waar daar tot hiertoe net een by Kingwilliamstown was.

Op die gebied van die REGSWESE is daar ook interessante verwikkelinge te bespeur. Die ou Hooggeregshof wat alreeds na verwys is, word nou verander, en deur ordonansie No. 7 van 1861 word 'n juriestelsel in sy plek gestel. Die samestelling is eienaardig.

(a) Daar word twee poste geopen - een vir "Sheriff" en een vir meester. (Vir die pos van sheriff beveel Maclean Kaptein Mills, staf-offisier van die Duitse Militêre setlaars aan teen £300 per jaar. As Meester word aanbeveel die Resident-Magistraat vir Kingwilliamstown (Taylor) - hy neem ook die pos van Registrateur van die hof aan. Giddy is aangestel vir die pos omdat Taylor later besluit het om Magistraat te bly.

Die aanstellings is goedgekeur deur die Koloniale Sekretaris - Vanaf September, 1863 is die poste van Meester en die

(1) Secy. of State's Despatch of 18 Dec 1861. (2) Sien b.v. handelwyse van Wodehouse in sy Despatch 30 April 1862. (3) Grey to Newcastle Febr. 9, 1861 (4) Englos. to Desp. No 35 Oct. 17 1861 to Secy. of State. (5) Secy. of State 14 Febr. 1862.

van Registrateur van akte een gemaak.

(b) Jurie - almal tussen 21 en 60 jaar wat besittinge het ter waarde van £50 of wie eiendom verhuur teen £10 in die jaar mag juriëlede word. Daar word egter heelwat uitsonderinge gemaak. So, byvoorbeeld, mag die volgende klasse nie die status van jurielid bereik nie: Alle siviele amptenare, beamptes van die hof van justisie, predikante en priesters, dokters en aptekers, offisiere van die leër of vloot op volle betaling, hoofde van skepe wat werklik in diens is, kommandante, veldkornette, konstabels, offisiere, "sheriffs" en nog meer. Persone wat reeds skuldig gevind is aan 'n kriminele misdaad word ook uitgesluit, so ook alle naturelle.

Die magistrate maak lyste uit van beskikbare juriëlede en die "Sheriff" of sy afgevaardigde roep dan 'n aantal Juriëlede byeen. Uit hierdie lede trek die Meester nege Juries, en hy boekstaaf alle hofsake en die besonderhede omtrent die jurie.

Alle sake wat betrekking het op straf deur 'n jurie, wat nie in die ordonansie vervat is nie, sal sover moontlik volgens Engelse wette behandel word. Die gevolgtrekking waartoe die jurie kom moet eenparig wees en die regter wat optree in die hof sal dan uitspraak gee. Oor hierdie laaste punt is daar nogal heelwat diskussie gevoer. Die Koloniale Sekretaris sê in sy Dépêche (No. 382 van 18 Desember, 1861) dat eenstemmigheid van juries die neiging het om geregtigheid te ontduik. As hulle binne 'n uur nie ooreen kan kom nie, dan moet die uitspraak van ag juries aangeneem word, en indien ag nog nie binne drie uur ooreen kan kom nie moet die uitspraak van ses aangeneem word.

Hiermee was die regter en Prokureur-Generaal van Brits-Kaffraria weer nie tevrede nie. Hulle sê dit mag lei tot onoplettendheid daar die opinie van een nie juis saak maak nie. Ook sal die klein bevolking en die klein plekkie wat daartoe help om die jurie met die saak bekend te stel, voordat die saak nog gehoor is. Daar is 'n kans vir vooroordeel, of die Juries

mag bevriend wees met die beskuldigde, en dis dus noodsaaklik om soveel eenstemmigheid as moontlik te hê.

Die Koloniale Sekretaris het egter die laaste woord gehad en sy aanbeveling is aangeneem.

Hierdie eenvoudige maar doeltreffende vorm van regsweese het blystaan tot die inlywing van Brits-Kaffraria.

Heelwat ander ordonansies is uitgevaardig, dog hulle kan hier nie behandel word nie, en dis alleenlik die wat betrekking het op die administratiewe of siviele bestuur van die land wat aangestip is.

NATURELLE - VRAAGSTUK:

Soas reeds aangemerkt het die Nasionale ramp vir jare soiets as 'n naturelle-politiek onnodig gemaak. Gedurende die tyd wat die Indiese Munitery aan die gang was, het die Kaffers weer 'n weinig rusteloos geword, veral toe daar so baie troepe uit die Kaap-Kolonie en Brits-Kaffraria gestuur is.

In die begin van 1858 het die gevangene in die Kingwilliams-town tronk opstandig geraak en 21 het gevlug. Terselfdertyd gebeur dieselfde in die Kaapstadse tronk, en dis nou omtrent net die tyd toe Moshesh ook die beste in die Vrystaat het. So was daar rede om te glo dat die Kaffers enigsins hoopvol kan wees. Berigte lui ook dat Kreli weer propaganda maak om vyandelikhede te hervat, en dis nog goed onthou welke rol hy in die selfmoord gespeel het. Dus is 'n ekspediesie teen hom gestuur en die gehele gebied tussen die Bashee en die Kei word nou ope gronde - hy word oor die Bashee verdryf.

Oor hierdie gebied en oor "No Man's Land" (wat Suid van die Basuto grens gelê het) was daar heelwat korrespondensie tussen die Hoë Kommissaris en die Koloniale Sekretaris. Die Hoë Kommissaris wou uitbreiding van Britse beheer hê en die Koloniale Sekretaris was nie baie lus daarvoor nie. Nogtans stem hy toe (Newcastle aan Grey 5 Desember, 1861) omdat hy gesien het dat dit

(1) Grey to Secy. of State Dec. 9, 1857. (2) Grey to Labouchere 11 February, 1858. (3) Despatches from Secy. of State. 1861.

in belang van die Kolonies in Suid-Afrika en van die naturelle rasse dat die ope deel in besit geneem sou word.

Maclean moes dus in naam van die Kroon besitting neem van die gebied tussen die Kei en die Bashee as deel van die Kolonie Brits-Kaffraria. Formele toestemming daartoe sou sonder versuim gestuur word. Maar intussen moes dit ondersoek word of magistratte en die gewone belastingstelsel in Kafferland ingevoer kon word.

By die deel "No Man's land" het baie partye belang gehad - Natal, Moshesh en die Kaap-Kolonie. Deel is reeds aan Adam Kok gegee, Natal moes 'n deel kry, maar Moshesh mag nie toegelaat word nie.

Kreli moet nog verder van die grens verwyder word, en hy word dus land daar aangebied. Eers is hy onwillig, dan weer gewillig en toe hy moes gaan, weer onwillig.

Maclean het gemeen dat as hy in naam van die Kroon die gebied moes beset, dan het hy ook die reg om ordonansies te maak - deur die "Letters Patent" van 13 Maart, 1862 is die gebied tussen die Kei en Bashee by Brits-Kaffraria gevoeg. Daar is egter geen stappe geneem om of die grense te omskrywe nie of om die (gebied) gebied by Brits-Kaffraria in te lyf nie. 'n Resident-Magistraat van die Kolonie is daar geplaas om klein misdade te behandel.

Die Goewerneur van die Kaap-Kolonie is ook Goewerneur van Brits-Kaffraria en volgens die Charta van 1862 Goewerneur van daardie afhanklike gebied (Dependency). In sy afwesigheid maak die Luitenant-Goewerneur wette. So wil Maclean dan 'n Ordonansie uitvaardig (No. 7 van 1863) waardeur persone wat in die Transkei gestraf word in die tronke van Brits-Kaffraria gehuisves kon word.

Die wetsadviseurs het gemeen dat die deel reeds deel uitmaak van Brits-Kaffraria, en as dit nie die geval was nie dan het die Goewerneur van die Kaap nie die reg om enige regterlike of magistraats-gesag aan iemand toe te vertrou nie insake oortredings oor die Kei gemaak.

Wodehouse was hierdeur heeltemal in die war gebring, want Brits-Kaffraria is vir tien jaar op dieselfde voet regeer, en in 1857 het die Kaapse Parlement 'n wet aangeneem, waardeur gevangenes uit Brits-Kaffraria in die Kaapse tronke opgeneem is. Was dit altyd onwettig?

Hy meen dat sy outoriteit hom mag verleen om alle maatreëls aan te wend waardeur die veiligheid van die land gewaarborg kon word, en om die beskawing uit te brei onder die naturelle. Dit reken hy kan ~~alleenlik~~ gedoen word deur hulle onder 'n regering te plaas. Dus gaan hy die "Status Quo" handhaaf.

Hierop het Newcastle in sy dépêche No. 661 van 6 Julie, 1863 geantwoord dat die outoriteit (Commission) slegs morele invloed beteken en nie regterlike mag nie. Hy is verder van oënie dat 'n jurisdiksie in Brits-Kaffraria eers kan plaasgryp nadat die "Letters Patent" in werking gestel word. Hy voeg ook 'n wetsontwerp daarby, waarin dit vasgestel word wanneer 'n "Letters Patent" van krag sal wees. Dit sal nie mag hê voordat dit publiek gemaak is nie "provided that any Act or thing thereofore done or purporting to have been done in pursuance or under authority of such "Letters Patent" shall be as valid and effectual as if the same Letters Patent had taken effect at the date of the making thereof." 'n Toekomstige "Letters Patent" sal geen waarde besit voordat dit afgekondig is nie, en aanstellings deur "Letters Patent" sal op dieselfde manier vernietig word indien nie binne ses maande gepubliseer nie.

Hier kry ons dan 'n definitiewe reël wat terselfdertyd vir Wodehouse verlos van die moeilikhede waarvoor hy bevrees was.

In Engeland reeds het Wodehouse bevel gekry om die gebied van Kreli by Brits-Kaffraria te voeg, maar hy het die saak on-aangeraak laat bly, omdat dit net deur 'n smal riviértjie geskei was van die land waar Kreli toe gewoon het en hy was begerig om terug te keer.

'n Ander rede waarom hy geweier het, was dat die poliesie van die Kaap-Kolonie tot dusver gesorg het vir die veiligheid van die land tussen die Kei en Bashee, en as dit by Brits-Kaf-

- (1) Despatches from the Secy. of State 1863 Govt. House.
 (2) Wodehouse to Newcastle 17th July, 1862.

fraria gevoeg word dan sou die Kolonie haar troepe terug trek en Brits-Kaffraria was te swak om die verdediging van daardie deel op haar te neem.

Die houding van Kreli was in die tyd nie baie vriendskaplik nie. Sir Walter Currie hoof van die grens polisie het berig dat hy die Bashee wou oorkom na sy ou land. So word voorsorgmaatreëls getref, maar niks het werklik gebeur nie, en dit was meer 'n gerug as iets anders.

Enige maande later is deur bemiddeling van Mnr. Warner die Tambookie agent aan Kreli verlof om 'n deel van sy ou gebied Wes van die Bashee te kom bewoon - dis 'n gebruiksreg en nie 'n besitsreg nie. Hy kry verder £100 per jaar as hy hom goed gedra.

Reeds voordat die Koloniale Sekretaris die berig kon ontvang het hy op 5 Augustus, 1864 (No. 784) aan Wodehouse geskrywe dat hy saamstem met hom dat dit nie reg sou wees om Kreli verder te drywe nie. Hy is al in 1858 uitgedrywe en sedert die tyd is daar feitlik niks gedoen om die land te beset nie of om dit 'n nedersetting van die Britse Kroon te maak nie. Die lang Bashee grens vereis baie troepe om dit skoon te hou. Daar is dus net te kies tussen groter militêre uitgawes of die Britse gesag moet teruggetrek en die Kei die verste grens gemaak word. Hy voeg daarby dat die doel van die imperiale regering nie die uitbreiding van gebied is nie, maar om 'n grens te behou wat rustig en stil sal wees. Welke pad gekies moes word, laat hy egter aan Wodehouse oor. (Die vraag is wat sou die morele invloed wees afgesien van die finansiële verlies).

Cardwell, die Koloniale Sekretaris merk ten regte op dat die verdediging van die grens van Brits-Kaffraria tegelykertyd ook beteken die verdediging van die grens van die Kaap-Kolonie. En dat as daar hulp was die Kaap-Kolonie dan genader moes word en nie die imperiale regering nie, want die bydraes van die Kaap-Kolonie was te klein in vergelyking met die voordele.

(1) Wodehouse to Newcastle, June 11, 1864. (2) Wodehouse to Secy. of State, Aug. 14, 1864. No. 799. (3) Despatches from Secy. of State, 1864.

Wodehouse het hierop 'n antwoord gestuur op 30 Oktober, 1864
 (No. 106). Hy haal aan van die hoofde wat in Brits-Kaffraria
 woon wat reeds taamlik beskaaf is, en wat almal salarisse ont-
 vang. Die gronde aan hulle gegee is 'n weinigg klein en hy
 beveel aan (hy neem aan dat die Kei die grens van die Britse
 besittinge is) met toestemming van die imperiale regering om so-
 veel hoofde in Brits-Kaffraria reg te verleen as wat met hulle
 volgelinge oor die Kei wens te gaan en hulle buite die werklike
 Britse bestuur te gaan vestig, maar onder die algemene toesig van
 Warner die Britse Resident "Continuing to them some portion of
 their present allowances which may lead them to maintain a friend-
 ly intercourse with the British Government." Wat agterbly sal
 dan nie meer 'n georganiseerde stam wees nie -. Hier vergeet
 Wodehouse dat die stamme op die grens wel deeglik georganiseer
 kon word en dus baie moeilikheid kon gee.

Cardwell het die stap goedgekeur en die Transkei reëling is
 aan Wodehouse oorgelaat.

Wodehouse het aan die Goewerneur se afgevaardigde (Graham)
 las gegee om in medewerking van Brownlee (Magistraat van die
 Gaikas) en Warner (die Tambookie agent) aan die Gaika stamme
 voor te stel om oor die Kei te gaan en so ook aan die Tambookies in
 die Kaap-Kolonie.

Terwyl dit aan die gang was, het paniek uitgebreek tussen
 die grensboere - daar was gerugte van vyandelikhede en kombinasies
 tussen Kreli, Sandielie en andere, veral die Fingoes. Daar was
 'n suspesie dat die Kaffers passe oordraagbaar gemaak het, en
 dis bepaal dat alle passe ingeroep en dat nuwes uitgegee sou word.
 Moeilikheid het toe ontstaan daar die beamptes dit te gebiedend
 gemaak het. Veel het egter nie gebeur nie, en die vrees vir 'n
 opstand het gou verdwyn, sodat die onderhandelinge hervat kon
 word. Die Gaikas het egter op slot van sake geweier om oor die
 Kei te gaan. Hulle beweer dat hulle onder die Britse bestuur in

- (1) Despatches to Secy. of State 1864. (2) Cardwell to Wodehouse
 Jan. 9, 1865. (3) Wode House to Secy. of State May 6, 1865.
 (4) Wodehouse to Secy. of State, October 11, 1865.

gerald van Kingwilliamstown inligting vra of naturelle toegelaat kon word om 'n Diploma in Engeland te kry nadat hulle 'n kursus in Lovedale geloop het. Die "Royal College of Surgeons" in Engeland het toegestaan dat so 'n sertifikaat na 'n driejarige studie in Engeland verkry kan word.

Alles tesame was daar in 1866 drie en twintig kerke in Brits-Kaffraria onder ses verskillende kerkgenootskappe.

Verder is daar gedurende die jare twee tronke gebou - een by Kingwilliamstown en een by Oos-Londen. 'n Poskantoor word ook opgerig en 'n amateur teater by Kingwilliamstown. In die tyd 1857 kom 'n tydskrif die Kingwilliamstown Gazette ook in die lewe, en dit word nodig om by die begin van 1855 regulasies te maak vir die aanle van Telegraaf lyne - daar is toe al reeds een van Kingwilliamstown na Oos-Londen, en een in bou tussen Kingwilliamstown en Grahamstad.

Verder is daar nie juis veel vooruitgang te bespeur nie, en baie van die publieke werke en skole begint teen die einde van die periode baie te kwyn as gevolg van die Ekonomiese toestande soos in die opvolgende hoofstuk sal blyk.

C. DIE EKONOMIESE ASPEK:-

Soos reeds op 'n vorige geleentheid gesê, het Sir George Grey kort na Cathcart se skema vir Brits-Kaffraria in Suid-Afrika gangekom. Hy het weer nuwe lig in die Kaffer-politiek gesien, maar sy politiek sou ook heelwat koste meebring. Hy meen dat hy £45,000 per jaar nodig sal hê waarvan Groot-Brittanje £40,000 sal bydra en die Kaap-Kolonie die res. Na drie jaar hoop hy sal die som jaarliks so verminder dat na ag of tien jaar hulp van Engeland nie meer nodig sal wees nie, want die natuurlike bronne van Brits-Kaffraria sal dan daarvoor sorg. Sy skema ofskoon duur stel hy in plek van Kafferoorloë, waarvan een, naamlik, die 8ste £1,000,000 per jaar gekos het.

Die vreedsame ontwikkeling van die hulpbronne van Brits-Kaffraria is nie ongehinderd gelaat nie, want teen die einde van Mei kom die nasionale ramp onder die Kaffers, en die gevolg is,

dat alles wat aan ontkiem is 'n slag toegedien word vir 'n ruk en dat die koste van die land verhoog word. Na die ramp kry ons dan 'n toestand waar Grey sy immigrasie planne beter kan uitvoer, en hieraan is natuurlik weer koste verbonde.

Hy is egter hoopvol vir die finansies van die land deur die feit dat gronde aan blankes verkoop kan word om die skatkis te vul.

In alle geval het Grey na drie jaar gevind dat dit nie moontlik was om 'n vermindering in die imperiale toelaag aan te beveel nie as gevolg van die nasionale ramp. In verband daarmee is die koste so hoog dat die Koloniale-Sekretaris in die tyd begint twyfel dat die gebruik (appropriation) van geld in hande van die Hoë Kommissaris moet wees, iets waarvoor Grey natuurlik nie baie tevrede was nie.

Die jaar 1858 het nie nuwe vooruitsigte aangebied nie, en Labouchere die Koloniale-Sekretaris is erg ontevrede dat die uitgawe van Brits-Kaffraria nie verminder kan word nie. Hy bepaal dat, solang Brits-Kaffraria nie sy eie uitgawes kan betaal nie, die inkomstes van grondverkoop nie vir immigrasie doeleindes gebruik kan word nie, maar vir die vereffening van die toelaag wat die Britse Parlement jaarliks aan Brits-Kaffraria betaal. Soets ~~neen~~ Grey sal met die tyd verleng dat Brits-Kaffraria vir homself sal kan betaal. Hy sien ^{III} nog nie waar die inkomste veel vergroot en die uitgawes veel verminder kan word nie. Vir die jaar 1858 sou die uitgaaf van Brits-Kaffraria volgens die beraming van die beamptes in Brits-Kaffraria £74,245 wees, maar Grey skat dit op £55,677 - nog aansienlik hoër dan die vorige jaar.

Toestande is dus nie rooskleurig nie, en die Koloniale-Sekretaris kan onder sulke omstandighede met 'n bekendmaking wat vir Grey weemoedig laat voel. Ek bedoel die vermindering van die parlementêre toelaag. Toestande in Engeland is nie besonderlik gunstig nie. Eers was dit die Krim Oorlog, toe weer die Indiese Multyry; en die baie Kafferoorloë in Suid-Afrika en die nietige voordele verbonde aan die besittings het die liberale (wat baie vir besuiniging was) laat pessimisties voel oor die verafgeleë besittings.

^{IV} In sy dépêche van 5 Mei, 1858 (No. 24) skrywe Stanley dat die

¹ Grey to Secy of State Dec 30, 1857.

(2) Labouchere to Grey 4 Dec. 1857 No. 267. (3) Grey to Labouchere No. 28, March 22, 1858. (4) Despatches from Secy. of State 1858 Govt. House.

parlementêre toelaag vir Brits-Kaffraria verminder sal word van £40,000 tot £20,000 in 1858. Hy wys daarop dat daar vir Brits-Kaffraria vir 1855-58 betaal is £415,000- £140,000 vir die siviele regering, £210,000 vir die passaat, salaris en ander koste verbonde aan die Duitse Setlaars, £30,000 vir betaling van die Legion vir 1859 en £35,000 vir addisionele betaling van die Legion. Stanley het egter sy invloed gebruik om die Kommissaris van die skatkis te beweeg om die volle som vir 1858 nog te gee.

Vir Grey is dit 'n skok, maar hy is bly vir die hulp wat Stanley hom gegee het, omdat dit onmoontlik was om die toelaag in 1858 met soveel te verminder. Hy het reeds £14,000 in die eerste drie maande inbetaal vir agterstallige skulde van die vorige jaar in verband met die nasionale selfmoord, en £6,000 is te min vir die orige nege maande. Die inkomstes vir die tydperk sal ongeveer van £12,000 tot £18,000 wees en die uitgawes is ongeveer £39,900 verdeel onder die volgende hoofde.

(a) Die salaris van onontbeerlike beamptes (om die regering uit te voer), van hoofde en naturelle poliesie, As die salaris van die laaste twee weggeneem word, sal die vertroue van die Kaffers geskok word. Onder hierdie hoof sal die uitgaaf £21,000 bedra.

(b) Om met die naturelle op goeie terme te bly, betaal Grey pensioene uit aan naturelle hoofde en naturelle wat getroue dienste in vorige oorloë aan die Engelse bewys het. Dit wil hy graag op^ohou, en daarvoor het hy £300. nodig.

(c) Vir industriële skole en vir die algemene opvoeding het hy ongeveer £3,000 nodig, en as die toelaag afgeneem word dan sal aan die beskawing 'n groot skade berokken word.

(d) Hospitale wat onontbeerlik is kan nie met minder dan £600 per jaar klaarkom nie.

(e) Vir Justiesie, poliesie, tronke en gevangene moet daar £6000 per jaar spandeer word en meer kan nie besuinig word nie.

(f) Tronke, hawewerke en weë waaraan reeds gewerk word kan nie gestaak word nie. Daarvoor is £4,000 nodig.

(g) Vir verwaarloosde Kaffers wat nog nie op die been is nie vanaf die nasionale ramp moet £800 betaal word anders gaan hulle baie ly.

(1) Grey to Stanley 19th June 1858 No. 83.

(h) Om geskille omtrent die afbakening van gronde te voorkom, moet daar landmeters aangehou word vir die opmetings en die kos £2,000 per jaar.

(i) Dan kom die algemene uitgawes nog, veral verbonde aan die immigrante wat uitkom, en dit sal ongeveer £20,000 bedra.

Grey meen dat oorlog maklik kan uitbreek as die toelaag afgeneem word, veral nou dat Moshesh suksesvol is in die Vrystaat: In 1859 mag dit verminder word tot £25,000 en nie tot £20,000 nie. Intussen sal hy dan probeer om die uitgawes te verminder deur oral te besnoei en om die pos van Sekretaris van die Hoë Kommissaris in Brits-Kaffraria af te skaf en deur £6,000 te leen by die Kaap-Kolonie (Brits-Kaffraria sal dit later terugbetaal). Na dit gedoen is, sal daar egter nog 'n tekort van £13,000 wees.

Wat betref die £415,000 wat Groot-Brittannië sedert 1855 vir Brits-Kaffraria uitbetaal het, voel Grey dat die passaat koste van die "Legion" nie bygereken moet word nie, daar Engeland tog tenminste 'n gelykstaande som sou uitbetaal het by die ontslag van die "Legion". Wat meer is hulle het diens kom doen as soldate en 'n moontlike oorlog voorkom. Toe die nasionale ramp verby was het baie troepe na Indië gegaan, en daar was gevolglik 'n besparing in die militêre koste, nogtans het die siviele uitgawes soos byvoorbeeld, die van die landopmeting, die siviele regering, openbare geboue, weë, die naturelle polisie wat georganiseer moes word om orde te handhaaf, ens., soveel groter geword. En die enigste hawe van Brits-Kaffraria, behoort aan die Kaap-Kolonie, sodat daar van doeane inkomstes nie sprake is nie.

In sy dépêche van 3 Junie, 1858 het Lord Stanley weer aan Grey bekend gemaak dat die imperiale regering by sy plan blystaan het om die toelaag tot £20,000 te verminder. Reeds op 20 Mei het hy aan Grey bekendgestel dat hy £5,000 van die £20,000 wou gebruik met die doel om die koste van die stopsetting van die Duitse immigrasie van Grey uit te wis.

Dit sou dan meen dat Grey net £1,000 sal oorhê vir die laaste nege maande van 1859 en dit sal feitlik noodlottig wees vir die ontwikkeling van Brits-Kaffraria.

Voordat die jaar 1859 werklik ingetree het, is daar soos opgemerk heelwat oor geskrywe. Die beraamde inkomstes is ongeveer £22,000 en die uitgawes is nie laer as £50,000 nie - so is daar 'n tekort van £28,000 waarvan omtrent £6,155 afgetrek kan word as moontlike besparing. In die uitgawes is verder gereken £6,300 vir immigrante, maar die som sal terug betaal word.

Grey hoop nog dat dinge sal regkom as Oos-Londen 'n deel van Brits-Kaffraria was, want die inkomste sal dan met 'n £14,000 tot £20,000 verhoog word.

Bis onder hierdie omstandighede dat die Britse regering daarop aandring dat die "Letters Patent" in Brits-Kaffraria ingevoer moes word, iets wat noodwendig die regeringskoste sou verhoog.

Telkens het die optimisme van Grey, sover dit die inkomstes betref, hom 'n misrekening laat maak. So vind sy, byvoorbeeld, dat die toelaag van £25,000 waarna hy in sy dépêche (No. 83) verwys het nie genoeg sal wees nie en dat daar 'n tekort van ongeveer £8,000 tot £10,000 sal wees. Hy gee aan die hand om hierdie som as 'n voorskot te neem vir enige som wat vir Brits-Kaffraria beskikbaar gestel kan word, en hy hoop dat die Koloniale-Sekretaris niks teen soiets sal hê nie.

Aanmoediging het hy egter nie gekry nie, want op 3 Junie, 1859 skrywe Lord Lytton aan hom dat die skatkis verlang dat Brits-Kaffraria haar agterstallige skulde moes betaal. Volgens die skatkis is die som in Januarie, 1859 reeds £41,495 (insluitende £5914 10 11 wat verbonde is aan die nedersetting van die "Legion" en £5,000 aan Godeffroy betaal om die uitstuur van immigrante te stop). Hierdie som reken Grey kan nie teen Brits-Kaffraria gerig word nie, en die eintlike som sal dan £35,495 wees.

£140000 is reeds gestem, en saam met die £35,495 is daar dan tot op Januarie, 1859 'n som van £175,494 vir Brits-Kaffraria spandeer.

(1) Grey to Lytton No. 133, 17 July 1858. (2) Grey to Lytton 20 Jan 1859. No. 17. (3) Grey to Lytton, 19 Febr. 1859. (4) Despatches from Secy. of State, 1859. (5) Grey to Lytton No. 142. 31 July, 1859.

Selfs hierdie som meen Grey is nie te veel nie, want dit was absoluut nodig vir die veiligheid en die vooruitgang van die land. Hy het gereeld die beramings van uitgawes vir Brits-Kaffraria aan die Koloniale-Sekretaris opgestuur, wat dit altyd goedgekeur het, en het tevergeefs gevra vir instruksies wat hom kon lei in sy moeilike taak.

Al wat hy nou kan doen, is om uitstel te vra vir nog 'n jaar en die agterstallige skulde moet dus as 'n voorskot gereken word - skulde wat onvermydelik was en gemaak was gedurende die nasionale selfmoord en die Indiese Munitery waarvoor veiligheids-maatreëls getref moes word om oorlog te voorkom. Die skuld het verder so gestyg deur voorskotte wat gegee is aan die Duitse "Legion", en Grey meen dat as hierdie deel (wat tog weer terugbetaal sal word) afgetrek word, dat daar dan nie meer as £10,000 skuld sal wees nie, veral as die som van Godeffroy ook afgetrek word, daar dit nie as 'n skuld van Brits-Kaffraria gereken kan word nie.

Net in hierdie tyd word Oos-Londen ingelyf by Brits-Kaffraria, en daar word vir Brits-Kaffraria dus 'n nuwe bron van inkomste in die lewe geroep. Maar Brits-Kaffraria kan die einde van die jaar 1859 vier met 'n nog onopgeloste ekonomiese vraagstuk. Terselfdertyd verloor hy ook vir 'n ruk die ywerige strewer Sir George Grey, wat in ongenade geraak het by die Britse parlement vir sekere dinge wat hy in Suid-Afrika gedoen het (waarna verwys word in 'n latere hoofstuk)..

Intussen neem Generaal Wynyard sy plek in as waarnemende-Gouverneur. Maar ook hy slaag nie daarin om die inkomstes in ooreenstemming te bring met die uitgawes nie, ofschoon hy Oos-Londen in inkomstes ook tot sy beskikking het.

Vir 1860-61 beraam hy die uitgawes op £59,070. 18. 2. en die inkomstes op £31,704. 16 (dit wil sê £16,114. 6. 0 meer dan die van die vorige jaar. So bly daar nog net 'n tekort van £27,366. 2. 2. oor en hy vra baie mooi dat die imperiale regering dit tog sal opvul. Die imperiale regering inteendeel was nie

besonderlik goed gesind teen soiets nie, en het lievers verdere inligtinge gevra omtrent sekere somme geld wat uitbetaal is tussen sekere datums.

Sir George Grey wat toe in Engeland was, kon sy saak daar beter bepleit, en genade is weer aan hom verleen met die gevolg dat hy verlof kry om weer terug te keer na Suid-Afrika. In Brits-Kaffraria wil hy die inkomstes groter maak en die uitgawes kleiner. As 'n algemene besuinigings-maatreël beveel hy aan dat die "Cape Corps" nie doeltreffend genoeg is om vrede op die grens van Brits-Kaffraria te bewaar nie, en hy beveel aan dat 200 ontslaan word en 100 berede poliesie in hulle plek gestel word. Dit sal 'n besparing van £12,000 per jaar wees vir Brits-Kaffraria. Hy slaag egter nie daarin om sy aanbeveling uit te voer nie. En in Mei, 1861 word hy nog meer aan bande gelê deur die imperiale regering deur 'n bepaling dat die Goewerneur van die Kaap geen voorskot by die skatkis kon kry nie, sonder dat Haar Majesteit's regering toestemming daartoe verleen het nie. Dit wil sê die Goewerneur sal nou teen wil of dank die uitgawes van Brits-Kaffraria moet verminder, omdat voorskotte nie meer maklik gekry sal word nie, en terselfdertyd sal daar onverhoord in Brits-Kaffraria moet plaasvind.

Uit die moeilike posiesie word Sir George Grey gelukkig verlos daar sy dienste nodig is om die Maorie opstand in Nu-Seeland te onderdruk en hy verlaat Suid-Afrika vir goed in Augustus, 1861.

Voordat hy egter vertrek het, het die imperiale regering 'n ander pynlike afkondiging gemaak. In sy dépêche van 5 Julie, 1861 aan Sir George Grey skrywe Newcastle dat die toelaag vir hierdie jaar £15,000 sal wees "but will distinctly understand that considering the amount of Revenue which the territory now produces, this will be the last vote that will be submitted to Parliament in aid of the local Revenue."

In verband hiermee was Maclean genoodsaak om deur middel van Wynyard, wat weer agerende-Goewerneur was, protes aan te

(1) Grey to Newcastle 23rd Jan. 1861. (2) Grey to Secy. of State, 8th June, 1861. (3) Newcastle to Grey, 3rd June, 1861. (4) Despatches from Secy. of State, 1861.

teken. Hy gee die versekering dat die inkomstes vir die volgende jaar nie groter sal wees nie en die uitgawes sal ook omtrent konstant bly. Oos-Londen bring nie die gewenste inkomstes in nie, want te veel goedere word uit die Kolonie oor land vervoer; die ope gronde word baie beperk sodat die inkomstes van verkoop van gronde nie baie groot sal wees nie.

Hy stel dus voor dat inkomstes vergroot sal word as die ope gronde tussen die Kei en Bashee (vir die okkupasie deur bevriende naturelle en 'n magistraat met 'n poliesie mag betaal Brits.-Kaffraria £2,000 per jaar) by Brits-Kaffraria ingelyf word want daar bestaan 'n kans dat verkoop van gronde baie sal inbring. Maar van vermindering van uitgawes is nie te dink nie daar dit 'n groot klap vir die jong land en bevolking sal toedien. As die toelaag vir 1862 verminder word tot £10,000 en die vir 1863 tot £5,000 dan kan die land miskien sover gevorder wees dat verdere hulp van die imperiale regering nie meer nodig sal wees nie.

Die nuwe Goewerneur Sir Philip Wodehouse wat in die begin van 1862 hier aangekom het, wou graag 'n wending gee aan die moeilikhede, en sy instruksies bepaal ook dat iets gedoen moet word aan die verbetering van die Ekonomiese toestande. Nog voordat hy hier aangekom het, het Newcastle aan hom geskrywe dat hy 'n opgaaf moes stuur van die statistieke van Brits-Kaffraria "together with a brief indication of the benefits derived from the money granted to it by Great Britain."

Hy wil dus weet of die geld produktief was of nie. Hy gee verder aan Wodehouse bevel om uit die toelaag van Brits-Kaffraria £1000 aan Sonnebloem (die skool wat in die Kaap opgerig is vir seuns van naturelle hoofde) te gee, en dat dit in vervolg ondersteun moet word uit gelde wat ingevorder word deur gronde in Brits-Kaffraria en die Transkei te verkoop. Hy handel hier volgens 'n brief wat hy ontvang het van die Biskop van Kaapstad.

In verband met die aanbevelings van Maclean, voel Newcastle dat die toelaag nie heeltemal meteens afgeneem kan word nie, en

hy het gevolglik die aanbevelings by die skatkis aanbeveel - alles hang net van hulle af. Hy stem ook saam in sake die inlywing van die Transkei en gee sy toestemming daartoe.

Wodehouse is bly oor die aanmoediging en hy wil gaarne die uitgawes verminder. Volgens Maclean die inkomstes £38,722 en die uitgawes £51,732 wees vir 1862 (in werklikheid was dit £36,612 inkomste en £45,616 uitgawes) waarby ingesluit word die salarisse van beamptes wat as gevolg van die verandering in die regstelsel aangestel moes word, en ook £3,000 vir hawe werke by OOs-Londen en £1,000 vir publieke skole by Kingwilliamstown. Hierdie £4,000 is Wodehouse nie van plan om ook 'n las te wees nie, en hy het dus die hawewerke gestop en ook die bou van skole (iets waaroor die Biskop van Kaapstad baie ontevrede was).

Soiets as besnoeiing was net in die smaak van die Koloniale Sekretaris en hy het derhalwe sy tevredenheid te kenne gegee oor die besparing van £4,000.

Ongelukkig vir Wodehouse begin daar 'n tydperk van algemene depressie in Suid-Afrika as gevolg van droogtes, en om sy saak nog moeiliker te maak, skryf Newcastle aan Wodehouse in sy dépêche (No. 434) van 5 Maart en 447 van 5 April, 1862 dat die skatkis weier om die voorgestelde toelaag vir Brits-Kaffraria te gee. In Engeland is die finansies ook nie te rooskleurig nie, want as gevolg van die Burger-Oorlog in die Verenigde State 1861-65 was daar geen moontlikheid om katoen te kry nie en die tekstiel nywerhede het dus baie daardeur gely. Die skatkis meen dat die tekort wat elke jaar ontstaan baie te wyte is aan die feit dat daar te veel goedere oor land uit die Kaap-Kolonie vervoer word, en beveel aan dat Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie aansoek sal doen daar sy die doeane belastinge hef het van goedere wat oor land na Brits-Kaffraria gaan.

Hierdie berig bring vir Wodehouse in die moeilikheid en al wat hy kan antwoord is dat Brits-Kaffraria nog nie genoeg opbring

(1) Newcastle to Wodehouse No. 375 5th Dec. 1861. (2) Wodehouse to Secy. of State, 3 March, 1863. (3) Despatches from Secy. of State 1862. Govt. House. (4) Wodehouse to Secy. of State 19 June, 1862. No. 85.

om selfondersteunend te wees nie. Hy sien swarigheid dat die Kaapse parlement ooit geldelike hulp sal gee in vergoeding vir die artikels wat oor land na Brits-Kaffraria vervoer word. Die inlywing van die Transkei is volgens sy mening die enigste redding.

Lyf hy nou die Transkei in, waarvoor hy reeds instruksies ontvang het, dan sal die Kaap-Kolonie die grens-Poliesie daar wegneem en Brits-Kaffraria het nie die geld om alleen te sorg vir daardie verdediging nie. As die inlywing van Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie deurgaen dan is daar hoop, maar dit hang weer van die Kaapse Parlement af.

✓ Dat Newcastle met die uitleg nog nie tevrede was nie, word bewys uit sy ^Adepêche (No. 519) van 29 Augustus, 1862 waarin hy duidelik sê dat dit moet uitgevind word hoeveel Brits-Kaffraria verloor aan doeane inkomste wat by die hawes van die Kolonie ingevorder word. As dit nie kan gebeur nie dan is die enigste uitweg die anneksasie by die Kaap-Kolonie want dan kan alle inkomste deur een liggaam gereël word.

✓ Maclean is ook van mening dat Brits-Kaffraria op ongeveer £10,000 per jaar aanspraak kan maak uit die skatkis van die Kaap-Kolonie, of anders moet Brits-Kaffraria die reg hê om sy eie doeane wette te maak, waardeur haar inkomstes vergroot kan word.

Hierdie laaste aanbeveling wil die Koloniale Sekretaris nie aanmoedig nie omdat dit anneksasie sal bemoeilik.

Ongeveer die tyd word dit gereël dat die Transkei nie meer by Brits-Kaffraria ingelyf sal word nie en die hoop van Brits - Kaffraria om geld te maak uit die ope gronde word dus swakker en haar moontlike bronne van inkomste raak al meer beperk. }

/// Die jaar 1863 open met nog minder hoop as tevore, want twyfelagtige hoop wat Wodehouse altyd gekoester het, is nou verdwyn en die landstoestand is swak. Die uitvoer van goedere neem af en die import neem toe. Vir die drie maande wat eindig op 30 Junie, 1862 is goedere ingevoer ten waarde van £29,557. 0. 3,

(1) Despatches from Secy. of State, 1862. (2) Wodehouse to Secy. of State, 21 July, 1862. (3) Wodehouse to Secy. of State 21 July, 1862.

en die uitvoer artikels het £13, 253. 0. 9. bedra. Vir die eerste drie maande wat eindig op 31 Maart, 1863 was die waarde van ingevoerde artikels £48,049. 1. 9. en die uitvoer was slegs £5252 14. 6d. Dit wil sê £8,000 minder dan drie maande van die vorige jaar + £30,000 per jaar.

Die beraming van Wodehouse vir 1863 is £50,030 vir uitgawes en 44,667 vir inkomstes met 'n oënskynlike tekort van £5,263. Dit kan hy nie verder afbring nie, want die hawewerke en skole is reeds gestaak, publieke werke is byna nie meer aan die gang nie, en hy het aan die biskoppe van Kaapstad en Grahamstad kennis gegee dat hy die jaarlikse toelaag van £1,000 vir Sonnebloem en die £1,500 vir ondersteuning van opvoedkundige inrigtinge afgeneem word - iets waarvoor hy deur hulle nie bedank is nie.

Tenminste £5,000 sal onvermydelik bly staan as 'n tekort, en Wodehouse versoek die imperiale regering om dit tog toe te staan. Tot sy verwondering en groot blydschap het die imperiale regering toegestaan om £5,000 vir Brits-Kaffraria vir 1863/64 te gee.

Teen die einde van die jaar 1863 skyn die toestande in Brits-Kaffraria nie so haglik te wees nie, want vir die drie maande eindigende 30 September, 1863 is die waarde van uitgevoerde artikels £501, 219 teen £425,260 vir dieselfde tydperk in 1862 en teen £5252. 14. 6 vir die eerste drie maande in 1863. Wol is die hoof uitvoer artikel met £401,657 in daardie drie maande van 1863 (eindigende op 30 september) teen £366,230 vir dieselfde periode in 1862.

Die invoere vir die tydperk was £620,586 in 1862 en £507,754 in 1863.

Invoere		Uitvoere.
	Drie maande geëindig 31 Maart.	
£48,049	1863	£5,252. 14. 6
£25,837. 15.	1864	£14916. 17. 7
	Drie Maande geëindig 30 September	
£507,754	1863	£501,219.

(1) Wodehouse to Secy of State 3rd March, 1863 No. 21. (2) Secy. of State to Wodehouse, 28 May, 1863, No. 640. (3) Wodehouse to Secretary of State 14th November, 1863.

Uit die aangewese syfers blyk dit dat die invoere afgeneem het - meesal te wyte aan die mindere importasie van kos ware. En die uitvoere het vermeerder wat weral toegeskrywe moet word aan die vermeerdering van die wol produksie.

Die skatting van die inkomstes en uitgawes van Brits-Kaffraria in 1864 het ook goeie tekens begint vertoon.

Die inkomstes word beraam op £51,915. 8. 10 (waarin voorkom van £3,780 wat Duitse immigrante ingevorder moet word en £5,352 van h hut belasting - albei onseker) teen 'n uitgaaf van £50,553. 9. 9. **Bus** is daar vir die eerste keer in die geskiedenis van Brits-Kaffraria 'n **batige** saldo. Verblydend is dit ook om te sien dat daar in die uitgaaf voorsiening gemaak word vir publieke werke - £4950 word weggesit vir paaie, strate, brûe, geboue en ander publieke werke, onder andere, die tronk by Oos-Londen en die hawewerke. Net vir Sonnebloem en industriële skole is daar nog nie geld oor nie.

Vir 'n ander Besuiniging-maatreël wat Wodehouse aan die hand gegee het, kry hy nou toestemming namelik die afdanking van die "Cape Mounted Rifles" en die vervanging deur 'n Brits-Kaffrariaanse "Irregular Horse" vir die quasi-okkupasie van die Transkei om also vrede te bewaar en 'n permanente inkomste te verseker deur die verkoop van plase.

Die stelsel moet egter mettert tyd ingevoer word en die uitgawes moet verminder word. So stel Wodehouse dan voor dat die helfte van die "Cape Mounted Rifles" vervang sal word deur 200 "Irregular Horse". Die Hoofkwartiere sal dan Kingwilliamstown en Oos-Londen wees - Oos-Londen die eintlike depôt. Hierdie laaste aanbeveling wou die Oorlogskantoor nie goedkeur nie, omdat Oos-Londen heeltemal ongeskik is. Daar is nie water nie, die geboue is ondoeltreffend en die plek is te sanderig en stowerig. Om dit geskik te maak sal daar te veel spandeer moet word en daarom is Kingwilliamstown beter.

(1) Wodehouse to Newcastle 16 Jan. 1864. No. 10. (2) Wodehouse 19 June, 1863. (3) Wodehouse March 13, 1864. (4) Cardwell 4th August, 1864.

Intussen het tye in Brits-Kaffraria slegter begint word wat baie te wyte was aan die sware droogtes. Die uitvoer en invoer opgawe toon dit ook aan.

Invoer	Drie Maande geëindig 30 Junie	Uitvoer.
£49,940	1863	£16,077. 18. 9.
£38,271. 10	1864	£ 8,031. 18.
Minder kosware		vermindering in wol produksie.

Die beramings vir 1865 toon al weer 'n tekort aan, want die uitgawes is £54,297 en die inkomstes slegs £51, 312. Die tye is sleg en van die Duitse immigrante kan geen terug betaling verwag word nie, omdat nuwe skikkinge getref is waardeur hulle nou verbande passeer vir hulle skulde. Dit beteken dat £6,000 vir die inkomste van 1865 verlore is. Die uitgawes gaan hoër wees omdat daar meer amptenare aangestel is in Brits-Kaffraria, en veral as gevolg van 'n som van £5,000 wat Wodehouse verplig was om te leen by een van die banke om die regering in staat te stel die mees belangrikste kostes van 1864 te dek. Sodat 1864 op slot van sake ook 'n tekort opgelewer het.

In alle geval sal daar vir 1865 'n tekort van £2,985 wees. En as Wodehouse se beramings reg is dan sal die tekort darem nog kleiner wees as die van die vorige jaar.

Tog wil Wodehouse sy bes doen om die uitgawes so laag moontlik te kry. So stel hy, byvoorbeeld, Kaffers by Oos-Londen aan om die "surf boats" te werk in plaas van Europeane. Dit sal goedkoper wees en dit sal hulle terselfdertyd in staat stel om goedere goedkoper te importeer deur goedkoop arbeid.

'n Kykie in die uitvoer en invoer opgawe vir die begint van 1865 toon min of meer aan dat die toestande in Brits-Kaffraria hopeloos was.

Invoer	Drie Maande geëindig 31 Maart.	Uitvoer.
£26,817. 15	1864	£14,916. 17. 7
£24,666. 14	1865	£ 561. 4 0
Daar is 'n weinig meer meel ingevoer as vorige jare, wat te wyte is aan die droogtes.		Hier is die groot vermindering te wyte aan die droogtes. Baie skape is

(1) Wodehouse to Secy. of State No. 141, 23 Dec. 1864. (2) Wodehouse to Cardwell, 7 Jan. 1865, No. 7. (3) Wodehouse, Febr. 16, 1865, No. 17.

Maar die vermindering teenoor die vorige jaar is te wyte aan die verminderde invoer van wyn en spiritus. Daar is al 'n bietjie in Brits-Kaffraria gemaak, en tye was so sleg dat die bevolking nie te veel die ingevoerde drankie kon gebruik en betaal nie.

dood en die wat oorgebly het was in so 'n swak kondiesie dat dit nie wenslik was om te skeer nie.

Gelukkig vir Wodehouse wou die in orde bring van die finansies van Brits-Kaffraria nie meer baie lank 'n las vir hom wees nie, want nog voor die einde van die jaar het Brits-Kaffraria deel geword van die Kaap-Kolonie. En haar inkomstes en uitgawes word voortaan onafskeidelik saamgesmelt met die van die Kaap-Kolonie.

D

NEDERSETTING EN IMMIGRASIE.

In die behandeling van die skema van Cathcart is daar melding gemaak van die twee afdelings SWITSERS van 800 tot 1,000 elk wat hy in die Amatola vestings wou plaas. Sy plan kon hy nie tot 'n uitvoer bring nie omdat die imperiale regering te lank gesloer het met die saak, en die omdat die Switsers ook nie so maklik te beweeg was hierheen te kom nie. Hierdie Switsers wou hy ook nie juis as 'n koloniserende mag in Brits-Kaffraria vestig nie, maar meer as 'n militêre organisasie. Sy hoofdoel was soos hy aan

Maclean op 19 Januarie 1854 geskrywe het "Military control not colonization, is the principle of policy which has induced me to advise the retention of Kaffraria as a separate Government, independent of the Colony of the Cape instead of annexing it as a new colonial division or abandoning it altogether." Die gevolg hiervan was dat daar byna nie Europeane toegelaat was om hulle in Brits-Kaffraria te vestig nie. En by die einde van die tydperk van Sir George Cathcart is daar net 'n paar honderd in Brits-Kaffraria - byna almal by Kingwilliamstown, die res het die militêre kampe gevolg.

Toe Sir George Grey in Suid-Afrika kom, het hy gesien dat niks blywends verwag kon word van die stelsel van Cathcart, en kolonisasie waarmee beskawing ook saamgaan stel hy as hoofdeel en nie militêre kontrole nie.

"// Aan Maclean skrywe hy op 14 Julie, 1858 "the line of policy I have aimed at has been to intersperse amongst each other the European and native population of this country, that neither of

them might remain an object of dead apprehension to the other but that they might become mutually beneficial to one another." Maar gelykheid in getalle of **tenminste** invloed tussen die twee rasse is nodig en dit kan nie verkry word solang die naturelle onder hulle eie hoofde, hulle eie wette en gewoontes is, en solang hulle in die meerderheid is.

Om die meerderheid te verminder moet immigrante gekry word uit Europa. Maar dis ook nie so maklik nie, want heelwat goud word in Australië ontdek en die glans en die gedagte van goud trek immigrante. (En vandag nog, tensynte daarvan dat daar nie meer goud in Australië ontdek word nie trek ons tog nog bloedweinig immigrante. Die groot faktor is die teenwoordigheid van goedkoop naturelle kragte waarheen 'n blanke nie die minste kans staan om te kompeteer nie - dis ekonomiese wette wat hier werk.) Ook is die uitgebreide Verenigde State daar met sy baie natuurlike rykdomme wat goeie voorwaardes aanbied vir koloniste. Naby aan Brits-Kaffraria is die pasgebore republieke wat ook immigrante met oop arms ontvang. Dus is dit vir Grey nie so maklik om immigrante vir Brits-Kaffraria te kry nie - 'n kolonie waarvan natuurlike rykdomme onbekend is, en feitlik net ryk is aan herinneringe van Kaffer-oorloë.

Maar Grey wil die saak tog oplos en hy stel aan die imperiale regering voor om die grens moeilikheid op te los as 1,000

// "ENROLLED PENSIONERS" met hulle famielies na Brits-Kaffraria gestuur word-. Hierdie getal moet vermeerder word tot 5,000 afgedankte soldate, almal getroud en met famielies. Aan hulle sal dan grond gegee word - een akker per man - by die militêre poste sodat die dorpie van die afgedankte soldate en die militêre poste 'n aaneengeskakelde verdedigingslinie vorm.

Vir elke akker wat uitgegee word, sal daar een akker uitgehou word om later verkoop te kan word om die koste van die skema te dek.

Hierdie kompakte versterkte mag in Brits-Kaffraria, meen Grey, sal verdere Kaffereoorloë voorkom, handel sal verbasend uit-

brei, landbou sal ontwikkel, daar sal aanvraag vir natuurlike arbeid kom en die Kaffers sal 'n ander rigting inslaan, naamlik, om geld te maak. Na verloop van tyd sal die blanke bevolking soveel vermeerder het, dat ongereeldhede nie meer 'n kans sal hê nie, en die natuurlike bronne van Brits-Kaffraria sal so ontgin word dat die Britse regering nie meer nodig sal hê om enige koste te maak in verband met Brits-Kaffraria.

Hierdie gepensioeneerde soldate wil Grey op sekere voorwaardes laat uitkom. Ou mense wil hy nie hê nie, want hulle sal ondiensbaar wees. Almal moet ook getroud wees met nie meer dan vyf kinders nie, want hy weet in Brits-Kaffraria is nie vrouens te kry nie en hy wil 'n algemene demoralisasie voorkom. Aan hulle moet dan 'n vrye passaat gegee word na Brits-Kaffraria waar hulle vir sewe jaar diens moet doen teen $\frac{1}{3}$ per dag plus rantsoen (twaalf dae in die jaar sonder betaling). Vrye mediese behandeling word gegee; wapens en kleding nodig vir diens word verskaf en hulle staan onder militêre wette.

As die tydperk verloop is, kry hulle die woning en die een akker gratis. So 'n skema as wat Grey aan die handgee is nie baie aantreklik en ook nie prakties nie. Die geld was nie genoeg nie om 'n fortuin te verseker nie, en as 'n persoon na 'n onbekende deel gaan soos Brits-Kaffraria, dan gaan hy in die hoop op geluk. Vir die meerderheid is daar nie genoeg kans op 'n dobbel-spel nie - hulle is onder te strenge reëls.

Dis feitlik nie moontlik vir 'n famielie om 'n bestaan te maak op een of twee morge nie, veral as 'n mens onthou dat daar nie op 'n baie ekstensiewe skaal met vee geboer kan word nie, daar niemand toegelaat was om verder dan vyf myl van die dorpies te gaan nie. Dit is natuurlik bedoel vir die veiligheid teen kaffers maar terselfdertyd strem dit veeboerdery. As daar, byvoorbeeld, 'n paar honderd famielies op 'n dorpie woon dan moet hulle tenminste oor die 7,000 beste besit om 'n lewe daaruit te maak en uit die klein grondjie. En vir soiets is die perke te nou getrek.

Ook is Grey te idealisties. Hy wil 'n baie goeie tiepe h^e - goeie karakter, werksaam en in goeie gesondheid, en om te kieskeurig te wees betaal nie altyd nie.

Lord John Russell (die Koloniale Sekretarie) het sy ondersteuning aan Grey in die saak belowe. Hy sien in dat die inboorlinge in Amerika en Australië deur koloniste in toom gehou word, maar daardie Kolonies bestaan uit "husbandmen exercised as soldiers and not of soldiers turned into husbandmen."

In Brits-Kaffraria is die taak moeilik want die probleem is groot en die aantal "Pensioners" wat beskikbaar is, is klein.

Hier twyfel die Koloniale Sekretaris dus self daaraan of die gepensioeneerde soldate praktiese immigrante gaan wees, en hy vrees selfs dat daar min sal wees wat kan uitkom. Nogtans belowe hy hulpen maak bekend dat £40,000 gestem is deur die Britse Parlement, vir immigrasie na Suid-Afrika, maar die parlement van die Kaap-Kolonie moet ook mildelik bydra daar dit ook in die belang van die Kaap-Kolonie is. (Hierdie versekering het Grey reeds van die parlement van die Kaap-Kolonie gekry en dit aan die Koloniale Sekretaris bekend gemaak).

Die immigrasieskema en die terme is in die Britse Eilande wyd en syd bekend gemaak, maar slegs 107 kandidate het ingewillig onder die voorgestelde voorwaardes. Daarvan sal nog 'n klompie uitdraai of kan volgens die terme nie aangeneem word nie sodat slegs 80 of 90 beskikbaar sal wees.

Molesworth meen derhalwe dat die skema vir die "Pensioner" onmoontlik voorkom en dat dit nie die moeite w^erd sal wees om uitgevoer te word nie. Hy raai vir Grey aan om 'n ander immigrasie plan aan die hand te gee, en voeg daarby dat die gesonde geskikte immigrante vir Suid-Afrika eerder verkies om geluk te soek in die Verenigde State en Australië.

Sir George Grey voel inteendeel daarvan verseker dat selfs die klein aantal "Pensioners" baie voordelig ~~sal~~ wees as hulle

(1) Despatch from Secy. of State, June 3, 1855. (2) Despatch from Sir W. Molesworth to Grey, Aug. 12, 1855. (3) Despatch to Molesworth Dec. 18, 1855.

uitgestuur word. Daar is reeds een dorpie byna klaar vir 100 "Pensioners" en as dit opgevul kan word dan sal hulle deur die sukses wat hulle behaal het 'n baie sterk aanbeveling wees vir verdere immigrasie - Elke huis sal twee famielies hou; elke
 // famielie kry twee kamers 12 by 12 en 12 by 8; die 100 "Pensioners" huise by Kingwilliamstown sal £3,200 kos.

Grey reken stellig dat die "Pensioners" nie fout kan maak as hulle uitkom nie, want die wat nie private werk kan kry nie word
 // op publieke werke gebruik teen 1/6 per dag sonder rantsoen. Elke een kry 'n erf van 60 by 50 voet waarvoor hy na sewe jaar 'n sertifikaat van besitsreg ontvang. Onder so 'n sertifikaat word 'n jaarlikse rekogniese van £1 **gehef**..

Grensende aan die dorpies word voorstedelike plotte uitgegee van een akker vir elke "Pensioner" vry van huur belasting. Daarby kan 'n pensioner nog 'n plattelandse streek van vyf akkers kies waarvoor hy 5/- per akker huur betaal. Vir hierdie gronde sal hulle 'n toekenning na sewe jaar ontvang. Grey hoop nog altyd vir die beste en maak intussen voorbereidings deur huise te laat bou vir die verwagte "Pensioners". Op die manier word die koste verhoog, maar terselfdertyd word daar heelwat gebou in Brits-Kaffraria wat waarskynlik onder gewone omstandighede nie die geval sou wees nie.

Van die "Pensioner-skema" vir Sir George Grey het nie veel gekom nie, want die Koloniale Sekretaris het gemeen dat die klein getalletjie nie die moeite wêrd sou wees om uit te stuur nie, en daar moes dus iets anders in die plek daarvan gestel word. Hierdie keer kom 'n voorstel van die kant van die Koloniale Sekretaris self.

Hy deel aan Grey mee dat die Krim-Oorlog feitlik oor is,
 // en dat daar dan 'n groot vraagstuk sal verrys, naamlik, wat met die ANGLO-DUITSE LEGION gemaak moet word. Dis nog die tyd die gewoonte van die Europese lande om vreemde troepe te huur, en dit was altyd 'n moeilikheid om te weet wat met hulle gedoen moes

(1) Despatch to Molesworth 17 Jan., 1855. (2) Letter from Grey to Maclean in Despatch of 17 Nov. 1855 to Russell. (3) Labouchere to Grey 25th March, 1856.

word as 'n oorlog verby was. Labouchere reken dat van 'n deel ontslae geraak kan word deur hulle na Suid-Afrika te stuur. Vir daardie doel gaan hy 'n beamp^te uitstuur om met Sir George Grey te onderhandel, sodat die beste planne beraam kan word vir 'n immigrasie van die Legion.

Majoor Grant is vir daardie doel uitgestuur, en hy en Grey het die moontlikhede van so 'n skema bespreek. Grey voel lekker dat die imperiale regering die saak so ernstig opneem.

1/ Nog voor Grant aangekom het, het hy die nuwe proposiesie voor die parlement van die Kaap-Kolonie geplaas en versoek dat £40,000 gestem moes word vir immigrasie doeleindes en dat 'n verdere som van ses tot sewe duisend pond per jaar vir 'n paar jaar gewaarborg moes word om die skema in sy geheel uit te voer.

Dit alles is deur die Kaapse parlement aangeneem en goedgekeur. Ook is daar 'n som van £40,000 deur die Britse parlement gestem vir dieselfde doel.

Grant het meegedeel dat volgens die Oorlogskantoor daar ongeveer 8,000 man beskikbaar sou wees waarvan die grootste gedeelte getroud is en famielies het. Aan die wat nie getroud is nie sal geleentheid gegee word om dit te doen so gou moontlik. Wat uitkom sal in militêre organisasie uitkom met geweer en kamp uitrusting.

2/ In elke kamp moet daar 'n kerk, 'n skool en 'n blokhuis gebou word, en daar behoort 'n soort regstelsel ingevoer te word - offisiere van die "Legion" mag ook daarvoor in aanmerking kom. Die brou van bier moet aangemoedig word maar nie spiritus nie. Verder word nog deur Panmure, die Oorlogs-Minister bepaal dat dorpies naby bymekaar moes wees, en dat in die uitle^u van sulke dorpies daar 'n Ensjineer en ambagsmanne uitgestuur sal word om behulpzaam te wees. Grey verwelkom die instruksies en om te 3/ probeer die probleem enigsins blywend te maak, stel hy voor dat die beloning wat die "non-commissioned officers and privates" moet ontvang nadat hulle diensty^d verstreke is, verander moet word in 'n vaste betaling van 6d per dag vir drie jaar, wat hulle tot hulp kan wees in hulle onderhoud totdat hulle land genoeg kan op-

(1) Grey to Labouchere May 30, 1856. (2) Labouchere to Grey 25 March 1856. (3) Grey to Labouchere 10 May, 1856.

bring . Vir die lste jaar sal Haar Majesteits Regering eetware moet verskaf of 'n gelykstaande som geld.

Dat Sir George Grey alles gedoen het wat hy kon om die Immigrasie 'n sukses te maak is nie aan te twyfel nie, en later bring sy ywerigheid hom selfs in moeilikheid by die imperiale regering.

Om die imperiale regering nie weer slegte moed te laat kry nie, het hy getrag die stelsel so goedkoop as moontlik voor te stel. So skrywe hy dan aan Labouchere op 11 Julie 1856 hoe 'n groot deel van die koste terugbetaal kan word. Hy noem op die £40,000 deur die parlement van die Kaap-Kolonie daarvoor gestem; die beloofde som van ses tot sewe duisend pond wat in vyf jaar ook omtrent £40,000 sal bedra; en hy hoop om van grondewat hy in Brits-Kaffraria wil verkoop vir daardie doel tenminste £100,000 sal bereik. Dit wil sê daar kan uit Koloniale bronne van £180,000 tot £200,000 terugbetaal word. Hierby reken hy nog nie die besparing in die militêre uitgaaaf nie.

Intussen het Grey en Grant die voorwaardes opgetrek en dit aan die Koloniale-Sekretaris opgestuur vir goedkeuring.

VOORWAARDES:-

(a) Die aanbeveling van Panmure word aangeneem dat die "Legion" in militêre organisasie moet uitkom. Hulle kom uit op volle betaling totdat hulle by die nedersettings aankom; verder kry hulle rantsoen vir die eerste jaar, en sal onderhewig wees aan militêre diens vir 'n periode van sewe jaar vandat hulle by die nedersettings gevestig is. Vir die eerste drie jaar moet hulle 30 dae in die jaar diens doen en Sondag opdaag vir kerk parade. Gedurende daardie tydperk kry hulle 6d per dag (die beloning wat hulle by die einde van hulle dienstyd moes kry). Vir die laaste vier jaar sal dit van hulle verwag word om twaalf dae in die jaar diens te doen sonder betaling en om Sondag na die kerk parade te kom. Word hulle ooit uitgeroep vir aktiewe diens dan kry hulle dieselfde as die gewone Suid-Afrikaanse Troepe.

(b) Offisiere sal vir drie jaar lank volle betaling kry, en aan hulle word dit gelaat om te sien dat orde gehandhaaf word. Hulle kry ook grond, maar dit sal tenminste twee keer so groot wees as die van die gewone soldate. Bly die offisiere langer dan drie jaar, dan val hulle onder dieselfde reëls as die gewone "Legionaries".

Gedurende die tydperk van sewe jaar staan die setlaars onder die "Mutiny Act and Articles of War." Volgens dit kan die Gouwerneur strawwe en boetes bepaal. Die wat hulle nie goed gedra nie kan hulle wonings en gronde verloor. Word iemand gewond en vermink terwyl hy diens doen, kry hy 'n pensioen.

(c) Aan die setlaars wat uitkom, word daar 'n bou erf en een akker grond om tuin op te maak, gegee met 'n weireg op die dorpsgronde. Sodra hierdie gronde geokkupeer word, kan die Setlaars aanspraak maak op voorskotte, sodat saad, gereedskap en ander benodighede gekoop kan word.

Vir die geestelike en verstandelike belange is daar ook voorsiening gemaak, want dit word aanbeveel dat predikante en onderwysers wat uitkom deur die regering betaal sal word, omdat dit gevoel word dat die setlaars in die begin nie sterk genoeg sal wees om daarvoor op te kom nie.

Met die voorwaardes wat Grey en Grant aan die hand gegee het, was die Koloniale Sekretaris heeltemal in sy skik. Hy het 'n vergadering byeengeroep bestaande uit Lord Panmure van die Oorlogkantoor, Labouchere self, Majoor Grant, enige beamptes en ook iemand wat die belange van die Duitse Legion voor die aandag kon bring. Vir die doel is Baron Stutterheim gekies. Die vergadering het die voorwaardes as geskik beskou, en waar daar veranderinge gemaak is, was dit feitlik net in die bewoording of sulke klein variasies wat die terme meer aantreklik kon maak. Dis, byvoorbeeld, nodig gevind om 'n voorskot van £2. te gee aan elke setlaar voordat hulle vertrek, sodat benodighede aangekoop kon word. Verder deel Labouchere mee dat Majoor Grant tydelik as

Militêre Sekretaris sal diens doen om geldsaake van die Legion te reël, en dat Baron Stutterheim Kommissaris word met Kolonel Wooldridge as Assistent-Kommissaris.

By al die goeie nuus is daar egter ook nuus wat vir Sir George Grey nie baie bemoedigend is nie, naamlik, dat daar reeds oor die 2,300 man ingewillig het om te kom, dog slegs 300 vroue en ¹²⁰ kinders kan by hulle gereken word.

Ofskoon, Grey eens was met die aanbeveling van die Koloniale Sekretaris dat Duitse Setlaars uitgestuur moes word, het hy tog ook probeer om die Engelse element nie te verwaarloos nie. Dus gee hy aan Labouchere aan die hand dat getroude mans van die burgermag of selfs van die vegtende mag toegelaat moes word om

ook by die Brits-Duitse "Legion" aan te sluit, want, sê hy "a body of Englishmen would render it more useful in this Country, more agreeable to the colonists where they are to be located; and I think in affording such great advantages to foreigners, it would be desirable to permit our own countrymen to participate in them, at least to some extent." Hieruit blyk dit duidelik

dat Grey nie Duitse Setlaars wou voortrek nie, maar dat hy die Engelse element so sterk as moontlik wou hou, en waar hy later 'n poging aanwend om Duitse immigrante aan te moedig, is dit net gedaan om die ongetroude staat van die Legion te verander.

Hierdie "Legion" kon volgens wet net 'n jaar na die vrede van die Krim-Oorlog in diens van die Kroon gehou word. Dit wil sê, hulle moes in April 1857 verdaag word as dienaars van die Kroon, en die verhouding tussen hulle en die regering sou dan net die voorwaardes wees waaronder hulle ingegaan het. Vir daardie doel, sal die wetgewing in verband met hulle in Brits-Kaffraria in hande van die Hoë Kommissaris wees. Hy moet sorg dat die regte van die setlaars aan hulle toegeken sal word, en die keuse word aan hom gelaat of hy militêre wette op die setlaars gaan toepas vir die eerste drie jaar of net in sekere gevalle.

Intussen het Majoor Grant alle moontlike aanbevelings gemaak

(1) Despatch to Labouchere, July 14, 1856. (2) Labouchere to Grey Nov. 10, 1856.

in verband met die nedersettings, en het ook 'n memorandum van
 I/ Bisset (the Assistant-adjutant-General on Sites for the German
 Legion) opgestuur aan Lord Panmure waarin die moontlike plekke
 vir nedersettings breedvoerig bespreek word - alles tesaam
 word oor die twintig plekke genoem, waarvan daar nog net op 'n
 paar 'n afgang gemaak is met wonings. Dus is dinge eers goed
 II/ ondersoek voordat die emigrasie begint is, want by hierdie on-
 derzoek is daar nog Ensjineers en ambagsmanne uitgestuur om
 huise te bou vir die setlaars.

Terwyl die voorbereidings gemaak word, word vrywilligers uit
 die "Legion" gevra, maar dit skyn as of die soldate nie oorgretig
 was om aan te sluit by die groep wat na Suid-Afrika moes verhuis
 III/ nie. Die rede daarvoor is te vind in 'n brief wat 'n Duitse
 Professor Demmler aan Lord Panmure geskryf het - hy het die
 oorsaak gaan ondersoek met die toestemming van Panmure.

Hy bevind dat daar omtrent 150,000 immigrante Duitsland
 jaarliks verlaat om na Amerika te gaan, en hy meen dat 'n deel
 van die jaarlike immigrasie-stroom uit Duitsland net afgekeer
 kan word na Suid-Afrika. Vir daardie doel sal vrye immigrasie
 nodig wees, dit wil sê, private emigrante is vry om te gaan
 op dieselfde voorwaardes waarop hulle na die Verenigde State
 gaan, naamlik, hulle gaan op eie koste maar net skeepsgeld
 moet billik laag wees. So 'n skema meen Demmler sal nie koste
 veroorsaak vir die imperiale regering of vir die Koloniale
 regering nie daar die ~~wer~~lopige koste ook terug betaal kan word.

As Kaptein Baron von Gerber en hy verlof kan kry om na
 Duitsland te gaan dan kan hulle gewenste immigrante deur middel
 van agente in hande kry wat gewillig sal wees om sonder betaling
 diens te doen in Suid-Afrika net soos die "landwehr" in Duits-
 land, en die "Legion" bly dan as 'n gereelde troepemag. As
 sewe jaar om is dan kan die "Legion" en die vrye immigrante
 saamsmelt as 'n Koloniale verdedigingsmag en so doende kan die

(1) Report of Major Grant July 14, 1856. Appendix 5. (2) Despatch
 to Grey Nov. 15, 1856. (3) Imp. B.B. (389) Labouchere to Grey
 13 December, 1856 (No. 138).

veiligheid van die land op 'n permanente basis gehou word. Terselfdertyd kan immigrante uit alle oorde en klasse in Duitsland gekies word - daar sal, byvoorbeeld, landbouers, wynbouers, ambagsmanne, ens. onder hulle wees en ^{dis} die soort immigrante wat nodig is, want die meerderheid van die "Legion" was soldate hulle lewe lank en sal totaal ongeskik wees om hulle lewe te maak met landbou. Demmler vind ook uit by die "Legion" dat hulle nie graag ~~will~~ uitkom nie, omdat hulle samelewing te klein sou wees om onderlinge handel en verkeer moontlik te maak, veral nou dat hulle as militêre koloniste baie gebonde sal wees. Soiets meen die professor sal verbeter kan word as die private emigrante kan uitkom want hulle kan dan die inisiatief in die ontwikkeling van handel en besigheid neem.

Lord Panmure het op die oomblik nie geweet wat om te doen nie. Hy moet eers van Labouchere hoor en die wil eers van Grey hoor. Ofskoon hy darem meen dat dit nie waagsaam is nie voordat hulle gehoor het hoe dit met die "Legion" gevaar het. Hy saam met die Emigrasie beamptes is teen so 'n skema omdat hulle reken dat daar te veel koste aan verbonde sal wees - koste omdat die passaat van Duitsland na Suid-Afrika baie meer is dan van Duitsland na Amerika en die verskil sal moet opbetaal word om die passaat tenminste dieselfde te maak. Hulle twyfel ook dat die gewenste emigrante, dit wil se [^], die wat kapitaal en vermoë besit na Suid-Afrika sal gaan in plaas van die Verenigde State en Australië waar daar beter vooruitsigte en tenminste nie sulke berugte Kaffer moeilikhede aanwesig is nie.

Nog voordat Grey antwoord kan gee het die Duitse Legion begint aankom (met die Vulcan as eerste waarin Baron Stutterheim en die hoofde was). Hulle kom hier aan net in die tyd toe die Kaffers op hulle heetste was om alles van kant te maak vir die groot verwagtinge wat hulle koester en wat op die wonderlike dag vervul sou word. Die gevolg was dat die Legion wat in militêre organisasie uitgekom het somaar in gereedheid moes bly om

die verwagte opstand en die buitensporige gevolge van die nasionale selfmoord te help voorkom. Terselfdertyd is die aandag van die Hoë Kommissaris ook onverdeeld in die toestande van Suid-Afrika vereis, en dis eers toe die vonke van die delusie heelwat geblus was dat Sir George Grey sy opinie kon gee oor die skema wat Professor Demmler aan die hand gegee het.

Hy het nie soveel swarigheid as Labouchere en ^{die} immigrasie beamptes in die plan gesien nie, en hy het so 'n stap werklik as noodsaaklik beskou.

In sy Depêche (No. 38) van 25 Maart, 1857 skrywe hy aan Labouchere dat die Legion 'n weinig teleurstellend was, omdat daar uit 2,300 soldate met baie offisiere en kadette daar slegs 230 vroue (females) die reis meegedoen het. Dit meen Grey sal lei tot onsedelikheid en baie onkoste want dit sal blyk onmoontlik te wees om die setlaars as gewone immigrante te hou. Hulle sal in militêre kontrole gehou moet word, anders sal hulle baie rondloop om vroue te soek met die gevolg dat hulle as 'n verdedigings middel nie veel waarde sal besit nie.

Maar die euwel kan verwyder word as daar net genoeg vrouelikes uitgestuur kan word. Vir die doel is daar reeds grond verkoop teen £1,831 en hy hoop om 'n som van omtrent £3000 byeen te vergader, sodat vroue en Britse immigrante uitgestuur kan word. Hy sal bly wees as daar 'n skeepsvrag uit Engeland elke twee maande gestuur kan word - getroude mense (sover moontlik) bestaande uit ambagsmanne en landbouers want Brits-Kafraria word nou vinnig leeg en dis noodsaaklik en betreklik gemaklik nou om die land met Europeane op te vul.

Intussen gaan hy die Legion in diens hou. Die gouste manier egter om die moeilikheid op te los, meen Grey sal wees om Duitse immigrante uit te stuur soos aan die hand gegee deur Lord Panmure. Om dit te verhaas moet vrye passaat gegee word aan 1,000 hoofde van famielies met hulle vroue en kinders. Op aan-

(1) Imp. B.B. (389) (2) Grey to Labouchere, 23rd March, 1857 No.35
(3) Despatch No. 38 of 25 March, 1857.

beveling van Baron Stutterheim gee Grey die name op van Godeffroy en Seuns, Hamburg, Albert Varrentrapp in Frankfurt en Churchward en Kie, Londen as goeie agente. Hierdie immigrante sal as hulle uitkom ook grond ontvang by of naby die dorpies.

So blyk dit dat Sir George Grey immigrante wil hê en hy vra nog altyd sterk vir Britse immigrante, maar terselfdertyd sien hy dat die moeilikheid ook opgelos kan word deur Duitse famielies in te voer, want hulle is hardwerkend en gehoorsaam.

Met die uitleg van Grey dat vrouelike immigrante nodig was om kolonisasie suksesvol te maak, was die Koloniale-Sekretaris heeltemal eens, maar hy het verskil van hom in die manier waarop dit gedoen moes word. Om mee te begin sou dit te duur wees, want 1,000 famielies met vyf elk sal ongeveer £50,000 kos net vir passaat, en as die agents en ander kostes nog daarop gereken word dan sal so 'n skema ongeveer £100,000 bereik. Vir so 'n koste sal die Britse Parlement nie kan stem nie, want daar is 'n groot vraagstuk aan verbonde.

Labouchere belowe nogtans sy hulp om vrouelike immigrante uit Engeland te stuur. Daar kan ordentlike meisies in Ierland gekry word wat gewillig sal wees om te kom, en hulle kan dan die leemte, wat daar in Brits-Kaffraria bestaan, opvul. Hoewel, daar nooit op ekstensiewe skaal ongetroude meisies uitgestuur is nie, het daar tog teen die einde (November 23) van die jaar 'n skip, wat toevallig baie vrouelik geklink het, naamlik, die Lady Kennaway by Oos-Londen~~Engeland~~ met ongeveer 153 Ierse dames vergesel van 21 Engelse met hulle vroue en 39 kinders en vier jong mans. Van die aantal meisies het 70 verkies om na die Kaap-Kolonie te gaan, en die res het nie veel moeite gehad om mans te kry nie.

Die skip is enige dae daarna gestrand en daarmee het die skema ook die diepte ingegaan, want daar is nie weer meisies op staats-koste uitgestuur nie. Intussen het die Parlement van die Kaap-Kolonie £50,000 gestem om Europese immigrasie na Suid-Afrika aan te moedig, want die land het Europeane nodig en daar is goeie vooruitsigte. Dit moedig vir Grey baie aan.

(1) Labouchere to Grey, 5 June, 1857 No. 204. (2) Grey to Labouchere July 8th, 1857.

In Brits-Kaffraria is daar as gevolg van die Legion agtien dorpies ontstaan. Dus was die immigrasie darem tot op sekere mate 'n sukses. Nogtans meen Grey (op aanbeveling van Stutterheim) dat die Legion op volle betaling vir nog ses maande gehou moet word. Ongelukkig gaan Baron von Stutterheim, wat so baie invloed gehad het oor die Legion, nou in die tyd terug as gevolg van huislike omstandighede en Kolonel Wooldridge volg hom op.

Met die idee dat die Legion nog altyd onder wapens gehou word, was die Koloniale-Sekretaris van begin af nie baie in sy skik nie. In sy dépêche van 14 September, 1856 (No. 239) skrywe Labouchere aan Grey dat hy twyfel of dit 'n regverdiging vir Grey is om die Legion op te roep as 'n mag net eenvoudig omdat dit volgens hom nodig is om orde te handhaaf onder hulle geledere.

In sy verdediging beweer Grey dat hy dit gedoen het om orde te handhaaf en ook om 'n Kafferoorlog te voorkom. Tenspyte van hierdie navraag-houding van die Koloniale-Sekretaris het hy tog ingestem dat Sir George Grey die Legion vir nog ses maande op volle betaling kon hou soos aanbeveel deur Stutterheim as gevolg van die hoë lewens koste (reue deur Stutterheim gegee) en nie op die verskoning "called out for service in the field as against an enemy."

Grey het reeds op 27 Februarie, 1857 'n algemene lasbrief uitgevaardig waar deur die setlaars volle betaling en rantsoen, asof hulle in die veld was, sou kry. Die Koloniale-Sekretaris was nie gretig dat die imperiale regering daardie koste sou vergoed nie, nogtans het hy darem ingesien dat die Legion darem van waarde kon wees veral nou dat daar moeilikheid in Indië was. Die Miltary is nou aan die gang en troepe is nodig. So skrywe hy dan dat "Her Majesty's Government will not insist as they would otherwise have felt bound to do, on the discontinuance of these extra payments out of home funds to the military settlers." Maar dan moet hulle diens doen as gereelde troepe om die plek op te vul van die soldate wat nodig sal wees vir die opstand in

(1) Grey to Labouchere, October 29, 1857. (2) Grey to Labouchere No. 154 30 Oct. 1857. (3) Labouchere to Grey, 14th September, 1857.

Indië.

Sir George Grey het die tegemoetkoming van die Koloniale Sekretaris verwelkom, maar hy het by sy punt bly staan dat dit absoluut nodig was om die Legion onder militêre organisasie en kontrole te hou, omdat daar baie wilde, ongewenste karakters onder hulle was, wat bewys word uit die feit dat daar heelwat moorde plaasgevind het tanspyte van die strenge kontrole.

Sodra hulle vind dat hulle met die klein betaling nie 'n lewe kan maak nie, sal daar 'n uiteenspatting wees, veral daar die aantal vrouelikes so klein is, en die Legion sal waardeloos word.

Nogtans het die imperiale regering nie tevrede gewees met die uitleg dat die Legion uitgeroep moes word om orde te handhaaf nie, omdat dit aan die een kant koste veroorsaak en ook omdat dit dan feitlik 'n erkenning van die kant van die Britse regering sal wees dat die doel waarvoor die Legion uitgestuur is nie sukses gehad het nie. Stilswygend begin die imperiale regering te besef dat die uitsending van die Legion in baie opsigte teleurstellend is, en Sir George Grey verbleem dit ook nie te veel nie.

Ontmoedig deur die Koloniale Sekretaris (in sy dépêche van 5 Junie, 1857), aangemoedig deur die Koloniale Parlement as gevolg van die groot gestemde som geld, en besiel met 'n vaste oortuiging dat die PRIVATE DUITSE IMMIGRANTE onfeilbare goeie resultate gaan oplewer, het Sir George Grey die moeilikhede getrotseer en net die doel voor oë gehou. Sonder die toestemming van die Koloniale Sekretaris besluit hy intussen om die vrye Duitse immigrasie 'n voldonge feit te maak.

In sy dépêche (No. 206) van 26 Desember, 1857 aan Labouchere skrywe Grey dat, aangesien daar so min vrouens saam met die Legion gekom het, en aangesien Brits-Kaffraria opgevul moes word met 'n Europese bevolking, die vrye Duitse immigrante die geskikste was. Hy sê die Duitsers is hardwerkend, en die wat reeds in

Brits-Kaffraria is, sal bly wees om van hulle vriende uit Duitsland te ontvang - daar sal eenheid in die samelewing kom, waar dit nou nie die geval is nie want die samewerking tussen Duitsers en Engelse is nie so goed as wat dit behoort te wees nie. Hy het reeds met 'n Duitse Firma in korrespondensie getree en die gee hom die versekering dat daar 2,000 siele per jaar na Suid-Afrika gestuur kon word. Die setlaars wat reeds in Brits-Kaffraria is, stuur eenvoudig net die name van famielie betrekkinge en vriende, en groot famielies sou dan in Brits-Kaffraria byeenkom om dit 'n tuiste te maak.

Volgens die plan wat hy aan die hand gee sal daar sowat 4,000 mense binne die eerste twee jaar na Suid-Afrika verhuis. Die skeepsgeld sal hulle later terug betaal in paaiemente. As hulle hier land, sal daar skuldbewyse uitgereik word deur die regering van Brits-Kaffraria ten waarde van £50,000 en die inkomstes van Brits-Kaffraria sal as sekuriteit gegee word - 6% vir 10 jaar. Dit wil se, daar is 'n jaarlikse skuld van £3,000 en dit sal maklik meer as vergoed word deur die vermeerdering van die bevolking en die ontwikkeling van Brits-Kaffraria wat daarmee saamhang.

Godeffroy en Seun meen dat geskikte immigrante na Suid-Afrika gestuur kan word, en onderneem om £200,000 voor te skiet vir so 'n skema. Hy reken dat 'n groot mens en 'n kind saam vir £17.5 uitgestuur kan word - grootmense £11. 10, kinders $\frac{1}{2}$ prys.

As immigrante 'n voorskot vir passaat kan kry, en daarby toegelaat sal word om grond op skuld te koop, dan sal baie immigrante die skema ondersteun. Sulke voorwaardes kom vir Grey aanneemlik voor, en om die ooreenkoms van krag te maak, het hy en die verteenwoordiger van Godeffroy - Berg - 'n kontrak opgetrek.

Volgens dit sal emigrante, meesal landbouers, onderneem om elk £12. 10. terug te betaal aan die regering van Brits-Kaffraria, die som wat aan Godeffroy en Seun betaal is. Na vier jaar moet die eerste paaiement van $\frac{1}{5}$ van hierdie som en die skuld op die

grond betaal word en dan 1/5 elke volgende jaar. Vir elke grootmens wat by Oos-Londen geland word, moet daar £12. 10 aan Godeffroy betaal word, maar mans wat sonder hulle vrouens uitkom, of vrouens sonder hulle mans, moet self hulle koste betaal. Vir die ongetroude dames tussen 12 en 25 jaar word die skuld en passaat met die helfte verminder omdat hulle deur hulle teenwoordigheid 'n groot probleem in Brits-Kaffraria gaan oplos.

Grey is bang vir ongewenste karakters en daarom stel hy 'n Immigrasie Raad aan om na te gaan wie goedgekeur kan word om verder as Oos-Londen te gaan en wie terug moes keer. Hy wil gesonde, ordentlike mense h^e wat nie ouer dan 45 jaar is nie, daar ou mense nie meer te veel kan doen nie - die ouderdom is egter tot 50 jaar verander op aanbeveling van Godeffroy.

As immigrante hier aankom, kry die hoof van elke famielie 'n vrye gif van een bouerf in een van die dorpies, en 20 akkers op die platteland - 10 akkers vir elke ongetroude man en twee akkers vir elke kind bo 'n jaar. Hierdie plattelandse gronde word verkoop teen £1. per akker.

Hoewel, hierdie gronde nog klein is, het Grey deur die stipulasie, dat kinders ook grond kan kry, die moontlik gemaak dat 'n famielie van vyf kinders 30 akkers teen £30. kan kry en dan nog 'n vrye erf op die dorp. Dit is natuurlik heelwat groter as die wat aan die Legion toegeken is, want Grey het begin insien dat 'n mens nie op 'n alte klein grondjie 'n bestaan kan maak nie.

Vir die skulde sal daar nie rente geëis word nie, en die koste verbonde aan opmetings en die uitreiking van kaart en transport, nadat die laaste paaiement betaal is, sal deur die regering gedra word.

Die nuwe Koloniale Sekretaris, Lord Stanley, het nie so baie deugde in die skema gesien as Sir George Grey nie. Hy hou nie van die manier waarop Grey die bevel van sy voorganger op sy geskuiwe het nie en so 'n duur kontrak met Godeffroy aangegaan het. Vir 4,000 immigrante sal ~~dit~~ £50,000 kos buite die transport

die opmeting van gronde en ander bykomende onkostes. En aangesien 'n jaarlikse tekort van £40,000 oplewer, is haar inkomstes sekerlik nie 'n veilige borg vir die groot skulde nie. Dit sal weer vergoed moet word deur 'n toelaag wat die Britse Parlements jaarliks sal moet stem.

Om nog meer skuld te maak sien die Britse Parlement nie kans voor nie, veral nou dat die moeilikhede in Indië aan die gang is.

Vir die Koloniale Sekretaris is dit ook nog nie 'n uitgemaakte saak dat die tekort aan vroue deur die skema vereffe kan word nie deur die uitsending van getroude pare met kinders wat meesal jonk sal wees. Dit sal nie die verlangde effek hê nie. Moontlik vergeet die Koloniale Sekretaris dat hoe meer immigrante uitgestuur word hoe meer kinders gaan daar saamkom, en dat mense van 45 en 50 jaar nie meer net klein kindertjies sal hê nie.

Uit sy dépêche blyk dit ook dat die Koloniale Sekretaris nie wil aanmoedig dat vreemdelinge na Suid-Afrika moet kom nie. Hieroor laat hy hom as volg uit: "The course of following up the introduction of the German Legion by sending to the same district a large additional number of German Emigrants, unfamiliar with English habits or English speech, appears to me one of at least questionable policy." (Uit latere korrespondensie waarna nog verwys word, het die Koloniale Sekretaris meer direk gesê dat die invoer van Duitsers nie 'n nasionale beginsel was nie).

In die gesig van al die moeilikhede waarvoor Grey aanspreeklik gehou word, en wat die Koloniale Sekretaris sien in verband met die skema, het hy besluit dat die kontrak gebreek moes word sover en so gou moontlik.

Hy het met Godeffroy onderhandel en gevind dat daar ongeveer 2,315-1600 grootmense - nie teleurgestel kan word nie. Om verder ongeriewe en koste wat reeds gemaak is, tegemoet te kom, gaan daar £5,000 aan Godeffroy betaal word om die immigrasie te stop. Hierdie som gaan die imperiale regering betaal uit die jaarlikse toelaag wat vir Brits-Kaffraria gestem word.

So blyk dit dat Brits-Kaffraria gestra~~k~~ word vir die dade

(1) Stanley to Grey, May 5th, 1858.

van Sir George Grey. Aan die ander kant egter het die immigrasie vir Brits-Kaffraria baie beteken, want die nuwe immigrante was hardwerkend, bekend met landbou en was 'n goeie stil tiepe wat tot doel gehad het die ontwikkeling van die land.

Voordat Sir George Grey nog hierdie ontmoedigende dépêche ontvang het, het hy van die Koloniale Sekretaris verneem dat Lord Panmure (Oorlogskantoor) nie die Setlaars op volle betaling wou hou nie. Hy stel die 31ste Maart, 1858 vas as die laaste waarop dit nog aangehou kan word. Maar Grey vind dat die tyd heeltemal te kort is, daar hy eers die 25ste Maart die tyding ontvang het en dus nie so 'n radikale verandering binne ses dae kon laat geskied nie, temeer so daar hulle diens doen in die plek van die troepe wat na Indië gestuur is. Hulle moet op volle betaling gehou word om te sorg vir die veiligheid van die land.

Hy gee ook kennis dat hy 'n ruitermag van 160 dragonders samegestel het uit die Legion, en hy vra 2,000 paar skoene vir die troepe. Al hierdie dinge word deur die Oorlogskantoor betwyfel, want die bevel is reeds gegee dat die Legion nie meer op volle betaling gehou mog word nie, en die Oorlogskantoor bly by daardie uitspraak, ofskoon dit reeds nou enige maande later is. Daar is nie voorsiening gemaak in die begroting nie en daar kan dus nie meer dan die gewone toelaag aan die Legion betaal word nie. Dit wil se half betaling.

Hier voel Grey dat hy weer teen die sin van sy owerhede moet handel omdat hulle nie toestande werklik kan begryp nie. Hy is egter 'n man van so 'n temperament dat hy sy saak tot die uiterste verdedig.

In verband met die immigrasie waaraan so vroegtydig 'n einde gekom het, meen Grey dat so min nie die saak sou oplos nie, en hy was nog altyd onder die indruk dat daar meer "Legionaries" en vroue uitgestuur sou word. Toe dit nie geskied nie, moes hy 'n

- (1) Despatch No. 305 of 5th Febr. 1858 from Secy of State.
 (2) Grey to Secy. of State 22nd March 1858. (3) Lord Stanley to Grey, 1st June, 1858.

1/ ander plan maak en hy het dit gedoen in die vertroue dat dit die beste vir Brits-Kaffraria en vir die Britse regering was. Hy het ook nie immigrasie voorgestel wat 'n dooie skuldelaas op die imperiale regering sou wees nie, maar dit sou terugbetaal word deur die immigrante self.

Hy beskou dit heeltemal as onlogies dat hy beskuldig word van te veel Duitsers te wil invoer, want die Britse regering het oorspronklik voorgestel om 8,000 man met hulle vroue en kinders uit te stuur en hy wou slegs 4,000 siele in Brits-Kaffraria plaas, waarvan baie famieliebetrekkinge en vriende sou wees van die Legion, en dit sou ongetwyfeld die beperkte getal vroue verbasend vermeerder het.

Vir Grey is daar meer sin in die saak om Duitsers na Duitsers te stuur dan om Engelse dames uit te stuur om vroue te word van die "Legionaries," met vreemde gewoontes, taal, maniere, geloof en sedes, waarvan sommige hopelose karakters is, saamgeskraap in slegte stede van die vasteland.

Dus was die immigrasie noodsaaklik om te belet dat die Legion Brits-Kaffraria sal verlaat - sommige het reeds al weggeloop na die Vrystaat en die Kaap-Kolonie en die wat agterbly mag ongereeldhede veroorsaak.

2/ Solang die toestand aan die gang was, was dit ook noodsaaklik om die Legion op volle betaling te hou om hulle min of meer as 'n verdedigingsmiddel te gebruik, en ook om hulle byeen te hou. Vir die Legion was dit nodig dat Grey skoene moes koop, want baie was reeds byna kaalvoet toe hulle in Suid-Afrika geland het. Ofskoon dit die plig van die imperiale regering was om daarna te sien, voordat die Legion Engeland verlaat het, het die Oorlogskantoor nogtans aan Grey geskrywe dat dit betaal moes word uit die som wat die Kaapse Parlement vir die Legion gestem het. En hy is hard aangespreek, omdat hy nie altyd die reëls te na kom nie. "You will take care in all future arrangements connected with the Corps to govern yourself by a strict adherence to the conditions of settlement, to which it has been necessary so often to refer you in the course of the correspondence on the subject."

Grey moet ook rekenskap gee van die £40,000 wat die Kaapse (1) Despatch to Secy of State 12 June 1858. (2) Grey to Stanley 19 June 1858.

Parlement beloof het. Dit blyk asof die Kaapse regering £5. per kop gestem het, en onder die indruk was dat 8,000 uitgestuur sou word. Maar aangesien die getal so klein was, was die totale som nie toegeken nie dog slegs £5 per hoof, dit wil sê, iets oor die £11,500. Hiervan is £9,900 reeds uitbetaal vir onkoste en uit die £1,600 wat nog oorbly, gaan Grey die skoene betaal (£127. 5.).

In antwoord op die dépêche van Stanley van 1 Junie 1858, skrywe Grey dat hy die troepe op volle betaling moet hou, want anders sal baie weggloop en alles is nou gevaarlik veral omdat die Basoetoes so suksesvol teen die Vrystaat is en die troepe na Indië gestuur is. Hy vrees dat as die koloniste hoor dat daar nie meer vroue uitgestuur sal word nie, en daar ongereeeldhede voorval, hulle miskien nie meer die Legion in Suid-Afrika sal wil hê nie. As die mense hom vra om die Legion te verwyder dan sal hy 'n antwoord moet gee, en hy wil graag hê dat die Koloniale Sekretaris hom daarin raad sal gee.

Terselfdertyd gee hy 'n wenk dat baie van die Legion moontlik nuttig in Indië kan wees en dat baie beter opgelei is as soldate dan as setlaars.

As hulle op half-betaling geplaas word soos beveel deur die Koloniale Sekretaris dan sal dit nie lank duur nie of daar sal nie manskappe oor wees nie - dis volgens die opienie van Kolonel Murray van die Legion. Murray meen ook dat die meerderheid net soldate is en nie setlaars nie, en hy beveel ook aan dat daardie klas 'n geleentheid gegee sal word om na Indië te gaan. Hy reken dat 2/3 gewillig sal wees om te gaan en op die manier kan die wildste elemente wat anders 'n gevaar in Brits-Kaffraria kan wees nuttig gebruik word.

Hierdie gevaar kon afgeweer word as die immigrasie-skema byval gevind het, en die land kon vooruitgegaan het in inkomstes,

- (1) Grey to Sir E. Bulwer Lytton 17 July, 1858 (No. 136.)
- (2) Grey to Lytton 25 July 1858 No. 148.

ontwikkeling, en populasie. Dis egter van die hand gewys, en Grey gaan as 'n laaste poging probeer om KOLONIALE BOERE na Brits-Kaffraria te kry. Dit sal nie genoeg wees nie maar dit kan darem help - 302 plase is uitgegee.

Voordat Grey antwoord kon kry, het die nood in Indië groter geword, en die Goewerneur-Generaal van Indië en die Goewerneur van Bombaai het hom versoek om hulp te stuur. So besluit hy om 3000 man te stuur waaronder 1400 man van die Legion en 140 offisiere.

In sy depêche van 10 November, 1858-deel hy mee dat slegs 1028 Duitsers ingewillig het, maar hy het op die manier die getal verminder tot 1042 "Non-commissioned officers and privates." Heelwat onbevoegde setlaars is die land uitgestuur. Maar die daad het nog nie die saak daar geëindig nie, want Grey het nie gewag tot dat hy verlof vir soiets gekry het nie. Die minister vir Indië is ontevrede dat so 'n belangrike stap geneem is sonder raadpleging van Haar Majesteits Regering. Omdat die Raad van Direkteure (Indië) in 1856 geweier het om vreemde troepe in Indië toe te laat, en hy meen dat die geval van die Legion dieselfde is.

Sir George Grey stem nie met hom saam nie, want in 1856 was dit 'n geval waar vreemde huurtroepe Engelse sou verplaas, en nou was dit 'n geval waar vreemde troepe net aangevul het. (Dis ook nog die vraag of mense wat as immigrante uitgestuur word, werklik as vreemdelinge beskou kan word). Hy kon nie nog vir instruksies wag nie, want Lord Canning en Lord Elphinstone het die troepe te nodig gehad in Indië.

Die Koloniale Sekretaris het die handelwyse goedgekeur en dit bring vir Grey hier uit een van sy moeilikhede. Hy sien ook in dat veel goeds nie gekom het van die Legion nie, en hy reken ook dat die verwydering voordelig vir die Kolonie sal wees.

(1) Grey to Lytton 8 September, 1858 No. 162. (2) Lytton to Grey, 4 Jan. 1859 No. 77. (3) Grey to Lytton Febr. 19 1859 No. 37 (4) Lytton to Grey, 4 Jan., 1859.

As gevolg van die wegsending van so baie van die Legion het daar in Brits-Kaffraria baie leë huise ontstaan en om die beste daarvan gebruik te maak, het Grey dit aan die setlaars gegee wie nog nie kon bou nie. In sommige gevalle is dit vir publieke plekke gebruik en in ander gevalle weer is dit verkoop aan die immigrante wat net pas aan uitkom was teen die prys waarvoor hulle gebou is. Na vyf jaar dit afbetaal wees. Huise wat nog oor was, is verkoop op publieke veilinge om die koste te dek.

Met die vertrek van 'n groot deel van die Legion is alle moeilikhede in verband met die res nie verdwyn nie. Hulle het nie behoorlike klere gehad nie, en die feit dat hulle ongetroud en in aparte wonings gewoon het, het nog meer bygedra tot ontevredenheid. Ook het baie offisiere die Legion nog meer ontevrede gemaak deur in baie gevalle die betaling van die Legion agter te hou en kaartjies uit te reik wat net by kantiene beskikbaar was. Grey vrees selfs dat as daar meer troepe verwyder word, daar 'n algemene muitery kan plaasvind. Selfs die Kaffers begin opstandig te word nou dat daar so baie troepe na Indië gestuur is. Daarom gaan hy die Legion op volle betaling hou om die Kaffergevaar en die moontlike muitery af te weer. En hy meen ook dat dit nie meer dan billik is dat die Legion beter gekleed sal wees nie.

Volgens bevel van die Oorlogs Departement mag dit nie uit imperiale fondse gedoen word nie en Grey voel dat dit nie reg is nie, daar niemand in Suid-Afrika gevra het dat vreemde huurtroepen hierheen gestuur moet word nie. Die Britse regering was opgeskeep met die Legion na die Krim-Oorlog en het hulle dus uitgestuur om militêre koste te bespaar.

In gevalle het hy klere laat uitgee, en die vraag wie werklik dit moet betaal kan later bespreek word.

In die tyd is dit duidelik dat Sir George Grey in ongenade

geraak het en dit kom tot 'n klimax in Junie, 1859. Op die 4e van daardie maand word dan hom meegedeel dat hy herroep word, omdat hy byna altyd van die imperiale regering verskil (byvoorbeeld die federasie skema); nie bevele van Haar Majesteits regering uitvoer nie; te lank wag om briewe te antwoord en in sommige gevalle glad geen notiesie daarvan neem nie; en omdat hy dinge doen wat teen nasionale beginsels is. Die Koloniale Sekretaris beweer dat die Kaap-Kolonie reeds in die Hollandse bevolking 'n sterk vreemde element aanwesig het en dat dit nog sterker gemaak is deur die Legion. Die poging van Grey om nog meer vreemde immigrante te kry is dus teen die belange van die Engelse nasie.

So 'n valse beskuldiging kon Grey nie verstaan nie, daar Haar Majesteits regering nog nooit enige grief teen die Hollandse element gehad het nie, en dat sy planne om gepensioeneerde soldate uit te kry van die hand gewys is, en die imperiale regering self voorgestel het om 8,000 Duitse Legionaries met hulle families uit te stuur. Hy het nogtans deur 'n plan om Britse immigrante uit te kry 2,984 in sy tydperk na Suid-Afrika laat kom en het £13,000 van die Koloniale Parlement gekry om sy skema uit te voer, sodat hy nie juis beskuldig kon word van Anti-Nasionale beginsels nie.

Grey se kragtige optrede het vir hom te gevaarlik gemaak vir die imperiale outoriteite en hy moes dus na Engeland gaan net soos Sir Benjamin D'urban en Sir Harry Smith. Die nuwe ministerie wat kort na sy terugroeping in Engeland aan die hoof gekom het, het die moeilike taak van Grey besef en aan hom geskrywe dat hy nog kon aanbly, dog voor hy dit kon verneem is hy reeds vertrek.

Die groot moeilikheid in verband met die Legion skyn finansies te wees en Grey was van plan om koste so laag moontlik te hou namate omstandighede dit toelaat. Nou dat die oorlog in Indië oor is, kan daar weer baie troepe terug waaronder ook baie van d

(1) Despatch from Secy. of State 4 June, 1859. No. 147.

(2) Grey to Lytton No. 128. July 20, 1859

die Legion, en om koste te voorkom en ook omdat hulle nie meer / nodig was nie, het Grey voor sy vertrek bevel gegee dat diegene van die Legion wat begeer na hulle oorspronklike plekke te gaan, dit kon doen. Maar diegene wat private werk in die Kolonie wil soek, word die vryheid daartoe verleen mits hulle 'n sertifikaat teken waardeur hulle alle aansprake op ondersteuning van die imperiale regering laat vaar. Uit 374 wat in Port-Elizabeth geland het, het 319 byna onmiddelik sertifikate geteken en van die orige sou ook baie dit nog doen. Dus het die Legion ook nie gehou van die manier waarop hulle voorheen geëmplojeer was nie.

Die offisiere en manskappe wat voorheen op half betaling was of wat private werk gekry het, word ook ontslaan. Sodat net die wat op die grens was nog op die lys gebly het. Mettertyd sal die wat oorbly, verdwyn as private burgers indien hulle ontslaan word teen omtrent 120 in die maand.

Dat Wynyard so besnoei en die bevel van die Koloniale Sekretaris, om die betaling van die Legion na 31 Maart 1860 te stop, uitvoer, het 'n goeie indruk by die imperiale regering gemaak. Haar Majesteits regering sien in dat dit moeilik is om die betaling meteens te stop, en stem saam dat dit met verdrag gedaan moes word.

Newcastle beveel dus aan Grey, wat binne kort weer diens sal aanvaar, dat aangesien die Legion 'n lewensbestaan moet hê voordat hulle grond iets kan inbring en hulle werk kan kry, hy hulle so spoedig moontlik op half betaling sal plaas in plaas van volle betaling. Hy wil die Legion wat altyd nog in diens was, in militêre setlaars verander, en hy hoop die half betaling sal hulle op die been kan bring. Hierdie half betaling kan tot die einde van die finansiële jaar volgehou word, dit wil sê, 31 Maart, 1861.

Voordat hierdie depêche Kaapstad bereik het, is die aanbevelings wat Wynyard in sy brief van 5 April, 1860 aan die hand ge-

- (1) Wynyard to Newcastle No. 61 April 5, 1860. (2) Wynyard.
 (3) Newcastle to Governor No. 129 5 May 1860. (4) Newcastle to

1/ gee het, reeds uitgevoer en was daar slegs ongeveer 300 man op 1 Junie wat nog volle betaling gekry het (Oor die gehele tydperk van 'n jaar 1860-61 is daar 208 man en 21 offisiere op volle betaling gehou- Enclosures to Despatch No. 19 of 1861 to Secretary of State. Hulle het aktiewe diens gedoen, .dieres is op half betaling geplaas.) So was die getal van die Legion verminder sonder om dit baie bespeurbaar vir die naturelle te maak en sonder dat ongereeldhede plaasgevind het.

2/ Oorlog teen Grey kan altyd voorkom word, maar dan moet Brits-Kaffraria met 'n Europese bevolking gevul word. Ofskoon hy so hard aangespreek is omdat hy vreemde elemente wil vermeerder in Suid-Afrika beveel hy derhalwe nogeens aan dat Duitse private immigrante uitgestuur moes word as Britse immigrante nie beskikbaar was nie.

3/ Newcastle het hom tegemoet gekom in soverre hy nie objeksie gehad het teen verdere immigrasie nie op voorwaarde dat die koste deur plaaslike inkomstes gedra moes word. Maar van die Duitse immigrasie maak hy nie verder melding nie dan om duidelikheid te vra wanneer die paaiement afbetaal sal wees, die eerste waarvan egter volgens kontrak eers aan die einde van die 4e jaar betaalbaar is. Hy gee ook kennis dat die jaarlikse toelaag vir Brits-Kaffraria op 31 Maart, 1861 sal ophou.

Uit sy brief is dit gevolglik duidelik dat hy nie teen immigrasie is nie (ofskoon hy nie melding van Duitse immigrasie maak nie) maar hy moedig so 'n skema nie aan nie deur te verklaar dat die imperiale regering nie sal bydra nie, en van plan is om soveel te besnoei dat Brits-Kaffraria nie meer 'n toelaag gaan kry nie.

4/ Uit 'n opgaaf van 1 September, 1861 blyk dit dat toe die volle betaling in 1861 stop geset is daar slegs 25 offisiere en 685 manskappe in Brits-Kaffraria op die nedersettings van die Legion agtergebly het teen 88 offisiere en 919 manskappe wat, na die gedeelte na Indië gestuur is, op die nedersettings geplaas is.

(1) Wynyard to Secretary of State No. 95 18 June, 1860. (2) Grey to Newcastle No. 38, 22 March, 1861 (3) Newcastle 27 May, 1860 No. 272. (4) Enclosures to Desp. No. 19 of 1861 Wynyard to Newcastle 28 Sept. 1861 No. 19.

Op die 20 lokasies was daar net 260 Duitse immigrante. Dit blyk dus dat die Legion en die Duitse immigrante slegs gedeeltelik op die nedersettings geplaas is, en van die Legion het selfs 'n aansienlike getal die lokasies verlaat veral offisiere.

Die gehele Legion is verswak deur die wegsending na Indië met 644, want uit 1030 wat vertrek het, het slegs 386 teruggekeer en daarvan het 349 hulle ontslag gevra, sodat daar net 43 teruggegaan het na die lokasies en dus die Legion op die lokasies met 987 verminder.

Van die 20 dorpieë waar nedersettings begint is, is baie weer opgegee omdat die grond nie vrugbaar genoeg was nie en daar nie 'n lewensbestaan te maak was nie. In Maart, 1860 is die Legion ontwapen en slegs 'n deeltjie is op betaling gehou en die het militêre diens gedoen. Die res het private burgers geword, waarvan baie toegelaat is om private werk te soek waar hulle dit kon kry en heeltemal ontslaan is van verdere verpligtinge teenoor die regering met die verlatting van huise en gronde in Brits-Kaffraria.

Op 31 Maart van die volgende jaar is almal van die betaling lys geskrap en dis gevolg deur die verlatting van Brits-Kaffraria deur nog 'n aansienlike getal - baie het na die Vrystaat en Basoetoeland getrek.

Die groot rede vir die wegtrek van so baie van die Legion is te wyte aan die groot droogtes en veesiektes wat in hierdie jare in Brits-Kaffraria begin het. Hulle kon met die mislukte oeste nie 'n lewe maak nie, en die meerderheid moes 'n lewe maak deur op die dorpe en op plase te werk, en dan af en toe na hulle landerye te gaan om dit te bewerk. Wat hulle verdien het, steek hulle weer in die grond om 'n vaste woonplek en 'n redelike onderhoud vir hulle famielies te verseker. Immigrante van so 'n aard is 'n voordeel afgesien van die klein getal wat agtergebly het en kon die imperiale regering dus tevrede wees.

Met die offisiere van die Legion het dit nog slegter gegaan as met die gewone soldate. Sommige het groot famielies gehad

(die meerderheid was getroud) en volgens die manier wat hulle opgevoed was, en hulle sosiale stand, was dit nie betaamlik om vir hulle lewensbestaan so te werk as die gewone soldaat nie. Werk wat vir hulle geskik was, kon hulle nie maklik kry nie, en hulle toestand het dus nog altyd hagliker geword.

volgens kontrak kon die offisiere en manskappe van die Legio vir sewe jaar aanspraak maak op vrye mediese behandeling en vrye onderwys vir hulle kinders. Om hierdie kostes te dra, kon hulle nog nie doen nie, want hulle was te agter.

Baie van die offisiere het gekla dat hulle nie regverdig behandel was nie, aangesien hulle nie alle toelae ontvang het wat aan ander troepemagte in Suid-Afrika uitbetaal is nie. Hulle kla ook dat volgens een van die bepalinge waarop hulle uitgekom het, hulle gronde absoluut kosteloos aan hulle gegee sou word en nou word dit van hulle verlang om ook rekogniesie te betaal.

Verder beweert die Legionaries ook dat hulle die versekering gekry het in Engeland dat ope gronde teen 2/- per akker gekoop kon word, en nou moet hulle 5/- betaal.

Algemeen is ook die klagte onder die Legionaries dat hulle belange nie in aanmerking geneem is nie, daar hulle op die voorposte naby die Kaffers geplaas is en dat hulle nie kans gekry het om hulle land te bewerk nie daar hulle militêre dienste, waarvoor hulle baie moeg was en wat moedeloosheid aangehelp het; moes verrig ook terwyl hulle op half betaling geplaas is met die doel om hulle op die been te bring. Dit het hulle nie in 'n Setlaarsgees gebring nie, maar 'n oorlogsgees.

Dit kom ook voor dat die verafgeleë poste, waarvan sommige swak gekies was met 'n slegte grond en uitsig, 'n grief veroorsaak het, want daar is baie tyd verlore om by marke te kom en in die lang afwesigheid was die kans op diewery altyd groot.

Met die verkoop van gronde was daar ook moeilikheid, want die opsit prys van land is vermeerder van 5/- tot £5. per akker

(1) Memorial of G. M. S. to H. M. G. enclosed in Newcastle's despatch 357 of 14th November, 1861.

(die meerderheid was getroud) en volgens die manier wat hulle opgevoed was, en hulle sosiale stand, was dit nie betaamlik om vir hulle lewensbestaan so te werk as die gewone soldaat nie. Werk wat vir hulle geskik was, kon hulle nie maklik kry nie, en hulle toestand het dus nog altyd hagliker geword.

volgens kontrak kon die offisiere en manskappe van die Legioen vir sewe jaar aanspraak maak op vrye mediese behandeling en vrye onderwys vir hulle kinders. Om hierdie kostes te dra, kon hulle nog nie doen nie, want hulle was te agter.

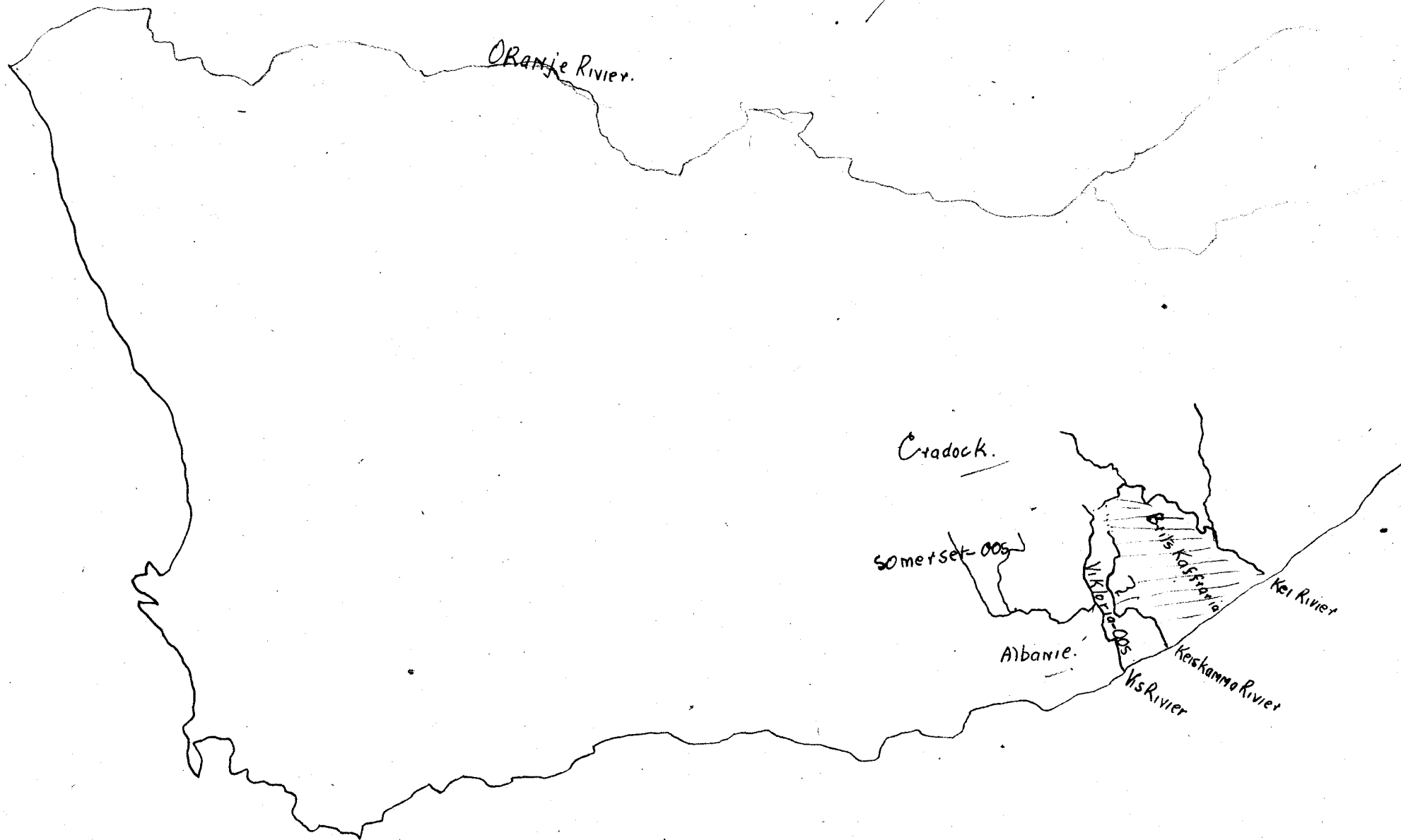
Baie van die offisiere het gekla dat hulle nie regverdig behandel was nie, aangesien hulle nie alle toelae ontvang het wat aan ander troepemagte in Suid-Afrika uitbetaal is nie. Hulle kla ook dat volgens een van die bepalinge waarop hulle uitgekome het, hulle gronde absoluut kosteloos aan hulle gegee sou word en nou word dit van hulle verlang om ook rekogniesie te betaal.

Verder beweert die Legionaries ook dat hulle die versekering gekry het in Engeland dat ope gronde teen 2/- per akker gekoop kon word, en nou moet hulle 5/- betaal.

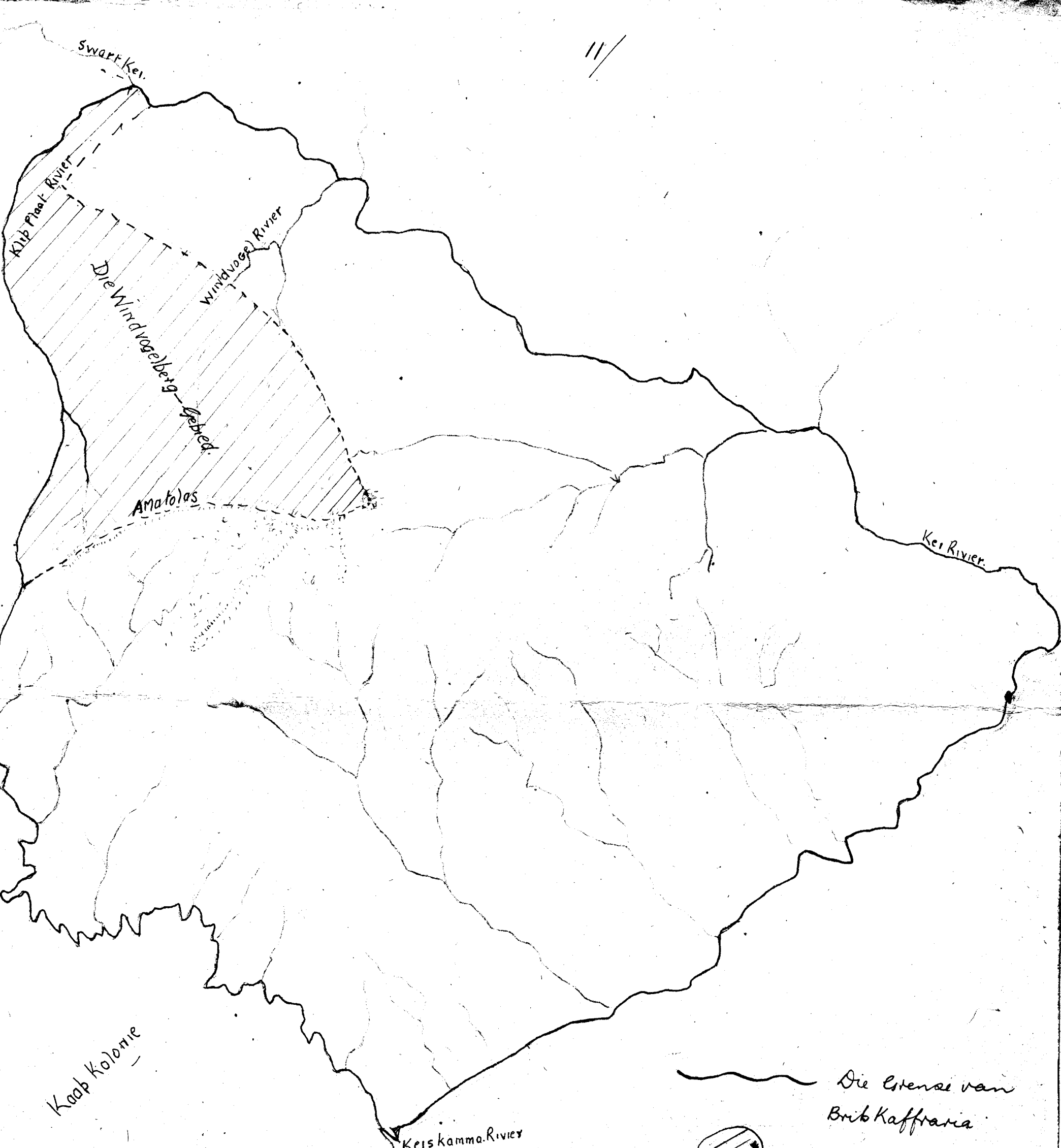
Algemeen is ook die klagte onder die Legionaries dat hulle belange nie in aanmerking geneem is nie, daar hulle op die voorposte naby die Kaffers geplaas is en dat hulle nie kans gekry het om hulle land te bewerk nie daar hulle militêre dienste, waarvoor hulle baie moeg was en wat moedeloosheid aangehelp het; moes verrig ook terwyl hulle op half betaling geplaas is met die doel om hulle op die been te bring. Dit het hulle nie in 'n Setlaarsgees gebring nie, maar 'n oorlogsgees.

Dit kom ook voor dat die verafgeleë poste, waarvan sommige swak gekies was met 'n slegte grond en uitsig, 'n grief veroorsaak het, want daar is baie tyd verlore om by marke te kom en in die lang afwesigheid was die kans op diewery altyd groot.

Met die verkoop van gronde was daar ook moeilikheid, want die opsit prys van land is vermeerder van 5/- tot £5. per akker

Skets-Kaart om die ligging en omvang
van Brits-Kaffaria in 1853 aan te dui.

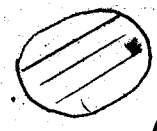

Kaap Kolonie

Kaiskamma Rivier

Kei Rivier

Die grens van
Brits Kaffraria

Die deel wat by die
K-Kolonie gevoeg is.

Kaart om aan te dui welke deel
van Brits-Kaffraria afgekap en
by die Kaap-Kolonie gevoeg is.
na die 8^e Kaffer-oorlog.

In de G. Cathcart's Oorp te Newcastle
14de Feb 1854

Eastern Transvaal
Col. Secy 1855-65 Vol. IV. 1855

Kaart om aan te toon welke stikking deus
Cathcart in 1853 gekef. is.

Kaart om aan te toon wat die
gevolge van die Nasionale
Selfmoord op die Naturelle
bevolking van Brit - Kaffraria
was.

- — Naturelle bewoeling of vermeerdering ^{geely} of zichzelf.
 — Groterdeels vermeerking of vermeerking
 — byna geheel en al vermeerking
 of uitgedoogwe.

en dit het dit byna onmoontlik gemaak vir die Legionaries om genoegsame grond te koop. Hierdie bewering word gestaaf deur 'n brief wat landmeter Colley aan 'n beamp^te van die Legion geskryf het omtrent die verkoop van grond by Pammure.

In verband met dorpsgronde is daar ook klagtes want deur die slegte finansiële toestand van Brits-Kaffraria kan daar nie genoeg landmeters aangehou word nie, met die gevolg dat dorpsgronde soms uitgegee was as private eiendom. Dieselfde geld van die private gronde baie kon nie verkoop word nie omdat dit nie altyd opgemeet was nie.

Wat baie onaangenaamhede veroorsaak het onder die setlaars self was die streng militêre reëls en die "Court Martial", en dan ook die manier waarop lewensbehoefte gekoop kon word. Die enigste plekke waar hulle feitlik kan koop was by winkels en kantiene wat die ondersteuning van hulle eie offisiere geniet het en wat onbetaalbaar duur was. Die Militêre reëls het nie toegelaat dat hulle baie ver kon gaan om benodighede te koop nie.

Hulle kon nie die nut sien van in militêre organisasie te bly nie daar die vyand nooit sigbaar was nie, nogtens om hulle besig te hou, moes hulle versterkings bou, met die gevolg dat baie weggeloop het om weer net teruggebring te word en harde strawwe te ontvang (ook met die letter D gemerk). Hulle kla ook dat daar nie genoeg skole en kerke opgerig was nie, en dat die meerderheid gronde moes verkoop daar hulle nie die duur gronde kon aankoop nie en 'n lewe maak op die klein grondjie kon hulle nie.

Om die toestand van die offisiere te verbeter, meen Wynyard en Kaptein Mills, moet hulle teruggestuur word na Duitsland of Europa. Daar kan hulle geskikte werk kry want hulle is nie aang^ele vir landbouers nie en dis al wat hulle in Suid-Afrika kan doen. Dis 'n feit dat hulle nie redelike geskikte poste in die staatsdiens kan beklee nie, want die meerderheid ken net vreemde tale en dis nie van veel waarde in Suid-Afrika nie.

Uit die klagtes blyk dit duidelik dat die setlaars nie alleen 'n Memorie aan Haar Majesteit's regering gestuur het nie om hulle

gevoelens te lug nie, maar hulle wou vergoeding h^e, of tenminste 'n verbetering in sommige van die beweerde griewe. Die versoeke skrif het Newcastle aan Wodehouse gestuur om te ondersoek wat gedoen kon word, en of alles waar was.

Hy het die hulp ingeroep van K^optein Mills (Sheriff van Brits-Kaffraria) iemand wat bekend was met die toestande in Brits-Kaffraria om sake saam met hom te ondersoek.

Hulle kom tot die gevolgtrekking dat die oorspronklike Hoel van die Legion verwaarloos was. Hulle is uitgestuur om landbou dorpies te stig en militêre was 'n bykomende faktor. Gou het militêre diens egter die belangrikste geword, en dit skyn die kern te wees van die mislukking van die Legion. Hy erken dat die grond wat belowe was teen 2/- per akker opgegaan het in prys, en hy beveel aan (op voorstel van K^optein Mills) dat die setlaars voorkeur moet kry in die gronde wat in die Transkei uitgegee sal word as vergoeding vir wat hulle in Brits-Kaffraria skade gely het. Wodehouse stem ook saam met die offisiere dat hulle nie al die toelae gekry het nie en hy meen hulle kan aanspraak daarop maak. So ook kan die setlaars aanspraak maak op die boutoelae daar geen beperking van tyd daarvoor vasgestel is nie.

Hy kom tot die gevolgtrekking dat daar aan al die setlaars 'n liberale vergoeding betaal sal word daar hulle griewe gegrond is en om die saak uit diewereld te maak.

Newcastle aan die ander kant het gesimpatiseer met die Legion, maar kon nie insien dat daar enige aanspraak op vergoeding gemaak! kon word nie. Hulle is beter behandel dan wat hulle onder die oorspronklike terme daarvan sou afgekom het want dan was hulle net geregtig op een jaar se betaling en 'n vrye passaat na Duitsland of Amerika. Offisiere sou net drie maande betaling kry en geen passaat nie. In plaas daarvan het hulle toegestem om na die Kaap-Kolonie te kom - vrye passaat, halfbetaling vir drie jaar, en vry grond en 'n toelaag vir geboue wat hulle optrek.

(1) Wodehouse to Newcastle No. 93 of 9th July, 1862.

(2) Newcastle to Wodehouse No. 57 of 24th December, 1862 .

Die landbou-skema was 'n mislukking en Newcastle reken dus dat hulle eerder bly as spyt kan wees dat volle betaling vir so 'n lang tyd in plaas van half betaling aangehou is. Die toelae het hulle nie reg op nie daar dit net toepaslik is op troepe wat tydelik in 'n ander land aktiewe diens verrig. Die Legion sê hy het hierheen gekom om te bly en was dus nie vreemdelinge in Suid-Afrika nie. En die boutoelae word net betaal vir geboue wat reeds opgetrek is.

Hy voel saam met die offisiere, en hy hoop Wodehouse sal sy bes doen om vir hulle werk te kry. Maar wat die manskappe betref kan Newcastle nie verstaan dat hulle griewe kan hê nie. Hulle het 'n vrye passaat gekry na Suid-Afrika waar baie van hulle landgenote baie graag wil wees, en hulle kan net soos baie van hulle medelandgenote vooruitstrewend word.

Met die Duitse immigrante wat onder die skema van Grey uitgekóm het, het dit ook nie rooskleurig gegaan nie. Hulle was wel hardwerkend, maar arm, en hulle kon nie die skulde betaal wat aan hulle behoort het nie. (Slegs £53.. 11. 4 uit £37,523. 6. 2, is al betaal), dus moet die rantsoenskulde tenminste opgehef word. Newcastle wil op die mense nie te hard wees nie, en hy stem derhalwe toe dat hulle nie meer hoef te betaal vir die rantsoen wat hulle ontvang het nie, en hy laat dit aan die plaaslike outoriteite oor om te bepaal wanneer hulle in staat sal wees die ander skulde af te betaal.

Hoe graag die Koloniale-Sekretaris ook al sekere terugbetalings wou hê, en die Goewerneur van Suid-Afrika dit wou doen, was die finansiële posisie van Brits-Kaffraria en van die immigrante vir die volgende paar jaar so swak, dat daar nie veel afbetaal kon word nie, veral daar die ope gronde in Brits-Kaffraria reeds verkoop was. Al wat Wodehouse en die Koloniale-Sekretaris moes erken, was dat die skema van Sir George Grey nie veel meer suksesvol was dan die uitsending van die Legion.

Die verdere lotgevalle van die Duitse immigrante en van die setlaars word nie verder behandel nie, daar dit 'n individuele studie sou beteken, en ook omdat hulle feitlik saamsmelt met die ander blanke inwoners van Brits-Kaffraria. voortaan word hulle nie meer as 'n afsonderlike groep in Brits-Kaffraria beskou nie.

Volgens die Naturalisasie Ordonansie No. 3 van 1862 is hulle wel as vreemdelinge beskou - die boete van £5 om genaturaliseer te word was bepaal om ongewenste vreemdelinge uit Brits-Kaffraria te hou. Maar die stipulasie is verwyder deur die Naturalisasie Ordonansie No. 2 van 1865. En met die inlywing van Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie het hulle dus alle moontlike burgerregte gekry.

Oor die algemeen was die skema om Duitse immigrante (met inbegrip van die Legion) na Brits-Kaffraria te stuur 'n mislukking as daar alleenlik op die finansiële sy gelet word. Maar as dit in aanmerking geneem word hoe die bevolking vermeerder het as gevolg van die Duitse immigrante (met tenminste 1922 immigrante famielies en 455 Legionaries en hulle famielies) dan lyk dit asof die stelsel tog gedeeltelik vrugte afgewerp het want in 'n jong land beteken vermeerdering van bevolking ook die ontwikkeling en vooruitgang van die land en die vermeerdering van inkomste en ontginning van hulpbronne. As die totale blanke bevolking geneem word aan het Brits-Kaffraria se bevolking onder Sir George Grey tot by die anneksasie baie vermeerder. By die einde van Sir George Cathcart se regering was daar slegs 'n paar honderd Europeane in Brits-Kaffraria byna almal in Kingwilliamstown (Naturelle bevolking het ongeveer 103300 getel). En in 1861 was daar al elf Magistraat's distrikte met inbegrip van die Transkei. Die Europese bevolking van Brits-Kaffraria was reeds 6,705 met 739,819 akkers grond in besit van grond eienaars (blank en gekleurd). Die Naturelle bevolking was 74,648.

In 1865 was die Europese bevolking gestyg tot 8,183 waar-

(1) Wodehouse August 10, 1865. (2) Wodehouse to Newcastle March 19th, 1862. (3) Wodehouse to Newcastle Aug 10, 1865.

onder 2,427 Duitsers en dan nog hulle famielies gereken moet word. Die Bantoe was ongeveer 82,000.

So het die blanke bevolking tussen die jare 1853-66 met omtrent tien vermenigvuldig en die natuurlike bevolking het met byna half verminder wat grotendeels te wyte is aan die nasionale selfmoord. En die vermeerdering van die Europese bevolking is ongetwyfeld te wyte aan die onbeperkte ywer wat Sir George Grey aan die dag gele^A het om die blanke en natuurlike bevolking van Brits-Kaffraria min of meer gelyk te maak sodat die een nie vir die ander 'n bron van vrees kon wees nie.

E * DIE ANNEKSASIE VAN BRITS - KAFFRARIA BI DIE KAAP - KOLONIE.

Die inlywing van Brits-Kaffraria staan in nou verband met die algemene federasie plan wat Sir George Grey in Suid-Afrika wou uitvoer. Hy behoort aan die minderheids-groep van Britse staatsmanne wat besef het dat kolonies tog waarde besit, en dat belange van die Britse Ryk beter behartig kon word as daar 'n noue verband tussen die verskillende elemente bestaan. Ongelukkig vir hom, is die meerderheid in die middel van die 19e eeu teen uitbreiding van gebiede deur middel van anneksasie en die nut van kolonies is nie genoeg ingesien dat die Britse regering juis moeite sou doen om federasie aan te moedig veral as daar verantwoordelikheid en moeite aan verbonde was.

In die tyd bestaan daar in Suid-Afrika twee onafhanklike republieke en drie afsonderlike Britse gebiede. Daar was nie 'n sentrale bestuur wat skikkinge kon tref vir die algemene belang, voorspoed, veiligheid en verdediging van die verskillende elemente nie. Nogtans was daar 'n algemene natuurlike probleem wat gemeenskaplike optrede vereis het; ekonomies was die Suid-Afrikaanse Republiek en die Vrystaat ook afhanklik van die Kaap-Kolonie en Natal vir die in-en uitvoer van goedere, en Brits-Kaffraria nog meer dan die ander state was feitlik een met die Kaap-Kolonie. Haar grens was ook die van die Kaap-Kolonie en haar enigste hawe het aan die Kaap-Kolonie behoort.

Sir George Grey stel dus as die oplossing van al die moeilikhede in Suid-Afrika voor 'n federasie van die Britse gebiede met inbegrip van die Oranje Vrystaat, omdat dit die skakel vorm tussen die Kaap-Kolonie en Natal.

In die tyd is daar 'n sterk party in die Vrystaat wat teen gunste was van federasie met die Kaap-Kolonie, hoewel daar ook 'n sterk party tengunste van federasie met die Transvaal was, want die Vrystaat gevoel haar te swak om die Basoetoe moeilikhede spoedig op te los. Grey wil ~~gag~~ die saak oplos voordat die Vrystaat geheel van opinie verander en hy maak dus die voorstel aan die Britse regering.

Ongelukkig het Lord Lytton (die Koloniale Sekretaris) hom op 11 Februarie, 1859 geskryf dat "Her Majesty's Government was not prepared to depart from the settled policy of her predecessors by resuming British sovereignty in any shape over the Orange Free State". Dit eindig dus die federasieplanne van Grey - nog net anneksasie van Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie bly oor van sy planne om 'n nouër unie tussen die Britse besittings in Suid-Afrika te bewerk.

Reeds voordat hy hierdie finale antwoord ontvang het, was daar 'n ander vraagstuk omtrent Brits-Kaffraria wat baie die aandag van Sir George Grey getrek het, naamlik, die aparte regeringsvorm wat Brits-Kaffraria moes kry volgens die Royal Charter van 1854. Soos reeds gesien het Grey alle moontlike planne gemaak om dit uit te stel, omdat die nuwe regeringsvorm duur en ingewikkeld sou wees en omdat dit anneksasie by die Kaap-Kolonie moeiliker sou maak. As die Charta in werking gestel word dan kom daar nog meer uiteenlopende wette in verband met sake wat eenheid vereis. Hy beweer ook dat Oos-Londen die enigste hawe van Brits-Kaffraria aan die Kaap-Kolonie sal val as die nuwe konstitusie in werking tree, en dat Brits-Kaffraria dan nog minder 'n hoop sal hê om selfondersteunend te word. As dit annekseer word, dan word Engeland verlos van 'n groot las, en as die Oostelike en Westelike Provinsies afskei dan word dit werklik noodsaaklik

Sir George Grey stel dus as die oplossing van al die moeilikhede in Suid-Afrika voor 'n federasie van die Britse gebiede met inbegrip van die Oranje Vrystaat, omdat dit die skakel vorm tussen die Kaap-Kolonie en Natal.

In die tyd is daar 'n sterk party in die Vrystaat wat teen gunste was van federasie met die Kaap-Kolonie, hoewel daar ook 'n sterk party teen gunste van federasie met die Transvaal was, want die Vrystaat gevoel haar te swak om die Basoetoe moeilikhede spoedig op te los. Grey wil graag die saak oplos voordat die Vrystaat geheel van opinie verander en hy maak dus die voorstel aan die Britse regering.

Ongelukkig het Lord Lytton (die Koloniale Sekretaris) hom op 11 Februarie, 1859 geskryf dat "Her Majesty's Government was not prepared to depart from the settled policy of her predecessors by resuming British sovereignty in any shape over the Orange Free State". Dit eindig dus die federasieplanne van Grey - nog net anneksasie van Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie bly oor van sy planne om 'n nuêr unie tussen die Britse besittings in Suid-Afrika te bewerk.

Reeds voordat hy hierdie finale antwoord ontvang het, was daar 'n ander vraagstuk omtrent Brits-Kaffraria wat baie die aandag van Sir George Grey getrek het, naamlik, die aparte regeeringsvorm wat Brits-Kaffraria moes kry volgens die Royal Charter van 1854. Soos reeds gesien het Grey alle moontlike planne gemaak om dit uit te stel, omdat die nuwe regeeringsvorm duur en ingewikkeld sou wees en omdat dit anneksasie by die Kaap-Kolonie moeiliker sou maak. As die Charta in werking gestel word dan kom daar nog meer uiteenlopende wette in verband met sake wat eenheid vereis. Hy beweer ook dat Oos-Londen die enigste hawe van Brits-Kaffraria aan die Kaap-Kolonie sal val as die nuwe konstitusie in werking tree, en dat Brits-Kaffraria dan nog minder 'n hoop sal hê om selfondersteunend te word. As dit annekseer word, dan word Engeland verlos van 'n groot las, en as die Oostelike en Westelike Provinsies afskei dan word dit werklik noodsaaklik

dat Brits-Kafiraria by die Oostelike deel gevoeg sal word om 'n ewewig tussen Oos en Wes te verkry. Word die Letters Patent in werking gestel dan gaan daar 'n selfstandige gees in Brits-Kaffraria ontstaan wat anneksasie moeilik sal maak.

Vir Sir George Grey is daar vir Brits-Kaffraria net een oplossing, naamlik, inlywing by die Kaap-Kolonie en hy stel die Koloniale Sekretaris daarvan in kennis.

In verband hiermee voel die Koloniale Sekretaris in die begin nie alte seker dat hy 'n definitiewe reëling kan tref nie. Hy sê dat Haar Majesteits regering van Oordeel is dat Brits-Kaffraria onder 'n afsonderlike siviele administrasie behoort te wees solank daar 'n sterk Britse troepemag gehou kon word. Die verhouding tussen die Britse regering en die naturelle stamme behoort waargeneem te word deur die Goewerneur en Britse beamptes. Met andere woorde die Kaap-Kolonie word nie vertrou om die naturelle stamme te regeer nie. Hy erken dat die finansiële verhouding tussen Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie baie dieselfde is, en dat Oos-Londen 'n baie groot verlies vir Brits-Kaffraria gaan wees, maar hy wil weet of dit wenslik sal wees om Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie onder een bestuur te plaas. Grey sien nie 'n groot gevaar daarin nie maar om 'n moontlike gevaar te verwyder stel hy voor dat die Britse Parlement 'n wet moet aanneem waardeur Brits-Kaffraria deur 'n federasieskema (met inbegrip van die Vrystaat) ook deel kan uitmaak van 'n federale groep. Hy beskou die saak so belangrik dat hy die inlywing van Brits Kaffraria by die Kaap-Kolonie voor die Parlement van die Kaap-Kolonie gaan lê. Dit het hy ook gedoen toe die 2e parlement voorstelle sal maak op welke voorwaardes die Kaap-Kolonie vir Brits-Kaffraria kan inlyf sonder om die belange van Brits-Kaffraria of dié van die Kaap-Kolonie te benadeel.

Die Koloniale Sekretaris het die saak ook so beskou en die Parlement van die Kaap-Kolonie moes self besluit of anneksasie moontlik was. Of die parlement gunstig gaan besluit, glo Grey nie, daar dit baie verantwoordelikheid gaan beteken. Hy meen

(1) Lytton to Grey, 6 Sept. 1858. (2) Grey to Lytton, 19th Nov. 1858. (3) Grey to Lytton 21st March, 1859 Enclos. to Desp. No. 45 of 1859. (4) Grey to Lytton April 1st, 1859 No. 50.

dat dit makliker gedaan kon word in 'n algemene federasieskema, of, as dit toegelaat word dat die Britse besittinge Wes van die Oranje toegelaat kan word om 'n federasie aan te gaan.

Intussen was die saak voor die parlement van die Kaap-Kolonie, wie alle moontlike informasie ingewag het omtrent die saak. Voordat daar nog 'n antwoord gegee kon word, het Grey weer van Lytton gehoor, en hy maak duidelik dat die toestemming van die Kaapse parlement verkry moes word, en dat Brits-Kaffraria dan regeer sal word sonder enige bydraes van die imperiale regering. Dit moet nie net proteksie wees nie maar dit moet werklike inlywing wees anders behoef dit nie voorgestel word by die Koloniale parlement nie. Solank dit aangaan kan die Letters Patent eers hangend bly.

Grey gee die versekering dat net blote proteksie van Brits-Kaffraria nie eers oorweeg word in die Kaap-Kolonie nie, maar hy vrees nogtans dat inlywing as 'n integrale deel van die Kaap-Kolonie miskien ook nie veel kans by die Kaapse parlement het nie, want werklike voordele daaraan verbonde is nie sigbaar nie. Hy reken dat die Koloniale Sekretaris die woord proteksie verwar het met federasie - as hy die laaste gemeen het dan was die saak nie so moeilik nie. So is Grey self pessimisties oor die saak deur 'n onsimpatieke uitspraak te voorspel.

Sy voorspellings was egter reg, want na rype, kalme oorweging het die parlement tot die gevolgtrekking gekom: "That regard having been had to the extent of the Colony of the Cape of Good Hope as at present is, and to the form of its constitution, it would be highly inexpedient to enlarge its present limits by the annexation or incorporation of British Kaffraria".....Nogtans gee die parlement nie om dat Oos-Londen aan Brits-Kaffraria gegee sal word nie indien Haar Majesteits regering dit wenslik ag. Dit het nie lank daarna gevolg nie, en volgens 'n proklamasie is Oos-Londen by Brits-Kaffraria gevoeg. Daardeur word die weg gebaan vir die Letters Patent, omdat een van die groot besware van Grey teen 'n nuwe Konstitusie uit die weg geruim is.

(1) Lytton, 5th April, 1859 No. 123. (2) Grey to Lytton 21st May, 1859, No. 75. (3) Grey to Lytton 17th June, 1859 No. 86.

En die vooruitsigte op inkomstes van Brits-Kaffraria lyk nou so goed dat die hoop bestaan dat Brits-Kaffraria binne kort self-ondersteunend kan word.

Aangemoedig deur die nuwe vooruitsigte en bevrees dat die belange van Brits-Kaffraria verwaarloos sal word as dit ingelyf word by die Kaap-Kolonie, het die Europese bewoners van Brits-Kaffraria 'n memorië gestuur aan Grey waarin hulle hom smeeke dat Brits-Kaffraria 'n afsonderlike kolonie moes bly met 'n aparte regering. Hy, intendeel sien die duurheid, die onnodigheid en die moeilikheid in verband met die begeerte wat hulle voor oë hou en hy kan dus aan hulle nie steun belowe nie.

Die Koloniale Sekretaris het egter aan hulle hulp verleen met die gevolg dat op bevel van hom die Letters Patent nie lank daarna nie in werking gestel is - kort daarna gevolg deur die stopsetting van die imperiale toelaag en die terugroeping van Sir George Grey die eerste keer.

Hierdie stap het die inlywing vir 'n tyd lank op die agtergrond geskuif en dis meer ekonomiese redes as iets anders wat weer die saak later op die voorgrond gebring het.

Eienaardig is dit dat, hoewel die stap 'n desentraliserende tendens bevat, die koloniale Sekretaris nogtans nie ten gunste van afskeiding tussen Oos en Wes was nie. Newcastle sê dat dit verenig moes bly "with which British Kaffraria can be incorporated when it shall have outgrown its exceptional character." Dit wil sê hy beoog darem 'n latere samesmelting van Brits-Kaffraria met die Kaap-Kolonie.

Terselfdertyd is die posiesie van Wodehouse aansienlik versterk, daar hy nou duidelik gesien het dat die afskeidingsbeweging nie byval in Engeland vind nie, en dat Brits-Kaffraria ingelyf kon word as die tyd maar net tyf was. Al wat hy moes doen was om sy kans af te wag en te bepaal wanneer die tyd daarvoor geskik sou wees.

(1) Grey to Lytton, 13th July, 1859 No. 123. (2) Newcastle, 5th December, 1861. (3) B.B. A, 2 Wodehouse to Newcastle, 30 April, 1862.

Wodehouse was van oordeel dat hoe langer anneksasie uitgestel word, hoe moeiliker word die probleem vir die onafhanklike bestaan van Brits-Kaffraria. Op die oomblik is die regering-vorm nog eenvoudig en onvas, maar later sal dit meer reëlmstig word met die gevolg dat die mense geheg sal raak aan die vorm van regering, en selfstandige neiginge sal versterk word - 'n begin daarvan is reeds te sien in die stryd wat Brits-Kaffraria het teen die Kaap-Kolonie oor die heffing van doeane belastinge.

Hy sien ook in dat as die Britse besittings so uitmekaar bly daar min kans bestaan dat hulle 'n eie verdediging in die lewe sal roep.

In hierdie tyd is die finansies van Brits-Kaffraria nie baie bemoedigend nie, en Wodehouse kry swaar om in die Kaap-Kolonie fondse byeen te kry vir sy planne daar. Ook is daar 'n depressie in Engeland.

Om sake te verbeter en om die Oostelike Provinsie tevrede te stel, stel hy by die parlement voor dat daar sittings by Grahamsstad en Kaapstad beurtelings gehou sal word sodat die Goewerneur in staat gestel kan word af en toe in die Oostelike provinsie te vertoewe. Hy stel ook voor die inlywing van Brits-Kaffraria - met 'n aantal verteenwoordigers. Daar sal vir al die besittings net een hooggeregshof wees bestaande uit vyf regters. Ongelukkig vir hom het die parlement albei hierdie maatreëls sonder genade van die hand gewys.

Toe Wodehouse nog in Engeland was, het hy opdrag gekry om die gebied waaruit Kreli verban by Brits-Kaffraria te annekseer (en nie Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie in te lyf soos Mnr. Eric Stockenstrom in sy Matrikulasie geskiedenis beweer nie) Maar hy het daardie instruksies verontagsaam, omdat hy wis dat Brits-Kaffraria nie sterk genoeg was om vir die verdediging van daardie gebied te sorg nie. Die Kaap-Kolonie het Poliesie^{daar}/gehad, maar sodra die gebied by Brits-Kaffraria gevoeg was, dan

sou die Kaap-Kolonie daardie troepe verwyder. Nogtans kan die gebied nie opgegee word nie, want te veel boere is al grond daar belowe. Vir hom lyk dit maklik as Brits-Kaffraria ingelyf word by die Kaap-Kolonie, want dan kan die Transkei ook inkom en daar is baie gronde wat verkoop kan word vir publieke kostes.

Hy stel dus inlywing voor op die volgende gronde: inkomstes te min vir die inrigtinge wat in Brits-Kaffraria is; gebrek aan fondse vir openbare werke; Brits-Kaffraria kan nie die verdediging Oos van die Kei onderneem nie, en daardie deel kan nie aan die Kaap-Kolonie kom solank Brits-Kaffraria onafhanklik bly nie (dis om die Kaap-Kolonie tevrede te stel); Brits-Kaffraria het geen wetgewende mag nie; die regswese nie doeltreffend genoeg nie. Al die redes gee hy op om die inwoners van Brits-Kaffraria tevrede te stel, en hy slaag nogtans nie daarin nie. Oos-Londen trek eers 'n memorië op en dan die inwoners van Kingwilliamstown. Hy is self na Brits-Kaffraria om die mense van opinie te laat verander maar heeltemal geluk dit hom nie, hoewel hy belowe dat dit nie teen hulle sin gedoen sou word nie.

Onder sulke omstandighede handig hy 'n draft wetsontwerp vir die inlywing van Brits-Kaffraria in by die parlement van die Kaap-Kolonie. Hierdie wetsontwerp maak verder voorsiening vir die vermeerdering van die Legislatiewe Raad tot 18 lede wat aangestel sal word vir vyf jaar. Hiervan kry die Westelike deel 9 lede. By die Westelike kiesafdelings word gevoeg Namakwaland, Victoria-Wes, Tulbagh en Riversdal. Queenstown, Kingwilliamstown en Brits-Kaffraria word by die Oostelike kiesafdelings gevoeg. Al hierdie nuwe afdelings bring 10 lede saam waarvan die Weste vier kry - Kingwilliamstown, Queenstown en Brits-Kaffraria kry twee lede elk.

In die parlement is die wetsontwerp bespreek en heelwat argumente is aan die dag gele. In 1859 het anneksasie deurgeval omdat die Kaap-Kolonie nie uitbreiding wou duld nie en ook as

gevolg van die nuwe konstitusie. Maar nou bly daardie argumente op die agtergrond, en die Westelike lede wat vroeër ten gunste van anneksasie was, was nou heeltemal daarteen. Hulle en ook die Middellanders was daarteen en het gevolglik die wetsontwerp in die 2e lesing laat skipbreuk ly. Die Oostelikes wat vroeër daarteen gewees het omdat hulle vir federasie bevrees was, wou nou graag anneksasie sien omdat hulle posiesie in die Ooste so veel sterker sou word, en hulle bang was dat so 'n klein staatjie op die grens teenstrydige wette sou maak en te swak sou wees om die grens veilig te hou veral dat die imperiale toelaag opgehef sal word. Die Westelike lede was bang vir die mag van die Oostelike provinsie wat gepaard kon gaan met anneksasie, temeer as dit in ag geneem word dat Kingwilliamstown met 100 kiesers twee lede kry waar Kaapstad slegs vier kry. Dan het die Westelikes ook voorgehou dat hulle nie teen die begeerte van die inwoners van Brits-Kaffraria wouhandel nie en anneksasie was direk teen hulle wens. Die grootste beswaar was egter die slegte finansies van Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie wat baie in die ooglopend was in die tyd as gevolg van die droogtes. Die Kaap-Kolonie was nie opgewasse om aan die geldelike vereistes van Brits-Kaffraria te voldoen nie, en om vir haar verdediging op te kom nie. Verantwoordelikhedsgevoel skyn ook 'n rol te speel, daar baie onder die indruk was dat anneksasie van Brits-Kaffraria ook gevolg moes word deur die inlywing van die gebied tot aan die Bashee, omdat dit volgens instruksies reeds by Brits-Kaffraria ingelyf moes wees.

So word die wetsontwerp dan verwerp tot groot ontevredenheid van Wodehouse. Die finansies van Brits-Kaffraria is baie sleg, en hy het tog gehoop om dit te verbeter deur anneksasie. Hy kan nie fondse kry nie, en hy stel dus voor dat daar 'n Uitvoerende Raad aangestel sal word om hom te help.

Hy gee verder aan die hand dat die enigste oplossing sal wees om Brits-Kaffraria by die Oostelike Provinsie te voeg en

dan afskeiding 'n voldoende feit te maak. Elke provinsie kry dan 'n plaaslike regering en oor die sal daar 'n sentrale regering wees. Aan so 'n stelsel twyfel hy nie, en hy meen dat dit byval sal vind in Suid-Afrika.

Teen 'n verdere verbroekeling van besittinge is Newcastle weer baie gekant - die eenheid van die Kaap-Kolonie moet bewaar word vir eie verdediging, veiligheid en vooruitgang. Om dieselfde rede moet Brits-Kaffraria ingelyf word by 'n deel waarvan dit 'n natuurlike deel vorm, veral nou dat die imperiale regering nie meer hulp gaan gee nie. Die kwasi-federale konstitusie wat Wodehouse aan die hand gee, meen Newcastle gooi die Konstitusie van 1854 omver en sal afskeiding 'n stoot vorentoe gee, iets wat hy wil vermy. Hy reken dat die Nu-seelandse stelsel oorweeg moet word, waar daar verkose Provinsiale Rade is met 'n Superintendent as voorsitter, aangestel deur die Goewerneur. Daar is nie 'n Uitvoerende Raad nie. Dit wil sê die Sentrale regering is oppermagtig. So 'n plan vertrou die Koloniale Sekretaris sal die afskeiding dooismoor en as dit net reggekry kan word dan is daar nie gevaar vir annekassie nie. Dus meen Newcastle dat die separatistiese neiginge die groot struikelblok van anneksasie is.

Intussen het die inwoners van Brits-Kaffraria weer 'n Memorie aan Wodehouse gerig om tog anneksasie te laat vaar, hulle wil meer sê hê in die bestuur van die land. So vra hulle dan dat aan hulle 'n Legislatiewe Raad gegee sal word, iets wat natuurlik dan nog die onafhanklike neiginge gaan aanhelp. Nie lank daarna nie is daar weer 'n memorie aangekom van die landelike bevolking van Brits-Kaffraria om ook te protesteer teen anneksasie. Hulle skyn almal bang te wees dat hulle belange verwaarloos sal word. Net hulle kan vrede bewaar en dan moet daar 'n sterk plaaslike selfstandige regering wees. Ongelukkig vergeet die inwoners dat 'n onafhanklike regering sy eie laste en verantwoordelikheid moet dra, waarvoor die klein provinsie nie opgewasse was nie. Die memorie het dus by die Koloniale Sekretaris ook

net simpatie sonder verhooring ontvang. Niks minder dan inlywing kan die moeilikhede eindig nie.

Die toestande in Suid-Afrika is egter nie baie geskik vir enige ingrypende veranderinge nie. Toestande word in die Kaap-Kolonie by die dag slegter as gevolg van die droogtes. Nuwe belasting kan nie gehef word nie, geld was nodig en in 1863 moet Wodehouse geld leen sonder toestemming van die parlement. Dus voel hy geregtig om voorlopig die saak van inlywing op sy te skuiwe en ook die vorm van regering wat die Koloniale Sekretaris aan die hand gegee het. Hy glo nie die parlement sal sulke groot vraagstukke bespreek nie te meer daar die parlement binnekort gaan verdaag. So het hy net alle korrespondensie voor die parlement gele^A om dit by die volgende sitting te laat bespreek. Dinge is nou te deurmekaar en die mense is te opgewonde.

Gelukkig vir hom het die Koloniale Sekretaris in sy depêche No. 646 van 5 Junie, 1863 met hom saamgestem dat die saak vereers opsy geskuif kon word.

Mettert tyd het daar stadigaan 'n besef in Brits-Kaffraria begint ontstaan dat die klein provinsie nie die storms sal kan weerstaan nie, veral nou dat daar sterk berigte in omloop is dat Kreli oorlog wil maak en dat die Koloniale Sekretaris begint twyfel of die Transkei nog verdedig moet word. Ook is die Kaap-Kolonie 'n weinig afgekoel oor die saak. Beide huise van die parlement het, byvoorbeeld, geëis dat 'n sensus opgeneem moes word spesiaal met die oog op Brits-Kaffraria - die geïsoleerde posiesie was volgens hulle 'n bron van belemmering en swakheid in die bestuur van die grens. Maar die Ooste en Weste het nog altyd daarin gefaal om ooreen te kom op welke voorwaardes Brits-Kaffraria toegelaat kon word.

vir Wodehouse lyk dit of dit nog lank sal duur voordat die Westelike en Oostelike Provinsies ooreen sal stem, en hy meen dus dat 'n wet van die Britse parlement die gouste die vraagstuk van

inlywing sal oplos, wat selfs deur die Kaap-Kolonie as die enigste en beste oplossing beskou sal word. Die agitاسie in Brits-Kaffraria sal dan ophou en die Kaap-Kolonie kan die bepalings optrek waarop die gebied toegelaat kan word.

By die Grahamstown sessie wat Wodehouse bewerk het, is die saak van inlywing weer bespreek, en die parlement neem weer 'n resoluاسie aan waardeur die voorstel verwerp word. In die Legislatiewe Raad het die saak egter beter gevaar, want dis voorgestel toe verskeid (8 uit die 15) lede van die Westelike provinsie reeds vertrek het met die gevolg dat 'n resoluاسie aangeneem was ten gunste van so 'n maatréel op grond dat daardeur die naturelle beter beheer kon word, en ook omdat dit in belang van die algemene vooruitgang, rus, orde en vrede van Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie sou wees.

Die gevolg van die resoluاسie was gekenmerk deur verdere agitاسie van die kant van die inwoners van Brits-Kaffraria omdat die Legislatiewe Raad onbillik gehandel het om 'n maatréel teen die sin van die Westelike lede en die inwoners van Brits-Kaffraria deur te druk. Wodehouse verlang die kragtige hand van die imperiale regering om moeilikhede vir altyd te smoor, sodat die land vooruit kan gaan.

Die Kaffrarians voer hierdie keer hulle saak verder as ooit tevore, want hulle sien dat daar 'n resoluاسie aangeneem is ten gunste van inlywing. Hulle wil dit onmoontlik maak. Die "COMMITTEE OF OBSERVATION" wat in Kingwilliamstown opgerig is om die agitاسie ten gunste van anneksasie te beveg, het 'n deputasie gestuur na Wodehouse om resoluاسies wat by 'n vergadering aangeneem is, met hom te bespreek. Hulle wil onder andere 'n Legislatiewe Raad hê om die Goewerneur te help. Dit wil sê hulle werk vir 'n meer selfsstandige demokratiese regering. Hulle beskuldig Wodehouse dat hy die anneksasie probleem so ver gedryf het en dat hy nie by sy belofte gebly het nie, daar hy aanvanklik beloof het om dit nie teen die wil van die inwoners deur te dryf

nie, en nou sê hy die imperiale regering sal besluit. Hulle reken dat die inwoners baie weinig ondersteuning van die Goewerneur ontvang het en hulle sê: "while we are quite willing to concede that your Excellency has initiated any measure for promoting the substantial welfare of the people, who are still without a voice in the administration." Langer wil hulle die onsekere toestand nie duld nie, en wil 'n sê hê in die maak van wette, en wil op hoogtes wees omtrent die finansiële ^{toestand} van Brits-Kaffraria.

Wodehouse stem met hulle saam dat daar iets gedoen moet word om die inwoners verteenwoordiging in die bestuur van die land te gee, maar dit kan alleenlik gedaan word as daar anneksasie plaasvind, anders gaan daar te teenstrydige wette met die van die Kaap-Kolonie wees, en dit sal te nadelig wees. Hiervoor was die Kaffrarians weer nie bereid nie omdat hulle dan net soos die Kaap Kolonie hulle eie beskerming moet oorneem en anneksasie sal beteken die verlies van die Britse troepe. Brits-Kaffraria sal dan onwillekeurig oopgestel word vir die genade wat die Kaap-Kolonie moet gee insake verdediging. Hulle wil nie afhanklik wees van 'n skynbare onsimpatieke regering van Kaapstad vir veiligheid nie, want hulle sal gedurig verwaarloos word.

Dat die troepe uit Brits-Kaffraria verwyder sal word as anneksasie plaasvind, is die goewerneur nie so seker van nie, maar hy is darem seker dat Brits-Kaffraria haarself nie kan verdedig nie.

In alle geval wou die deputasie Wodehouse beweeg om, voordat die imperiale regering beslissing gegee het, die inwoners 'n kans te gee in die bestuur van Brits-Kaffraria deur 'n Genomineerde Raad aan te stel. Dog ook dit kon Wodehouse nie vas belooft nie.

1/ Terwyl die "Committee of Observation" en sy aanhangers propageer teen inlywing, is daar in Brits-Kaffraria ook 'n ander Party wat gestry het vir anneksasie. Hierdie party wat eientlik uit landbouers en veeboere bestaan het onder leiding van Sprigg het ook 'n vergadering gehou en resolusies aangeneem. Vir hulle is 'n spoedige inlywing die enigste middel wat Brits-Kaffraria

kan red van bankrotskap en verderf. Hulle beskou die Kaap-Kolonie in Brits-Kaffraria as een met dieselfde natuurlike probleem en dieselfde vraagstukke wat bes beheer kan word deur 'n sterk regering. Dus stel hulle voor dat daar 'n "ANNEXATION LEAGUE" gestig sal word om inlywing by die Kaap-Kolonie te bevorder en die groep van Kingwilliamstown te bestry.

Omtrent hierdie tyd ontvang Wodehouse berig van die Koloniale Sekretaris dat hy nie ten gunste van inlywing van die Transkei by Brits-Kaffraria was nie. En Wodehouse reken dat as die hoop van Brits-Kaffraria, om die Transkei te annekseer, verdwyn, dit nog meer noodsaaklik sal word om dit by die Kaap-Kolonie te voeg. Waarskynlik omdat Brits-Kaffraria dan heeltemal te klein sou wees en haar inkomstes te min om op eie bene te staan.

Terwyl die saak vir Wodehouse steeds gunstiger voorkom ('n groot gedeelte van die inwoners van Brits-Kaffraria vra vir inlywing, die Legislatiewe Raad het reeds daarvoor gestem en die Koloniale Sekretaris is onwillig om die Transkei by Brits-Kaffraria te voeg) ontvang hy ook bemoedigende tyding van Cardwell. In 'n konfidentiële ^{depeche} van 5 Oktober, 1864, en in sy ^{depeche}

No. 800 van 5 Oktober, skryf Cardwell dat Haar Majesteits regering gereed was om die annekasie te oorweeg "you are aware ~~that~~ the Imperial Government has always been disposed to view with favour the proposed Union, and the proceedings which have now taken place will have given due notice to the inhabitants of both territories that the annexation, which your experience and judgment have induced you to recommend, may henceforth be looked upon as a possible, if not a probable, result of the deliberations of the Home Government."

Voordat die aanbeveling van Wodehouse egter aangeneem kan word, moet Haar Majesteits regering eers meer besonderhede weet, want baie inwoners van Brits-Kaffraria is daarteen en ook die parlement van die Kaap-Kolonie. As dit byvoorbeeld deurgesit word en 'n wetsontwerp word aangeneem, hoe gaan dit bestaande toestande beïnvloed? Sal die inwoners van Brits-Kaffraria nie miskien later kan verwyt dat hulle swaarder laste

(1) Cardwell No. 784. (2) Wodehouse to Cardwell, Oct. 3, 1864.
(3) B.B. 3436. P. 26.

onder die Kaap-Kolonie sal moet dra as in Brits-Kaffraria nie? En sal dit nie billik wees om te bepaal welke seggenskap Brits-Kaffraria in die wetgewing van die land sal geniet nie, anders word die regte van die kleiner staatjie ingesluk deur die Kaape Kolonie. Maar verder is hy nie teen anneksasie nie.

Wodehouse kon nie 'n ander uitweg dan inlywing sien nie, want Brits-Kaffraria was te klein om alleen te staan, en hy vrees dat as dit aan die keuse van die Kaapse parlement en die inwoners van Brits-Kaffraria gelaat word, daar nie inlywing sal plaasvind nie. Brits-Kaffraria kan niks verloor nie, daar is nog nie 'n Legislatiewe liggaam nie, die wette word feitlik deur die Goewerneur van die Kaap-Kolonie gemaak. As inlywing plaasvind dan sal Brits-Kaffraria nie rede hê om te kla nie, daar sy vier lede kry in die parlement, en geregtig sal wees om vir die Legislatiewe Raad te stem net soos die ander afdelings van die Kaap-Kolonie. Hy reken dat Brits-Kaffraria finansiëel ook niks sal verloor nie. Belastinge sal nie verhoog word nie en die jaarlikse tekort wat Brits-Kaffraria oplewer, sal moet gedek word uit fondse van die Kaap-Kolonie. Die inrigtinge en die siviele amptenare sal ook nie ly nie, daar kompensasie gemaklik gegee kan word.

Omdat hy verseker voel dat Brits-Kaffraria vir die beswil van Suid-Afrika by die Kaap-Kolonie gevoeg moet word, stuur hy 'n WETSONTWERP VIR DIE ANNEKSASIE VAN BRITS - KAFFRARIA aan Cardwell vir sy goedkeuring.

(1) Brits-Kaffraria sal in twee kiesafdelings verdeel word met twee lede vir elke afdeling. Met die verkiesing van die Legislatiewe Raad word Brits-Kaffraria by die Oostelike provinsie gereken. Kieserslyste sal opgetrek word in Brits-Kaffraria deur die Goewerneur op dieselfde basis as in die Kaap-Kolonie. En nadat die lede vir die parlement gekies en bekend gemaak is, sal die magte van die Luitenant-Goewerneur van Brits-Kaffraria ophou en sal Brits-Kaffraria ingelyf word by die Kaap-Kolonie insoverre dit die Uitvoerende en Wetgewende regering betref. Maar wette

wat in gebruik was in Brits-Kaffraria sal onveranderd bly totdat hulle verander en herroep word deur die parlement van die Kaap-Kolonie.

(2) Alle skulde en inkomste van van Brits-Kaffraria word oorgeneem deur die Kaap-Kolonie, en solang die Parlement van die Kaap-Kolonie nie anders bepaal nie, sal daar jaarliks £10,650 aan Haar Majesteits regering betaal word uit die inkomste van Brits-Kaffraria, om die kostes te dek vir die volgende:

Opmetings Departement.....	£700
Siviele Ensjieneers.....	£540
Hospitale.....	£950
Registrasiekantoor.....	£660
Sheriff.....	£300
Magistrate, Poliesie, Naturelle	
hoofde.....	£7000
Tronke..	£500

waarskynlik was die doel van Wodehouse gewees om Brits-Kaffraria tydelik te verseker van sekere inrigtinge vir die algemene vooruitgang, vrede en veiligheid, daarom het hy so 'n som verpligtende uitgawe gemaak.

Voordat Cardwell die wetsontwerp kon ontvang, het hy reeds aan Wodehouse geskryf dat hy gewillig was "to introduce into Parliament early in the ensuing session a Bill for enabling Her Majesty by Order in Council to annex the Colony of British Kaffraria to the Cape Colony. Provision will be made in the Bill enabling Wodehouse to consult the Legislature of the Cape Colony before that order shall be passed. I shall be glad if you are able to obtain their concurrence in arrangements to which as the representative of the Crown, you will be able to assent on the part of British Kaffraria. In this case the Order in Council will merely be a mere formal Act completing the Union of the Colonies on the terms already laid down by the Governor of Kaffraria and the Legislature of the Cape."

Cardwell gee dus sy bereidwilligheid te kenne om die saak voor Haar Majesteits regering te lê, maar hy hoop dat die reg gekry kan word by wyse van wedersydse toestemming, ofskoon hy dit nie as absoluut noodwendig beskou nie. As dit nie verkry kan word nie sal hy dit nie as 'n onoorkomelike beswaar beskou nie. Anneksasie moet geskied want in werklikheid vorm dit 'n eenheid, en behoort Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie dus onder een bestuur te wees. Temeer daar Haar Majesteits regering, wat so baie troepe in Suid-Afrika hou, die reg besit om daarop aanspraak te

maak dat die toestand moet ophou, waardeur die verdediging van die Kaap-Kolonie feitlik direk afhanklik is van die kleine Brits-Kaffraria op die grens.

Gaarne wou Haar Majesteits regering die saak oorlaat aan die Kolonies self, maar dit word nou nodig dat spoedige handeling sal plaasgryp. "The Imperial Legislature alone is competent to give effect to that decision and it's not the intention of Her Majesty's Government any longer to leave the question open to protracted and indefinite delay. The act of Parliament will therefore contain provisions which will render the annexation practicable even though the Cape Legislature should fail in the ensuing session to make the requisite provisions of detail."

Duidelik sit die Koloniale Sekretaris uiteen dat die Parlement van die Kaap-Kolonie en Wodehouse 'n wetsontwerp moet optrek om dan bekragtig te word deur die Imperiale Parlement. Die inwoners van Brits-Kaffraria skyn hy in die saak nie om opinie te vra nie daar hy net met die regerende liggame handel. Gee die parlement van die Kaap-Kolonie egter nie sy toestemming nie, dan gaan die Britse parlement self 'n wetsontwerp optrek. Dog hy be- loof om nie definitiewe stappe te neem nie alvorens hy die gevolg van die beraadslagings van Wodehouse en die parlement van die Kaap-Kolonie gehoor het nie. Dit beteken dat die Wetsontwerp van Wodehouse nie as van te veel waarde beskou kan word nie, want dis aangestuur sonder die toestemming van die bespreking met die Parlement van die Kaap-Kolonie, hoewel die Koloniale Sekretaris nie juis toestemming essensiëel gemaak het nie.

1/ Toe die Koloniale Sekretaris die informasie waarvoor hy in sy konfidensiële dépêche gevra het, en die Wetsontwerp van Wodehouse ontvang het, het hy die wens wat hy altyd uitgehou het dat die Parlement van die Kaap-Kolonie en Wodehouse 'n wetsontwerp sou opstel, laat verdwyn, en die Parlement van die Kaap-Kolonie nie nog 'n geleentheid gegee om besonderhede in te vul nie. Hy neem die Wetsontwerp soos voorgestel deur Wodehouse as basis en gaan bou daarop die anneksasie Wetsontwerp. Hy maak net beswaar teen die "Schedule of the Civil List" waarin Wodehouse gereken het op £1,000 van die imperiale regering as deel van die salaris van

die Hoë Kommissaris. Dit sal voortaan betaal moet word uit die inkomste van Kaffraria.

Reeds op 9 Maart 1865 kan die Koloniale Sekretaris aan Wodehouse bekend maak dat die **Anneksasie Wetsontwerp** (soas deur hom gewysig) deur die Laer Huis aangeneem is en 'n maand later ook deur die Hoër Huis. Die naam van die Akte sou wees die "**BRITISH KAFFRARIAN ACT**" met die volgende provisies.

(a) Aan die Parlement van die Kaap-Kolonie word mag verleen om voorsiening te maak vir die inlywing van Brits-Kaffraria, en as die Goewerneur dit goedkeur sal die inlywing sonder versuim plaasvind volgens die voorsiening wat daar gemaak is. Maar die Goewerneur mag ook voordat hy ty toestemming gegee het, kennis gee in die Staatskoerant dat die agtervolgende provisies, dit wil sê, die wat die Parlement van die Kaap-Kolonie mag optrek, van krag sal word. Doen hy dit nie en hy gee nie toestemming tot die voorsienings nie, dan tree die Akte in werking asof daar geen byvoegende provisies gemaak is nie. Hier is dit duidelik dat daar nie meer 'n keuse gestel word aan die Parlement van die Kaap-Kolonie of Brits-Kaffraria om te besluit of hulle anneksasie wil hê, ja of nee. Dis ook in dieselfde lig in die Hoër Huis van Engeland beskou volgens die woorde van die hertog van Carlisle: "The present bill enables the Cape Colony to annex, should it think fit to do so, the territory in question. But should the Government of the Cape delay in carrying out the annexation, then the bill gives power to the Governor of the Colony to take that step" - Brits-Kaffraria is dus nie veel in aanmerking geneem nie.

Die Parlement van die Kaap-Kolonie kry nog 'n laaste kans om invloed te gebruik deur die klein besonderhede van die akte op te vul. Ongelukkig egter kan die Goewerneur op sy beurt toestemming gee of weier alvorens die provisies van krag kan wees. Weier hy dan verval die Provisies en word die Imperiale Akte in sy geheel ingevoer.

Vir die hooftrekke van hierdie Imperiale Akte was soos

reeds aangetoon Wodehouse self aanspreeklik en dit kan gevolglik gegryp word dat hy nie, onder die mag aan hom verleen, toestemming sou gee tot Provisies van die Parlement van die Kaap-Kolonie wat te ver afwyk van sy oorspronklike planne nie.

was
Oor die algemeen/die Imperiale Akte dieselfde as die wetsontwerp van Wodehouse, behalwe dat die som, wat jaarliks aan Haar Majesteits regering uit die inkomstes van Brits-Kaffraria betaal moes word vir die dekking van uitgawes, verhoog was met £7575 (van £10650 tot £18225) Veral as gevolg van vergoeding wat aan siviele amptenare uitbetaal moes word vir die verlies van betrekking wat noodwendig gepaard sou gaan met die inlywing. Ook is daar 'n £1000 bygevoeg vir salaris vir die Goewerneur as Hoë Kommissaris van Brits-Kaffraria.

Wodehouse het twee wetsontwerpe voor die Parlement van die Kaap-Kolonie gebring (1) "To make provision for the Incorporation of British Kaffraria with the Cape Colony". (II) "To increase the number of members of both Houses of Parliament." En van die staanspoor af was dit duidelik dat die handelwyse van beide Wodehouse en die Imperiale regering nie veel byval gevind het nie soos uit die optrede van die parlement sou blyk. Die Parlement het egter die saak nie bespreek voordat die Akte Kaapstad bereik het nie.

Voordat die uitslag van die besprekings van die Parlement van die Kaap-Kolonie bekend was, het die Koloniale Sekretaris sy opienie omtrent die saak duidelik uiteengesit, waaruit dit blyk dat hy baie graag wou sien dat die Kaap-Kolonie die terme sou optrek. So sê hy dan "I shall await with much interest the deliberations of your Legislature and it will be a source of sincere gratification to me if under the powers reserved for that in the Imperial Act you shall have been enabled to pass a satisfactory measure for uniting British Kaffraria with the Cape Colony."

Intussen is die twee wetsontwerpe wat Wodehouse opgestuur het, na 'n Selek-Komitee verwys met die doel om die twee in een te verbind en die saak is in opgewondenheid bespreek. Hierdie keer skyn die lede van die Oostelike Provinsie ook nie eers ten

(1) Despatches from Secy. of State Wodehouse to Cardwell 4 May, 1865 and 7 June, 1865. (2) Despatches from Secy. of State, 1865.

gunste van inlywing te wees nie, daar die Unie afgedwing was op die Kaap-Kolonie en Brits-Kaffraria. Daar is 'n Imperiale Akte op die tafel gegooi wat Brits-Kaffraria haar onafhanklikheid ontneem, iets wat baie ontevredenheid meegebring het. En daar is ook 'n suspesie dat Wodehouse die steun van die Westelikes wou koop, omdat daardie deel die meeste gekant was teen inlywing. Die agterdog word gebou op die feit dat hy die Legislatiewe Raad en Parlement aanvul met 'n gelyke aantal lede, hoewel Brits-Kaffraria tog die Oostelike Provinsie soveel territoriaal vergroot en ofskoon die bevolking van Brits-Kaffraria en die Oostelike Provinsie groter is. Daardeur sal die Westelike Provinsie nog 'n meerderheid van 2(32-30) en 1(11-10) in die Parlement en Legislatiewe Raad respektiewelik hê.

Die inwoners van Brits-Kaffraria was woedend, en die Westelikes was nog meer as ooit te vore onwillig om die saak in blydskap te ontvang ten spyte van die nuwe setels. Op die manier het Wodehouse gladnie ondersteuners en kampvegters vir sy annekasie planne nie. Dit verklaar waarom die mosie, wat Solomon in die Kaapse Parlement ingedien het, die steun en dank van alle partye geniet het. Sy mosie verklaar dat die wetsontwerp 'n verbreking van die regte van die inwoners van die Kaap-Kolonie was, soos erken deur die "Order of Council" van 1853. Volgens dit was daar vir die Kolonie 'n parlement in die lewe geroep met magte om wette te maak vir haar vrede en goeie regering. Sonder die toestemming of wete van die Parlement egter is die konstitusie van die Kaap-Kolonie gewysig deur die Imperiale Parlement. En die Imperiale Parlement dwing verder die Kaap-Kolonie om 'n deel te annekseer wat sy nie wil hê nie, tenminste nie solang daardie gebied self teen 'n unie was nie. Nogtans is die ewewig van verteenwoordiging willekeurig gewysig deur die Imperiale regering, "and have generously handled over their own legal obligations in regard to British Kaffraria." Onvergeeflik is dit

- (1) Grahamstown Journal May 10, 1865 & May, 12, & May 17.
 (2) Wodehouse 7th June 1865. (3) Grahamstown Journal May 24.

as dit in aanmerking geneem word dat Brits-Kaffraria 'n Britse besitting voor 1854 geword het, sodat hy dus sonder die raadpleging van die Parlement van die Kaap-Kolonie daar bestaan het as 'n militêre besitting. Tot sover was die Kaap-Kolonie nog altyd onwillig om anneksasie goed te keur, en die Parlement voel dus dat Wodehouse (wat dit geweet het) die begeerte van die inwoners van die Kaap-Kolonie en Brits-Kaffraria veronagsaam het. Hy word vir die daad aanspreeklik gehou.

Om nou die Akte wat reeds aangeneem is vir die Parlement van die Kolonie voor te lê, word as 'n belediging en 'n klug beskou. Vir die Parlement is daar dus nie 'n ander weg oop nie dan wel te protesteer teen "the unconstitutional and unjust Act of the Imperial Parliament, prompted, avowedly, by a desire to throw upon this Colony the whole or a largely increased portion of the expense and burden of the measures for the military defence of the Crown Colony of British Kaffraria over which measures as well as over the policy pursued towards the native tribes beyond our frontier (which are entirely in the hands of Her Majesty's High Commissioner) this Parliament has not exercised and cannot exercise, any control, and for which it is not and ought not to be held in any way responsible. And this house further protests against this Colony being held responsible for any larger portion of the expense of the Frontier Defence than it now bears in consequence of the Incorporation of British Kaffraria, which has thus been forced upon it."

"And this House protests against the fact of its legislating on the subject - which it enters upon under compulsion, and in order to escape the objectionable provisions of the Imperial Act - being taken to imply its concurrence in the Act, or its admission that the Imperial Parliament had any right under the circumstances to exercise its paramount authority in the way that it has done."

So is daar dan ooreenstemming by die lede van die Parlement dat die Britse Parlement en Wodehouse verkeerd gehandel het. Dog daar hou die samestemming ook op, want by die bespreking van die twee wetsontwerpe het die storm weer los gebars. Die eerste kanon word al gevuur toe Saul Solomon voorstel dat die twee wetsontwerpe, namelik, anneksasie en representasie verbind moet word. Hy reken dat die twee onafskeidelik is, en dat daar baie tyd bespaar kan word as die twee verenig word - "They would dovetail very well." Dit kan deur 'n Selek-Komitee gedoen word.

Hiervan wou die lede van die Oostelike Provinsie nie hoor

nie. Aparte onderwerpe moes afsonderlik bespreek word en die Westelikes word beskuldig dat hulle die twee wou verbind omdat hulle bevrees was dat die anneksasie-wetsontwerp verwerp kon word. Dit sou dan beteken dat die Oostelike Provinsie vier lede van Brits-Kaffraria by kry, en die ewewig in die verteenwoordiging van die twee huise sou dus verdwyn. Hulle se dat die Westelikes net bang was dat die Oostelikes te sterk sou word daarom wou hulle so graag die twee wetsontwerpe verenig sien.

Die Westelikes het by hulle punt blystaan en wou alleen toestaan dat die twee afsonderlik behandel kon word as die verteenwoordiging van Brits-Kaffraria dan ook uitgesny word uit die Anneksasie Wetsontwerp.

Na heelwat bespreking is dit verwys na 'n Selek-Komitee om die twee te verbind nadat dit sewe keer voorgestel is. Intussen is daar weer mosies in die Parlement aangeneem waardeur die handelwyse van Wodehouse en die Imperiale regering sterk afgekeur word. En die Oostelikes was van opienie dat die Anneksasie vraagstuk tog maar vir daardie sessie uitgestel kon word. Die meerderheid in die Parlement was egter teen soiets, daar hulle wist dat die Imperiale Akte uitgevoer moes word anders kry hulle miskien nie weer 'n kans om kleine besonderhede in te vul nie.

Daarmee was dit nogtans nie klaar nie, veral toe die nuwe sensus opgewas, wat so gretig ingewag is vir die distribusie van die setels, op die tafel gele is. Reeds die vorige jaar het die Parlement gevra vir 'n volkstelling met die doel om verteenwoordiging weer te oorweeg, iets wat veral nodig was met die oog op die inlywing van Brits-Kaffraria. Die sensus het weer 'n nuwe stoot gegee aan die ou beskuldigings van die Oostelike Provinsie dat die Westelike Provinsie te veel verteenwoordigers in die regering gehad het.

Deur die Anneksasie Akte is daar voorsiening gemaak dat beide die Legislatiewe Raad en Parlement 'n vermeerdering van lede sou kry. Maar die Westelike Provinsie word met net soveel ver-

(1) Grahamstown Journal May 29th, 1865. (2) Wodehouse to Cardwell 11th October, 1865. Grahamstown Journal June 28, 1865.

meerder as die Oostelike Provinsie en Brits-Kaffraria saam. Dns het die Westelike Provinsie nog 'n meerderheid in albei huise.

1 / Hierteen wil die Oostelikes hard veg, en soos Wodehouse se "the Annexation of British Kaffraria soon ceased to possess interest - the efforts of the Easterns were directed to obtaining an equalization of the Representation, those of the Westerns to retaining the majoritiy conceded to them by the Constitutional Ordinance."

u / Die afskeidingsbeweging kom weer sterk op die voorgrond omdat die Oostelikes meen dat hulle meer vir die land doen dan die Westelikes en ook digter bevolk is. Die Westelike afdeling het wel 102611 blankes teen 71078 (hierby moet nog 8000 van Brits-Kaffraria kom) vir die Oostelike-Afdeling, maar dan het die Oostelike-Afdeling weer soveel meer naturelle. Die Westelikes reken weer nie die meerderheid van die naturelle nie daar baie Kaffers op die punt staan om na die Transkei te verhuis.

u / Sistematies het die Oostelikes die verrigtinge gedwarsboom en het selfs daarin geslaag om 'n mosie deur te werk wat gelyke verteenwoordiging vir die Oostelike en Westelike Provinsies sou gee. Hulle wou die saak vir ses maande uitstel daar die verteenwoordiging vir hulle van lewensbelang was. Daarvan wou die Westelikes weer nie hoor nie, en die bespreking het in Komitee 'n aanvang geneem. Vlot wou dit nogtans nie gaan nie, en die groot struikelblok het gekom toe verteenwoordiging aan die beurt gekom het. As 'n uitweg uit die moeilik hede is 'n voorstel deur een van die Midlanders ingedien waardeur aan die hand gegee word dat die Kaap-Kolonie in drie kiesafdelings (Oos-Wes en Middelande) verdeel moes word en dat elk sewe lede vir die Legislatiewe Raad sou kies. Ook dit het deurgeval daar beide die Oostelikes en Westelikes nie geweet het in wie se voordeel dit sou wees nie, ofskoon dit op daardie tydstip geblyk het dat die Middelanders die skaal ten gunste van die Oostelike Provinsie laat omslaan het.

v / Na 'n tydperk van taaie volharding en skynbare wanhoop het die Oostelikes geweier om die saak verder te bespreek. Met die gevolg dat aanneming van die wetsontwerp nie meer moeilikheid

(1) Wodehouse to Cardwell 11th October, 1865. (2) Wodehouse to Cardwell 11th Oct. 1865. (3) Grahamstown Journal, June, 28, '65. (4) Grahamstown Journal August 2. (5) Grahamstown Journal August 11th, 1865.

1/ opgelewer het nie. By die 3e lesing was daar nie eens bespreking nie.

Die GEHELE WET wat die Imperiale Parlement aangestuur het is AANGENEEM met feitlik net 'n BYVOEGING VAN TWEE ADDISIO-
NELE LEDE VIR ELKE PROVINSIE as verandering. In die Legis-
latiewe Raad was daar ook byna nie 'n moontlikheid om die klou-
sules te bespreek nie, daar die Oostelikes en Westelikes daar
ook 'n dergelike stryd gestry het. Die Oostelikes het selfs
gedreig dat hulle hulle regte by die "Privy Council" gaan seek.
Tenspyte hiervan is die Wetsontwerp aangeneem - 'n wetsontwerp
wat soveel ontevredenheid en afskadingsgesindheid meegebring het.

Die lede van die ~~E~~gislatiewe Raad van die Oostelike Provin-
sie het protes aangeteken en 'n memorie aan Wodehouse gestuur
teen die aanname van die wetsontwerp. Hulle verklaar hulle ge-
heel en al teen die klousule wat voorsiening maak vir die ver-
teenwoordiging - nie van Brits-Kaffraria nie maar van die Kaap-
Kolonie. Dus wil hulle per petisie Haar Majesteits Regering
versoek om tog nie toestemming tot die wetsontwerp te gee nie,
daar dit teen die vrede en goeie regering van die land sal wees.
Om die rede smee hulle Wodehouse om tog nie die wetsontwerp in
werking te stel alvorens Haar Majesteits Regering daaroor besluit
het nie.

Om van hom dit te verwag was miskien te veel. Dit was om
mee te begin 'n wet van hom wat deur die Imperiale regering net in
vorm geplaas is, en hy het nog goed onthou ^{Hoe} die Oostelikes hom 'n
paar maande terug uitgejou het. Toe het hulle nie vertrou in
hom gehad nie en die handelwyse van die Imperiale regering het
hulle as onverskoonbaar en arbitrêr bestempel. So voel hy nie
geregtig om aan hulle versoek te voldoen nie, hoewel hy die ver-
zoek darem aan Cardwell na die sessie gaan stuur. Hy gaan hom by
die AKTE bepaal.

Volgens dit in die Imperiale Akte bepaal is, kon die Parle-

(1) Wodehouse to Cardwell 11th Oct. (2) Grahamstown Journal
Sept. 4, '65. (3) Despatches to Secy. of State 1865-69. N. L. C.
(4) Wodehouse (No 98, 11th Oct. 1865. (4) Enclos. to Desp. No. 98
1865.

ment van die Kaap-Kolonie voorsiening maak vir die inlywing van Brits-Kaffraria. Die inlywing sou dan geskied sodra die Gowerneur sy toestemming tot die wetsontwerp verleen, en sodra hy Brits-Kaffraria in twee verdeel het, en maatreëls getref het vir die registrasie van kiesers en die verkiesing. Sodra die twee lede vir elke kiesafdeling verkies is, word Brits-Kaffraria ingelyf by die Kaap-Kolonie. Dit wil sê die inlywing van Brits-Kaffraria bring meteens mee 'n vermeerdering van vier lede vir die Parlement van die Kaap-Kolonie. (Voor die wetsontwerp verskyn het, het die Parlement van die Kaap-Kolonie uit 24 Westelike en 22 Oostelike lede bestaan. In die Imperiale Akte is voorsiening gemaak vir 'n vermeerdering van ag lede vir die Westelike Provinsie en ag vir Brits-Kaffraria en die Oostelike Provinsie saam, sodat die getal 32 en 30 respektiewelik sou wees in die voordeel van die Westelike Provinsie. Hierdie getal is weer die Parlement van die Kaap-Kolonie vermeerder met 4 - 2 vir die Westelike Provinsie en twee vir die Oostelike Provinsie).

Vir die kiesing van die Legislatiewe Raad word Brits-Kaffraria by die Oostelike Provinsie gereken, en die twee is geregtig op drie addisionele verteenwoordigers net soas die Westelike Provinsie. Daar het die Westelike Provinsie 'n meerderheid van 11 teen 10.

Met die afkondiging van die Anneksasie Akte, kom die Hooggeregshof van Brits-Kaffraria op 'n einde, en val Brits-Kaffraria voortaan onder die jurisdiksie van die Hooggeregshof van die Oostelike Provinsie. Maar advokate en prokureurs wat vroeër in Brits-Kaffraria gepraktiseer het, bly onaangetas en word oral in die Kaap-Kolonie erken.

Wette en Ordonansies in verband met die reëling van doeane belasting; die op seëls en heffinge op onroerende eiendom en laste op bank wissels; op die verkoop by opveiling; by die beredering van boedels word herroep en val voortaan onder Koloniale

wette. Alle ander wette of ordonansies in Brits-Kaffraria wat teenstrydig mag wees met 'n deel van die Akte word ook herroep, dog die ander wette bly staan (die wat nie herroep word nie, byvoorbeeld, die insolvente wette) totdat die Parlement hulle herroep of solang die Goewerneur hulle nie herroep voordat die Parlement byeen kan kom nie. In alle ander gevalle word die wette van die Kaap-Kolonie toegepas.

'n Inrigting wat onveranderd bly is die "Deeds Registry." Dit gebeur egter nie met die Meesters Kantoor nie want die verdwyn nou en die Meester van die Kaap-Kolonie neem sy dienste ook waar.

Vir die persone wat egter betrekkinge verloor as gevolg van die onwenteling, gaan daar vergoeding uitbetaal word. Verder neem die Kaap-Kolonie die laste en bate van Brits-Kaffraria oor met die verstandhouding dat 'n som van £18,225 jaarliks (totdat die parlement anders bepaal) aan Haar Maesteits regering betaal moet word uit die inkomstes van Brits-Kaffraria vir die siviele administrasie, kompensasie vir die verlies van betrekkings en andere uitgawes, waaronder £5,000 gereken word vir salarisse van naturelle hoofde en £1,000 vir die Goewerneur as Hoë Kommissaris van Brits-Kaffraria. Om so 'n groot som uit die hande van die Koloniale parlement te neem, was nie baie in die smaak van die parlement nie, veral wat die £1,000 betref. Dis gemeen dat £5000 / genoeg vergoeding was. In alle geval is niks meer dan ontevredenheid ten toongestel nie, en het die som deurgegaan sonder inkortinge.

In sy geheel is die Imperiale Akte dus aangeneem, behalwe die klein veranderinkie in die verteenwoordiging wat so baie kwade bloed verwek het.

Wiskien sou dit billiker gewees het as die Westelikes meer toegewend was in die kwessie van verteenwoordiging. Maar dor die algemeen is daar waarskynlik nie so 'n groot onreg gedoen nie indien die aantal kiesers en Europeane in aanmerking geneem word nie, want die Westelike Provinsie het tog veelwat meer Europeane

gehad dan die ander twee saam. Daarby het die Oostelike Provinsie nog altyd die versekering gehad dat die Akte nie verbied dat die Parlement te eniger tyd 'n onreg kon herstel nie of die verteenwoordigende instelling van die Kaap-Kolonie kon verander nie.

Intussen het die inwoners van Brits-Kaffraria, blykbaar die hopeloosheid van die saak beseffende, nie verdere versoekskrifte aan Wodehouse gestuur nie, en dit was net die een van die Oostelike Provinsie lede van die Legislatiewe Raad wat nog 'n laaste poging was om die wetsontwerp te laat misluk. Hulle beskou dit as 'n deurgedrukte maatreef van die Westelikes ten koste van die Oostelike Provinsie.

In werklikheid bestry die Oostelikes nie die Anneksasie nie, maar wel die representasie wat daarmee saamgaan, en hoop dat as die wetsontwerp nie deur die Imperiale regering goedgekeur word nie, die Westelikes redeliker en meer toegewend sal word sover dit die saak van representasie betref.

By Cardwell het die saak nie die verlangde indruk gemaak nie, met die gevolg dat hy geweier het om aan die begeerte van die Legislatiewe raadslede van die Oostelike Provinsie te voldoen. Hy raai aan dat die partye in die Kaap-Kolonie sal verenig om die voortuitgang van die land te bevorder.

So word die inlywing dan 'n volgonge feit, en kon Wodehouse vroeg in 1866 reeds 'n Ordonansie uitvaardig wat voorsiening maak vir die verteenwoordiging van Brits-Kaffraria in die Parlement van die Kaap-Kolonie. Toe die verkiesing verby was het hy 'n proklamasie uitgevaardig waardeur hy die name van die verkose lede bekend gemaak het en Brits-Kaffraria as ingelyf verklaar het - Vir Kingwilliamstown word verkies Joseph Walker en James Peters) en vir Oos-Londen, William Bell en Henry Sparks.

Voortaan hou Brits-Kaffraria op om onder 'n aparte politiek of administrasie te staan en smelt saam met die van die Kaap-Kolonie.

(1) Despatches to Secy. of State, 1865-69. (2) Wodehouse 12th Oct. 1865. No. 103. (3) Cardwell 5th Dec. 1865. No. 962. (4) Govt. Gazette, Proc. No. 30, 1866, 17th April, 1866.

As die anneksasie in kort saamgevat word, dan merk ons op dat die afsonderlike bestaan van Brits-Kaffraria weldra vereis het dat daar 'n afsonderlike bestuur moes ontstaan. vir daardie doel het die Imperiale regering 'n "Royal Charter" uitgevaardig. Daardie Letters Patent is nie verwelkom deur die Kaapse Goewerneurs nie, en hulle het altyd getrag om dit van die hand te sit. Toe Sir George Grey hier kom, is daar 'n tweede Letters Patent uitgevaardig, maar ook die is nie dadelik uitgevoer nie. Hy sien daar-in 'n groter desentralisasie kiem, iets wat so teen sy **FEDERASIE** **BEGINSELS** was. Dis 'n grief in sy oog dat daar so baie afsonderlike staatjies in Suid-Afrika is, en hy stel voor dat die Britse besittings en die Vrystaat verenig moet word om gesamentlik die gemeenskaplike vraagstukke te kan aanpak. In die geval ag hy dit nie nodig dat die Letters Patent in werking gestel sal word nie. En hy voel seker daarvan dat die **AFSKEIDINGS - BEWEGING** tussen Oos en Wes op 'n einde sal kom.

Sy federasie planne vind egter nie byval in Engeland nie, en dit bly vir hom nog net oor om vereniging van Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie te bewerk.

Hy sien in dat die **LETTERS PATENT** geen voordeel kan meebring nie, en om dit te ontduik, gaan hy die saak van inlywing voor die Parlement van die Kaap-Kolonie lê. Hiermee stem die Koloniale Sekretaris nogal saam, en is ook van mening dat die toestemming van die parlement van die Kaap-Kolonie verkry moes word. Ongelukkig vir Grey wil die Parlement nie daaraan byt nie daar die Kaap-Kolonie alreeds te uitgestrek was. Die Parlement stem nogtans toe om **COO - LONDEN** aan Brits-Kaffraria te laat val, iets wat nog altyd vir Grey 'n sterk skuifmeul teen die Charter was.

Om die saak nog slegter te maak begin die inwoners van Brits-Kaffraria nou hard te agiteer om afgeskeie te bly van die Kaap-Kolonie.

Teen sy sin word Grey genoodsaak om die Letters Patent, wat hy op allerlei wyse probeer uitstel het om tyd te wen, in werking te stel. Die Koloniale Sekretaris behou egter die hoop dat Anneksasie later sal kom wanneer Brits-Kaffraria meer gevorder is, maar

wat ook al gebeur gaan hy nie toelaat dat afskeiding tussen Oos en Wes plaas sal vind nie.

Wodehouse wou van die aanmerking van Newcastle gebruik maak so gou as moontlik om die FINANSIES van Brits-Kaffraria en die verdediging van die land op 'n sekerder voet te plaas. Hy het in Engeland reeds bevele gekry om die TRANSKEI by Brits-Kaffraria te voeg, maar hy is nie daarvoor lus nie daar Brits-Kaffraria te swak is om vir die verdediging te sorg en omdat die Kaap-Kolonie dan haar poliesie uit die Transkei sou verwyder. As Brits-Kaffraria egter by die Kaap-Kolonie annekseer kon word, dan is daar die moeilikheid verdwene. So handig Wodehouse dan 'n draft wetsontwerp in by die Parlement vir daardie deel, maar die Westelikes en die Middelanders gooi dit uit daar die Oostelike Provinsie daardeur te veel lede kry en ook omdat die Kaap-Kolonie in te slegte finansiële toestand verkeer het.

Nog is Wodehouse nie tevrede nie, want vir hom word die onafhanklike posiesie van Brits-Kaffraria nog al meer 'n grief. So stel hy dan voor dat die Oostelike Provinsie en die Westelike Provinsie geskeie moes word en dat Brits-Kaffraria by die Oostelike deel gevoeg sou word. Maar teen AFSKEIDING was die Koloniale Sekretaris weer heftig gekant.

As gevolg van hierdie gebeurtenisse kom daar ook verskillende MEMORIEE van Brits-Kaffraria waarin die inwoners vra om afsonderlik te bly en om 'n Legislatiewe Raad vir Brits-Kaffraria te hê. Die saak word deur die Koloniale Sekretaris ook in dieselfde lig as Wodehouse beskou, naamlik dat inlywing die enigste oplossing was - iets waaroor die Kaap-Kolonie nog nie ooreen kom nie. Of Oos en Wes ooit ooreen sal kom, glo Wodehouse nie aan nie, hy meen dat die Imperiale regering dit vir hulle moes doen.

Met die Grahamstown sitting het die Parlement weer inlywing verworp, maar vir die eerste keer word dit deur die Legislatiewe Raad goedgekeur, nadat verskeie Westelike lede reeds weg was.

Die gevolg hiervan was dat 'n deel van die inwoners van Kaffraria harder as ooit te vore die saak beveg het. Vir die doel

is 'n "Committee of Observation" in die lewe geroep. Aan die ander kant het 'n deel in Brits-Kaffraria begint besef dat anneksasie vroeër of later gaan kom. So stig hulle dan die "Anneksasie League" om inlywing te bevorder.

In die tyd verklaar Cardwell hom teen inlywing van die Transkei by Brits-Kaffraria. Dus word die hoop van die kleine Brits-Kaffraria op uitbreiding in die wind geslaan. Ook is Cardwell van plan om die saak van inlywing voor die Imperiale Parlement te bring hoewel hy nie graag tot 'n stap wil oorgaan teen die sin van die Kaap-Kolonie en Brits-Kaffraria nie. As die Kaap-Kolonie egter nie kan besluit nie dan gaan die Imperiale regering dit doen. Die opinie van Brits-Kaffraria is nie juis nodig nie daar dit nog nie 'n Parlement het nie - alleenlik regerende liggame word mee onderhandel.

voordat Cardwell op die laaste berig antwoord kon kry, het hy reeds die draft wetsontwerp van Wodehouse ontvang. Dit kom vir hom so goed voor dat hy dit aanneem en daaronder 'n Imperiale Akte bou. Sodoende laat hy sy begeerte, dat die Parlement van die Kaap-Kolonie soiets moes optrek, vaar. Aan die Parlement van die Kaap-Kolonie word net die keuse gelaat om self voorsiening te maak vir die inlywing. Weier hulle dan gaan die Imperiale regering dit self doen.

So 'n optrede het die afkeuring van alle partye in die Kaap-Kolonie weggedra en onder protes gaan hulle oor om die wetsontwerpe te bespreek. By die bespreking splits die Ooste en Weste weer in twee. Die Westelikes sien dat anneksasie gaan geskied, en hulle is tevrede met die verteenwoordiging wat hulle in die Raad en Parlement kry volgens die Akte. Die Oostelikes voel ook dat anneksasie moes geskied, maar hulle is teen die Representasie wetsontwerp wat daarmee in verband staan. Na 'n tydperk van uitgepute besprekings waarin die Ooste sistematies die Westelikes gedwarsboom het, het hulle eindelik die veld aan die Westelike lede gelaat om die wetsontwerp aan te neem onder protes van die kant van die Oostelike Provinsie. Hiermee word daar 'n einde gemaak

aan 'n vraagstuk wat vir so 'n lang tyd nie opgelos kon word nie.

By sy aanvang wou die Goewerneur van die Kaap-Kolonie en die Britse regering graag hê dat inlywing sou geskied volgens die begeerte en toestemming van die inwoners van Brits-Kaffraria en die Parlement van die Kaap-Kolonie. Mettertyd word die bewoners van Brits-Kaffraria nie meer in ag geneem nie, en uiteindelik, op voorstel van die Goewerneur, slaan die Imperiale regering 'n ander blad om, en word daar aan die Parlement van die Kaap-Kolonie net die keuse gelaat of om self voorsiening te maak vir inlywing of anders gaan die Imperiale regering dit self doen. Die tweespalt tussen Oos en Wes wat tot dusver altyd belet het dat die Parlement van die Kaap-Kolonie die raamwerk en alle bepalinge in verband met inlywing kon optrek en aan die hand gee, is ter elfder ure nog nie verwyder nie. Inteendeel is die breuk tussen Oos en Wes eerder vergroot, hierdie keer egter nie soseer as gevolg van die inlywing self nie maar meer as gevolg van die manier waarop die verteenwoordiging van die twee Provinsies vasgestel is.

Oor die algemeen beskou is daar baie faktore wat baie nou saamhang met die vraagstuk van inlywing. Van die staanspoor af is dit beseft dat so 'n klein Provinsie wat in so 'n moeilike gevaarlike deel geleë was nie in staat sou wees om die storms van die ekonomiese druk en natuurlike wrywing sou kon weerstaan nie. Dit was 'n bron van onrus vir die Imperiale regering, die Goewerneur en ook vir die Kaap-Kolonie. Die belange van Brits-Kaffraria en die van die Kaap-Kolonie was dieselfde, en 'n stroompie water kon nie daardie belange en gemeenskaplike vraagstukke skei nie. Eers word federasie voorgestel as 'n oplossing. Toe dit misluk kom direkte inlywing aan die dag. By die aanvang stimuleer die Letters Patent dit - die Goewerneur wil inlywing hê en die Letters Patent ontduik. Weer misluk dit. Daarna kom die inlywing van die Transkei aan die beurt. As Brits-Kaffraria by die Kaap-Kolonie ingelyf kon word dan is die moeilikheid in verband met die Transkei ook opgelos. Ook die rede het nie veel sukses nie. En dis uiteindelik die algemene swak finansiële toestand van Brits-Kaffraria en

die forse optrede van Wodehouse en die Imperiale regering wat inlywing teen wil of dank deurgedryf het onder groot verontwaardiging.

SLOT.

Die eienaardige ontstaan van Brits-Kaffraria is direk te wyte gewees aan die soek na 'n bevredigende grens tussen blanke en naturelle. Keer op keer is anneksasie van gebiede gebruik as 'n middel tot die betere beheer van naturelle stamme en veral gedurende die middel van die 19e eeu was Engeland heegenaamd nie gretig om verdere uitbreiding te duld nie. Earl Grey verklaar openlik dat dit net die aansprake van die blanke inwoners van Suid-Afrika, die filantropiese begeerte om die beskawing te bevorder en die bekering van die stamme te bewerk, is wat die Britse Parlement beweeg om Brits-Kaffraria aan te hou. Dit word nie toevertrou aan die Kaap-Kolonie nie, omdat dit die geloof in die tyd is dat die naturellevraagstuk nie deur die Kolonies goed kontroleer kan word nie.

Cathcart se doel met Brits-Kaffraria is bloot militêr. Eers wou hy die opstandelinge almal oor die Kei dryf, maar hy vind dat dit nie die koste sal betaal nie, en hy laat hulle toe om terug te keer, op voorwaarde dat hy aanwys waar die verskillende stamme mag woon. Hy glo daaraan dat 'n voorbehoedmiddel beter dan 'n geneesmiddel is, en dus sal, volgens sy beskouing, militêre beheer die beste wees. So sê hy dan ook "Military control not colonization is the principle of Policy which has induced me to advise the retention of Kaffraria as a separate Government, independent of the Colony of the Cape instead of annexing it as a new colonial division or abandoning it altogether." Die hoofde behou nog hulle vorige mag en Brits-Kaffraria word aangehou nie met 'n doel op kolonisasie nie maar bloot eenvoudig om vrede te bewaar in Suid-Afrika. Dit beteken dat daar gedurig 'n groot staande mag in Brits-Kaffraria gehou moes word, sonder dat die land self enige materiële voordele kan oplewer.

Gelukkig vir Brits-Kaffraria het sy opvolger, Grey, nie dieselfde idees gehad nie. Hy wou van Brits-Kaffraria 'n werklike kolonie maak, wat deur sy eie ontwikkeling en bevolking vrede en veiligheid kon waarborg sonder die hulp en gedurige aanwesigheid van die Kaap-Kolonie.

van 'n duur garnisoen. Dit reken hy kan bes gedoen word deur beskawing en bekering onder die naturelle in te voer. Vir die doel is dit nodig om skole op te rig waar naturelle onderrig kan word, en hospitale te bou waar bygeloof 'n klap toegedien kan word, en om publieke werke aan te lê waar die naturelle geleer kon word om te werk en waar hulle in aanraking kon kom met Europese gewoontes. Verder voel Grey dat die hoofde te veel mag besit, daarom bewerk hy dit so dat hulle 'n vaste salaris ontvang in plaas van die boetes soos altyd die gewoonte was. Daardeur ondermyn hy aansienlik hulle mag en invloed oor die verskillende stamme.

Hy glo nie daaraan om Brits-Kaffraria aan die Kaffers te laat onder streng militêre kontrole nie, hy verkies dat hulle onder Europese kontrole en invloed gebring sal word. Maar om die Europese invloed sterk te maak, is 'n Europese bevolking nodig en 'n vermindering van die mag van die hoofde.

Om die mag van die hoofde in te breek, word hy gehelp eers deur die longsiekte onder die beeste wat die Kaffers en hoofde baie verarm het, sodat die hoofde sonder veel moeite besluit het om 'n vaste jaarlikse salaris aan te neem in ruil vir die boetes. Onbewus en indirek ondermyn hulle dus hulle mag en onafhanklike posiesie.

Verder word die onafhanklike posiesie en die mag van die hoofde finaal gebreek deur die Nasionale selfmoord episode. Wat die mag van wapens in die verlede nie kon doen nie, doen honger. Grey se hande is voortaan so vry dat hy die Kaffers nie meer as 'n aparte volk hoef te beskou nie. Hulle word onder dieselfde kriminele wette geplaas as die blankes.

So kon hy sy politiek wat in die volgende aanhaling aangegee word, deurvoer deur die loop van omstandighede: "The line of policy I have aimed at has been to intersperse amongst each other the European and Native populations of this country, that neither of them might remain an object of dead apprehension to the other but, that they might become mutually beneficial to one another. But equality in number or at least influence between the two races is necessary. This cannot be attained so long as the Natives are under their own chiefs, their own laws and customs and in the majority."

Na die selfmoord verdwyn die belangrikheid van die natuurlike-vraagstuk vir baie jare. Die natuurlike was onder behoorlike bestuur en kon dus in toom gehou word. Onder die bestuur van Wodehouse kry ons wel dat hy verlof aan die hoofde in Brits-Kaffraria gee om na die Transkei te verhuis - dus weer segregasie tussen blank en naturel - maar dit loop op weinig uit, en behalwe vir gerugte wat af en toe in omloop was, het die natuurlike hulle vir die res van die behandelde tydvak rustig gedra.

Die natuurlikeprobleem wat verantwoordelik was vir die ontstaan van Brits-Kaffraria, en waaruit al die ander vraagstukke spruit, verdwyn van die toneel wat belangrikheid betref, en die produk tree op die voorgrond - die vader maak plek vir die kroos. Die afsonderlike bestaan het 'n afsonderlike regeringvorm vereis, waarteen Grey so onophoudelik gestry het. En die beskawing en bekering het koste veroorsaak. Hierdie finansiële sy van die geskiedenis van Brits-Kaffraria speel die hoofrol na die delusie en kontroleer die hoofgebeurtenisse in die klein staatjie. Sir George Grey is onwillig om die Royal Charter wat aan Brits-Kaffraria 'n aparte regering gee uit te voer omdat hy vrees dat dit duurder sal wees as die bestaande stelsel, die Duitse immigrasie word gestaak, omdat dit teen nasionale beginsels is en omdat daar te veel koste aan verbonde is; Brits-Kaffraria kan die Transkei nie inlyf nie omdat syte swak is om vir die verdediging daarvan te betaal; publieke werke en onderwys word verwaarloos omdat daar nie geld is nie; en dis eindelik ook die algemene swak finansiële toestand van die land wat bepaal dat Brits-Kaffraria nie meer as 'n afsonderlike provinsie kon blystaan nie.

Waarom sy 'n aparte bestaan gehad het, het feitlik op 'n tradisie berus, naamlik, dat koloniste nie suksesvol naturellesake kon reël nie. Hierdie tradisie moes in die geval van Brits-Kaffraria gebreek word omdat die Britse regering nie langer die koste en verantwoordelikheid in verband daarmee kon en wou dra nie. Of dit billik was om dit teen die sin van die Kaap-Kolonie te doen op

'n tydstip toe Brits-Kaffraria aansienlike skulde gehad het en die Kaap-Kolonie ook nie in gesonde ekonomiese toestande verkeer het nie, is nog die vraag. Aan die ander kant bly dit 'n feit dat 1847 of 1853 waarskynlik nie beter tye vir inlywing was dan 1866 nie, omdat die naturellevraagstuk in daardie jare die grootste in die land was, en die Kaap-Kolonie meer sou moes bydra tot die verdediging. Dit geld veral na die Kaap-Kolonie Verantwoordelike Bestuur gekry het tot na die nasionale selfmoord. Miskien sou dit regverdiger gewees het as die Kaap-Kolonie self 'n geskikte tyd kon vind vir die inlywing van Brits-Kaffraria, wat tog as 'n afsonderlike provinsie deur almal as 'n fout beskou was.

Oor die algemeen kan dit gesê word dat Brits-Kaffraria tussen die jare 1853 en 1866 'n wordingsperiode deurgemaak het. Op allerlei gebied is daar reeds 'n aanvang gemaak en interessante ontwikkeling is te bespeur. Daar word 'n begin gemaak met weë, telegraaflyne, publieke werke, hospitale en skole (gedurende die periode is daar reeds 18 naturelle-skole opgerig); 'n poskantoor, twee tronke toon verdere ontwikkeling aan; en om te wys dat die samelewing ook vooruitgegaan het, kan daar opgenoem word die oprigting van 23 kerke (meestal vir naturelle), 'n geld bank, 'n amateur teater en die begin van 'n nuusblad, die Kingwilliamstown Gazette.

Gedurende hierdie jare word die naturelle van Brits-Kaffraria onder Europese wette gebring en word beskewing en bekering onder hulle ingevoer.

Haar Europese bevolking vermeerder van 1,200 tot 8,183 siele en haar naturelle bevolking neem af met 21,000; en haar inkomste vermeerder van £3,698 in 1856 tot £51,312 in 1866.

So neem die Kaap-Kolonie dan 'n provinsie oor wat reeds mak ^{tot} gemaak en/op sekere mate ontwikkel was; al wat vir haar oorgebly het, was om op daardie fondament voort te bou, en die verskillende elemente in die staatjie so te wysig en te kontroleer dat dit tot voordeel en vooruitgang van beide Brits-Kaffraria en die Kaap-Kolonie kan strek. Daarin het sy nie gefeil nie en vandag is beide die ou Kaap-Kolonie en Brits-Kaffraria trots op die samesmelting wat in 1866 plaasgevind het.

BRONNE.

- (1) Imperial Blue Books Vol. XIII South Africa Eastern Frontier Kafir Tribes 1852-53 (Archives)
- (2) Imperial Blue Books Vol XIV Eastern Frontier Kafir Tribes 1855-1865 (Archives).
- (3) Colonial Blue Book Minute of Cathcart on the State of Native Tribes (S.A. Public Library).
- (4) Cape of Good Hope Statutes 1852-86 Vol. 1 (No. 438) Archives
- (5) Speeches of Governors of the 2nd to 5th Parliaments 1856-76 (Public Library.)
- (6) Papers re recall of Sir George Grey No. 216 and 357 (Public L.)
- (7) German Emigration to the Cape 1857-58 B.B. 389.
- (8) German Legion 1861 Blue Book No. 117.
- (9) German Settlers 1862 Blue Book No. 403.
- (10) Annexation of British Kaffraria to C.C. 1862-1863. B B (G44 (A3/
- (11) Annexation of B. Kaffraria 1865 Blue Book (No. 3436.)
- (12) Despatches to the Secretary of State 1852-53. Colonial Office (No. 18) New Law Courts.
- (13) Despatches to Secretary of State 1857-59 - Colonial Office 1 No. 23. New Law Courts.
- (14) Despatches from Secretary of State 1858 Colonial Office No. 41. New Law Courts.
- (15) Enclosures to Despatches to Secy of State 1858 - Govt. House No. 41.
- (16) High Commissioner 1857-58 British Kaffraria No. 20.
- (17) Despatches to Secretary of State 1859-62 Govt. House. No 24 New Law Courts.
- (18) Despatches from Secy. of State 1860 Col. Office No. 43.
- (19) Despatches from Secy. of State 1861 Col. Office No. 44
- (20) Despatches from Secy. of State 1862 Col. Office No. 45.
- (21) Enclosures to Despatches to Secy of State 1861 Col Office No7
- (22) Enclosures to Despatches to Secy. of State 1864 Col Office No10
- (23) Despatches to Secy. of State 1862-64 Col. Office No. 25.
- (24) Despatches from Secy. of State 1863 Col. Office No. 46.
- (25) Despatches from Secy of State 1864 Col. Office No. 47
- (26) Despatches from Secy of State 1865 Col. Office No. 48.
- (27) Enclosures to Despatches to Secy of State

1859)	
1860)	
1862)	Col. Office N. L.C
1863)	
1865)	
1866)	

- N. L. C
- (28) Despatches to Secy of State 1865-1869 Col. Office No. 26/
 - (29) Despatches from Secy. of State 1866. Col. Office No. 49.
 - (30) Grahamstown Journal 1853-1866.
 - (31) Native Policy in South Africa - Edgar Brookes.
 - (32) Theal - History of Africa South of the Zambesi 1795-172
Vols. III & IV.
 - (33) Lucas - Historical Geography of South Africa.
 - (34) Canal - History of South Africa from the Great Trek to the
Union.
 - (35) Egerton - A short history of British Colonial Policy.
 - (36) Bryce - Impressions of South Africa.